

Täysistunto

Keskiviikko 7.3.2018 klo 14.02—21.05

3. Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 5/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto. — Edustaja Gustafsson. [Jukka Gustafsson: Missä lapsiasiavaltuutettu on?] — Mitä edustaja etsii?

Keskustelu

15.30 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Etsin katseellani lapsiasiavaltuutettu Kurttilaa, koska olisin halunnut, että hän on paikalla kuulemassa sen, mitä nyt alkuun sanon. Se, että haluan käyttää tässä yhteydessä nyt ensimmäisen puheenvuoron — olin sitä jonottamassa — johtui siitä, että tämä lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle on pitkähkön poliittisen urani aikana kenties yksi merkittävimmistä asiakirjoista, esityksistä, joka meille edustajille on jaettu. Se on poikkeuksellisen perusteellisesti, konkreettisesti, selkokielisesti tehty, ja haluan esittää isot kiitokset lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttilalle ja hänen esikunnalleen ja myöskin niille asiantuntijoille, jotka ovat tämän kertomuksen kirjoittamisen yhteydessä avustaneet ja tehneet tätä työtä.

Minulla on semmoinen arvio, että kun tämä nyt käsitellään näissä asiantuntijavaliokunnissa — tätähän on esitetty 2014 työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, että tällainen ko-koava lapsipoliittinen ohjelma pitäisi Suomeen saada — tämä tulee myöskin johtamaan tuloksiin. Pidän tätä — toistan nyt itseäni — historiallisena kertomuksena, jota nyt käsittelemme.

Lapsiasiavaltuutetun pääviestihän on vakava, ja se sai jo julkisuudessaakin huomiota. Suomi on hyvinvointivaltion alisuoriutumisen tilassa. Tarvitaan uudistuksia ja kansallista lapsipoliittikan strategiaa. Meidän tulee tässä talossa määritellä konkreettiset tavoitteet ja indikaattorit, joiden avulla nykyinen hajaantunut lapsipoliittikka muutettaisiin yhdenmukaisemmaksi ja lasten edun mukaiseksi.

Olen kirjassani ”Ihmisyys haastaa itsekkyyden” 2000-luvun alussa käynyt silloista lapsipoliittikkaa lävitse ja olen siinä yhteydessä todennut, että meillä on 48 eri ammattikuntaa, jotka työskentelevät lapsien parissa. Sekin jo kertoo siitä, että tällaista professionaalista hajaantumistakin on vähintäänkin riittävästi.

No, tässä kertomuksessa esitetään tai toivotaan, että eduskunta tekisi linjauksen kansallisen lapsipoliittikan strategian valmistelusta perustana YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Hallituskausiin sidotut politiikkaohjelmat ja kärkihankkeet ovat jääneet yksittäisiksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

kehittämistoimiksi hallituskaudet ylittävien tavoitteiden ja toimeenpanon sijaan. Tässä kertomuksessa myös vedotaan eduskuntaan, että tämän kertomuksen käsittelyn yhteydessä, siis toivottavasti nyt näissä erikoisvaliokunnissa, löydetäisiin, määritettäisiin keskeiset Suomen lapsipolitiikan tavoitteet ja konkreettiset mittarit näiden tavoitteiden seurannalle. Tietoon, politiikan läpinäkyvyyteen ja jatkuvuuteen perustuvan päätöksenteon kannalta eduskunnan määrittämät mittarit ovat välttämättömät.

Sitten suora lainaus tästä kertomuksesta:

”Suomi elää murroskautta, jossa syntyvyys on alle väestön uusiutumisen, Suomen osamistaso ja oppimistulokset ovat laskussa, merkittävä osa jokaisesta ikäluokasta jää vaille tyydyttävää asemaa koulutus- ja työmarkkinoilla, väestön terveyserot ovat jo toisen asteen opiskelijoiden kesken suuret, maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointi on huomattavasti heikompaa kuin muiden lasten, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ovat todellisuutta. Emme riittävästi onnistu nostamaan heikossa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Tästä kärsivät kaikki.

Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen ovat olleet pari vuosikymmentä eniten toistettuja poliittishallinnollisia iskulauseita. Hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikakaudessa ongelmat nähdään, niitä hankkeistetaan sirpaleisiksi ja lyhytjännitteisiksi kehittämistoimiksi, mutta syvälliset yhteiskuntapolitiikan johtopäätökset jäävät kellumaan. Olemme sekavuuden tilassa, joka näkyy ylimitoitettuna politiikkapuheena ja alimitoitettuina kansallisina päätöksinä, jotka olisivat toimeenpantavissa paikallisella ja alueellisella tasolla.

Voisimmeko me kaikki — poliittiset päättäjät, virkakunta, asiantuntijat, kansalaisyhteiskunta, yritykset — olla tästä kansallisen lapsipolitiikan tarpeesta samaa mieltä?”

Tämä on siis ilmeisesti lapsiasiavaltuutettu Kurttilan ”omasta kynästä”, koska hän on sen allekirjoittanut, ja minä suoraan sanoen itse tykkäsin ja pidin siitä, että se on tämmöisellä selkokielellä, vähän vapaammalla käsiälällä kirjoitettu. Minun mielestäni se istuu tähän tärkeään asiaan kuitenkin hyvin. No, asiaa ei ole vielä käsitelty valiokuntaryhmässä, mutta me olemme aloittaneet jo asiantuntijakuulemisen eli olen senkin takia vähän enemmän asiasta kärryillä, ja melkein rohkenisin sanoa, että näin sosiaalidemokraattien näkökannasta ilman muuta kannatamme tällaisen lapsistrategian tekemistä, ja siinä tietysti pitää nostaa tämä lasten eriarvoisuuskehitys erittäin keskeisesti esille. Tästähän nyt on paljon puhuttu, ja siinähan tietysti lasten tulevaisuuden kannalta olennaiset asiat liittyvät varhaiskasvatukseen ja laajemminkin koulutukseen unohtamatta tietystikään koko perhepolitiikan kehittämistä. Sitten meillä sosiaalidemokraateilla on ollut oma työryhmämme, joka on käsitellyt lapsiköyhyyttä, ja meillä on pitkälle menevät kunnianhimoiset linjaukset asian tiimoilta viime marraskuulta.

Kun kello käy ja yritän pysyä siinä 10 minuutissa, niin oikeaisen nyt tähän tärkeään toiseen asteeseen, erityisesti tähän oppivelvollisuusikäasiaan. Siinähan on erittäin mielenkiintoinen yksityiskohta täällä selonteossa sivulla 122: ”Syrjimättömyysvelvollisuuden kannalta suurin kysymys on oppivelvollisuuden yläikäraja, joka lopettaa eniten tukea tarvitsevien lasten tukemisen kaksi vuotta ennen kuin he ovat saavuttaneet lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisen lapsuuden yläikärajan. Miksi universaaliset palvelut on rajattu 18 ikävuoteen saakka vain niille lapsille, jotka etenevät menestyksellisesti toisen asteen koulutuksessa?” Tämä jatkuu erittäin dynaamisesti ja syvällisesti vielä tässä kertomuksessa, mutta tässähan on kysymys poliittisesti ja filosofisesti siitä, että 16-vuotias on lapsi ja lapsella ei oikeastaan saa eikä pidä olla oikeutta itse päättää siitä, että hän jää sohvalle päiväk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

si ja yöllä katselee ja pelaa pelejä. Sen takia tällä oppivelvollisuusiän nostoajattelulla, silloin kun se saadaan iskostettua koko tähän peruskoulun ytimeen, että lapset ja nuoret pitävät luonnollisena sitä, että opiskelu, koulunkäynti, jatkuu lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, kansanopistossa myöskin sen peruskoulun jälkeen, estetään tavallaan tämä syrjäytyminen, keskeyttäminen ja se, että meillä sitten joka ikäluokasta lähes 10 000 nuorta jää enemmän tai vähemmän hunningolle.

Minusta on erittäin arvokkaasti ja syvällisesti kirjoitettu tässä kertomuksessa. Vielä kiitos siitä, että se on täällä eduskunnassa käsittelyssä.

15.40 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttilan kertomus eduskunnalle 2018 on tärkeä muutosten saamiseksi. Emme riittävästi nosta heikossa asemassa olevia lapsia parempaan tulevaisuuteen. Lasten osaamistaso ja oppimistulokset ovat laskussa. Merkittävä osa jokaisesta ikäluokasta jää vaille koulutus- ja työpaikkaa. Väestön terveyserot ovat jo toisen asteen opiskelijoiden välillä suuret. Maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointi on huomattavasti heikompaa kuin muiden lasten. Alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen on todellisuutta. Kiteytys valtuutetun kertomuksesta kertoo, että suuria muutoksia tarvitaan nyt. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Yli 100 000 lasta elää köyhissä perheissä. Köyhien lasten määrä on kasvanut lähes kolminkertaiseksi 90-luvulta, mutta hallitus on entisestään heikentänyt vähävaraisten perheiden asemaa leikkaamalla lapsilisää ja työttömyysturvaa. Lapset jakautuvat varhaisessa vaiheessa muun muassa harrastusten mukaan. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus harrastaa. Kun perheen käytettävissä olevat tulot ovat niukat, jää lapsi helposti ulkopuoliseksi kaveripiiriin koulutus- ja harrastustottumuksista. Jo yksi lapsen hyvä harrastus alentaa sosiaalisen syrjäytymisen riskiä. Meidän on ohjattava tukea vähävaraisten lasten harrastuksiin ja tuettava kolmannen sektorin toimintaa.

Lasten ja perheiden hyvinvointiin panostaminen on investointi tulevaisuuteen. Siksi lapsiperheitä tukevia hyvinvointipalveluja ei pidä rapauttaa, kuten tehtiin laman aikaan 90-luvulla. Leikkaukset palveluihin, kuten kouluterveydenhoitoon, neuvolaan ja opetuksen tasoon, kasvattivat lamasukupolven, jonka pahoinvointi näkyi lisääntyneinä huostaanottoina ja syrjäytyneisyyden kasvuna. Nyt sama lasten syrjäyttäminen on tapahtumassa silmiemme edessä. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto]

Syrjäytyminen alkaa jo varhaisessa lapsuudessa. Hallitus on vienyt työttömien lapsilta oikeuden kokopäiväiseen päivähoitoon, ja lapsiryhmien kokoja on kasvatettu. Moni kunta tarttui hallituksen asetuksen suomaan mahdollisuuteen kasvattaa lapsiryhmien kokoja ja lain tuomaan mahdollisuuteen rajata päivähoito-oikeutta. Lapset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa asuvat ja mikä on heidän vanhempiensa työllisyystilanne.

Hälinä ja levottomuus ovat päivähoidossa lisääntyneet, samoin osattomuus ja pahoinvointi. On julmaa, jos lapsi ei saa päiväkodissa aamupuuroa ja kokee olevansa erilainen kuin muut. On väärin, että joku jää suuressa ryhmässä ulkopuoliseksi, kun joutuu lähtemään kesken leikkien kotiin. Heikoimmassa asemassa olevat lapset hyötyisivät päivähoidosta eniten, mutta harva perhe lähtee anomaan kokopäivähoitoa lastensuojelullisista syistä. Moni pelkää leimautumista yhteisön silmissä. Siksi kaikkien lasten oikeus päivähoitoon on palautettava.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat johtaneet ammattikoulutuksen vähenemiseen ja lähiopetuksen heikkenemiseen. Maailma on muuttunut monimutkaisemmaksi, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

monet työt edellyttävät ammattitaitoa ja osaamista. Pelkän peruskoulun varassa olevien ihmisten työllisyysaste on vain 40 prosenttia. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto]

Ei ihme, että lapsiasiainvaltuutettu puhuu syrjäyttävistä rakenteista. Syrjäyttäminen ja pois lähettämisen kulttuuri on lopetettava nyt. Siksi tarvitaan maksuton toinen aste, jotta myös vähävaraisilla on varaa käydä lukio tai ammattikoulu. Siksi tarvitaan oppivelvollisuuden pidentäminen, jotta jokaiselle nuorelle voidaan taata koulutus. Ihan ensimmäiseksi on palautettava koulutukseen ne rahat, jotka hallitus on leikannut.

Lukion luokattomuus on ollut toivottu kehitys, mutta se on lisännyt yksinäisyyttä. Lukiolain uudistuksen on vastattava yksinäisyyden torjuntaan ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen.

Suomalainen peruskoulu kaipaava uudistusta. Joka kahdeksas poika ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen. Lasten terveystarkastuksilla kuultiin huolestuttavaa tietoa, että koulu-uupuminen on lapsilla kasvanut. On tärkeää luoda sellainen oppimisympäristö, jossa jokaisen vahvuuksia tuetaan. Koulukiusaamiselle on laitettava stoppi levittämällä Kiva Koulu-hankkeen parhaat käytännöt kaikkialle. Oppimiseen ja opetukseen tarvitaan lisää luovuutta, yhteisöllisyyttä ja metsäretkiä.

Haluan nostaa esiin vielä pienten koululaisten turvallisuuden. Tähän maahan tarvitaan laki, joka takaa esikoululaisille sekä eka- ja tokaluokkalaisille iltapäiväkerhot. Niissä lapsi voi viettää mielekästä aikaa lyhyen koulupäivän jälkeen.

Kertomuksen mukaan lasten mielenterveyden hoitoon hakeutuminen ja psykiatriakäynteiden käyttö ovat moninkertaistuneet. Tämä on äärimmäisen huolestuttavaa. Lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti sekä avo- että sijaishuollossa, ja sosiaalityöntekijät ovat ylikuormitettuja. Tarvitaan lisää moniammatillista työtä mutta lakiin myös mitoitus, kuinka monta lastensuojelulasta voi olla yhden sosiaalityöntekijän päävastuulla.

Kunnissa, joissa on tehty panostuksia lasten ja perheiden varhaiseen tukeen, on saatu hyviä tuloksia. Hyvänä esimerkkinä ovat kokemukset Imatralta, jossa on satsattu lapsiperheiden kotipalveluun ja muuhun ennaltaehkäisevään työhön neuvolasta lähtien.

Lapsiasiainvaltuutettu nostaa esiin myös haavoittuvassa asemassa olevat lapset, vammaisten lasten ja alkuperäiskansojen lasten oikeudet. On olennaista, että vammaiset lapset voivat käydä koulua ja harrastaa ja että heillä on siihen tarvittava tuki, apu ja palvelut käytössään. Alkuperäiskansojen lapset vievät kulttuuriaan eteenpäin. Kielenoppimiseen tarvitaan kielipesiä saamelaislapsille. Omaan kulttuuriin juurtuminen heti lapsesta on tärkeää. Meidän on saatettava voimaan YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia suojaava sopimus ILO 169.

Yksi keskeinen sanoma valtuutetun kertomuksessa on, että lapsivaikutusten arviointi on sisällytettävä lapsia ja perheitä koskevaan päätöksentekoon. Kansallinen lapsistrategia, mitä lapsiasiainvaltuutettu ehdottaa, on erittäin kannatettava.

Tämä kertomus on hätähuuto lapsen puolesta, ja siihen on vastattava.

15.48 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hieno asia, että lapsiasiainvaltuutetun kertomus on nyt käsittelyssä eduskunnassa. On tärkeää, että lasten ääni kuuluu kansanedustajien ja koko eduskunnan päätöksenteossa. Kun tämä kertomus on nyt ensimmäistä kertaa, niin haluan tästä todeta, että pitäisin tärkeänä, että jatkossa tässä kertomuksessa olisi analysoitu ehkä tiiviimmin se, mitä on tehty, mitä on hyvää, mitkä ovat ne keskeiset kipupisteet. Tämä on nyt haastava paketti. Siihen me pureudumme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Mutta sen sanon tässä jo nyt, että Suomeen kyllä tarvitaan kansallinen lapsistrategia. Lapsiasiainvaltuutettu toimistoineen on nostanut hyvin esille sen, mitä järjestöt ovat vaatineet. Eli tuo lapsistrategia on hyvä tehdä. Sillä saataisiin vielä paremmin lapset näkyväksi yhteiskunnassa ja poliittisen mielenkiinnon kohteeksi vieläkin enemmän, ja lasten erilaiset tilanteet ja tarpeet tulisivat esille kaikessa päätöksenteossa eduskunnassa, mahdollisissa tulevilla maakunnissa ja myöskin kunnallistasolla. Ja sitä, että tuo lapsivaikutusten arviointi saataisiin jalkautettua kaikkeen päätöksentekoon, lämpimästi kannatan.

15.49 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kertomuksessa on ongelmakohtia. Moni niistä on pitkäaikaisen kehityksen tulos, mikä tässä kertomuksessakin tuodaan esille.

Yksi semmoinen isompi ilmiö kaiken kaikkiaan, mistä pitää meidän entistä enemmän puhua, on meidän alhainen syntyvyys tässä maassa, noin 50 000 lasta vuodessa. Sekin on hyvin pitkäaikaisen kehityksen tulos. Mutta siihen pitää saada muutos. Tämähän on kansakunnan kannalta aivan kohtalonkysymys, että tässä saadaan käänne aikaiseksi. Toivon kyllä kaikilta puolueilta ajatuksia tämän teeman suhteen ja mielellään niin, että seuraava hallitus ottaa ison teeman tästä ajaakseen riippumatta siitä, mitä puolueita siellä onkaan. Se ei varmaan vain poliittisin päätöksin ratkea, koska kyse on aina perheitten omista valinnoista, mutta mitä voidaan politiikan puolella tehdä, niin se täytyy katsoa.

Tarvitaan myös laajemminkin asennemuutosta, myös työelämässä lapsimyönteiseen suuntaan, ja perhevapaaudistuksen tarvitaan, mutta lasten ja perheiden näkökulmasta touttaen.

Kun tässä on vähän aikaa, niin ihmettelen vielä, jos joku palkkakartelli on olemassa täällä pääkaupunkiseudulla. [Puhemies koputtaa] Se ei kyllä taatusti ole lapsimyönteistä politiikkaa.

15.50 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella hienoa, että lapsiasiainvaltuutetun kertomus on täällä eduskunnassa nyt käsittelyssä. Paljon tärkeitä asioita on nostettu esille tuossa. Kyllä se on kova juttu, että lapsiasiainvaltuutettu toteaa, että hyvinvointivaltio alisuorittaa tällä hetkellä lasten näkökulmasta. Hän toteaa tuossa kertomuksessa, että heikossa asemassa olevat lapset eivät voi sitä sosiaalista nousua koulutuksen polun kautta löytää tässä yhteiskunnassa oikealla tavalla enää. Minusta se on iso asia ja tärkeä asia.

Edustaja Kaikkonen viittasi tähän syntyvyyteen. Meillä on todella vakava paikka tämän syntyvyyden osalta suomalaisessa yhteiskunnassa. Voi sanoa sillä tavalla, että siellä taustalla on paljon erilaisia syitä. Siellä on monilla ihmisillä pelko siitä, mitä tulevaisuus tuottaa tullessaan — ei siis pelkästään Suomessa vaan globaalisti maailmassa, ilmastonmuutosta, turvallisuustilannetta ja niin edelleen — mutta kyllä siellä hirveän paljon on semmoisia asioita, jotka lähtevät liikkeelle ihan siitä, [Puhemies koputtaa] miten meidän yhteiskunta toteuttaa asioita. Ja minä esitän, puheenjohtaja, että mennään kohti lapsiystävällistä Suomea, että sinne uskaltaa synnyttää toisin kuin nälkävuosina ja nyt.

15.51 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä kertomuksessa selvästi todetaan, että Suomessa ongelma on erityisesti lainsäädännön sirpaleisuus, hankeperijaisuus sekä systemaattisen lapsivaikutusten arvioinnin puute. Se käy kyllä varsin selvästi ilmi myöskin, kun on seurannut tämän hallituksen tekemiä päätöksiä, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

lapsiperheiden palveluiden ja lasten osalta ovat olleet hyvin poukkoilevia ja epäjohtonmuksaisia. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto]

Tässä edustaja Kaikkonen kiinnitti huomiota alhaiseen syntyvyyteen ja toivoi puolueilta esityksiä ja ratkaisuja, ja sanoisin nyt ainakin kolme tällaista ihan konkreettista, mitä vasemmistoliitto kannattaa: Ensimmäinen on vanhempainvapaiden uudistaminen. Siinä hallitus ei ole onnistunut. Toinen keino on varhaiskasvatuspalveluihin ja sen laatuun merkittävästi panostaminen. Siltä osin hallitus ei ole onnistunut, vaan päinvastoin kasvattanut ryhmäkokoja ja rajoittanut oikeutta. Lisäksi meidän mielestämme pitää myöskin turvata Suomeen turvaan saapuvien pienten lasten ja lapsiperheiden mahdollisuuksia jäädä tänne. Siltäkin osin tämä hallitus on rajoittanut ja vaikeuttanut perheenyhdistämistä eikä suinkaan helpottanut sitä. Tulokset puhuvat puolestaan.

15.53 Tiina Elovaara sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun lapsiasiainvaltuutettu järjesti seminaarin, jossa oli jokaisesta puolueesta edustaja ja joka käsitteli tätä hänen kertomustaan eduskunnalle, jokaisen puolueen edustaja siellä tilaisuudessa oli sitä mieltä, että Suomi tarvitsee lapsistrategian. Mielestäni onkin käsittämätöntä, että tällainen maa, jonka tavoite on lasten hyvinvointi, ei ole kyennyt tuottamaan lapsistrategiaa. Meiltä puuttuukin johtajuus, mitä tulee lasten oikeuksiin, politiikkaan, hyvinvointiin, ja räikeimmin tämä näkyy lastensuojelussa. Saimme hiljattain lastensuojelun työntekijöiltä vetoomuksen eduskunnalle siitä, että siellä on hätätila, käytännössä aivan liikaa työkuormaa per sosiaalityöntekijä. Meillä on siis erittäin paljon tehtävää, ja tämä [Puhemies koputtaa] ei ole hallitus—oppositio-kysymys pelkästään.

15.54 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todettava, että suurin osa lapsista ja perheistä voi hyvin. Perustarpeet on tyydytetty. On ruokaa, hoivaa, hoitoa ja rakastavat vanhemmat, mutta on myöskin harrastuksia ja kavereita, mutta yhteiskunnan pitää ottaa koppi ja vastuu niistä, jotka eivät selviydy näistä kaikista haasteista, joita luettelini.

Perusasioita pitää siis laittaa kuntoon edelleenkin. Syntyvyys on alentunut, niin kuin on todettu, ja huostaanotot ja lastensuojelu paisuvat myöskin koko ajan. Kysymys kuuluukin, miksi tapahtuu näin. Niitä syitä on monia, mutta olen tyytyväinen siihen, että ministeri Saarikko on lanseerannut tälle vaalikaudelle Lape-hankkeen, [Välihuuto sosiaalidemokratien ryhmästä] ja tällä lasten ja perheiden perhepalveluiden muutosohjelmalla pyritään yli hallintorajojen kokoamaan kaikki lasten ja perheiden tarvitsemat palvelut yhteen ja auttamaan yli hallintokuntien varhaista puuttumista niihin perheen ongelmiin ja siihen arkeen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän debatin tässä vaiheessa vastauspuheenvuorot vielä edustajille Kari, Salonen, Essayah, Heinonen ja Karimäki, ja sen jälkeen jatketaan listan mukaan. Siellä on monta edustajaa, jotka ovat varhain tänä aamuna puheenvuoroansa pyytäneet.

15.55 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vuosikertomus on asia, jonka pitäisi kyllä pysäyttää joka ikinen edustaja tässä salissa. Lapsiasiainvaltuutettu puhuu meille hyvinvointivaltion alisuoriutumisen ajasta ja rakenteellisesta välinpitämättömyydestä suhteessa lasten eriarvoistumiseen, ja kyllä tämä nyt on semmoinen hätähuuto, jonka pitäisi saada meidät muuttamaan suuntaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Politiikan perustana on oltava se, että lasten eriarvoisuutta lisääviä päätöksiä ei yksinkertaisesti tehdä ja niitä tehtyjä virheitä, jotka lapsiin osuvat, on korjattava. Erityisesti lapsiasiainvaltuutettu on toistuvasti nostanut ongelmana esiin tällä kaudella päivähoidon tehdyt heikennykset, ja sen takia me toivomme, että nyt viimeistään tämä asiakirja saa hallituspuolueet harkitsemaan linjaansa ja muuttamaan näitä päätöksiä, koska on vaikeata [Puhemies koputtaa] ottaa askeleita eteenpäin, kun perusta on murennettu.

15.56 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta lapsipoliittisen strategian saaminen Suomeen on välttämätöntä, kuten moni on täällä jo todennut. Syntyvyyden lasku, lapsiin vaikuttavien päätösten kasautuminen osalle perheistä ja lasten eriarvoisuuden kasvu ovat suorastaan korvia särkeviä hälytysmerkkejä meille päättäjille. Me emme enää voi sulkea silmiämme ja sanoa, että me emme tiede. Suomen hyvinvointivaltion mallissa meidän on pystyttävä parempaan. Lapsiasiainvaltuutettu puhuu hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta. Tämä on hyvin kuvaava sana sille, mitä nyt tapahtuu.

Me emme myöskään voi piiloutua talouden taakse. Kovaa talouspolitiikkaa on investoida lapsiin. Se on kovaa talouspolitiikkaa. Se ei ole pehmeää politiikkaa, joten jokaisen niistä, jotka kannattavat kovaa talouspolitiikkaa, luulisi haluavan investoida lapsiin.

Edustaja Kaikkonen peräänkuulutti asennemuutosta työpaikoille, mutta kyllä me tarvitsemme asennemuutosta politiikkaan.

15.57 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on helppo yhtyä niihin puheenvuoroihin, joissa on tuettu lapsiasiainvaltuutetun vetoamusta, että meidän tulisi tälle lapsipolitiikalle luoda yhteiset tavoitteet ja myöskin sitten sellaiset konkreettiset mittarit, joilla tätä asiaa voidaan tarkastella. Tämän päivän tekemisessä se, että lapsiasiainvaltuutettu on todennut, että tämä alisuorittaminen hyvinvointivaltiossa on mahdollista, on juuri sitä, että meillä on niin paljon pirstaleisuutta tässä lapsipolitiikassa ja se on jakautunut niin monen toimijan kesken, ja siinä mielessä kokonaisuus jää monta kertaa heikosti hahmotetuksi.

Talousarvion yhteydessä nämä lapsivaikutusten arviot olisi aina varmaan kaikkein tärkeintä tehdä, tapahtuu se sitten kuntatasolla, mahdollisella tulevalle maakuntatasolla tai täällä eduskunnassa. Kiinnittäisin huomiota siihen, että täällä eduskunnassa meillä valitettavan usein on tullut sellaisia esityksiä, joissa nämä lapsiasiainvaikutukset ovat jääneet arvioimatta.

Mutta kaiken kaikkiaan on hyvä, että me nyt tässä yhteydessä pääsemme keskustelemaan ja toivon mukaan [Puhemies koputtaa] sitten myöskin tekemään konkreettisesti tekoja.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro edustaja Heinolle ja hänen jälkeensä tähän debattiin viimeinen vastauspuheenvuoro tämän debatin avanneelle edustaja Karimäelle.

15.59 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että meillä on yhteinen tavoite lapsiystävällisemmästä Suomesta, ja tällä hallituskaudellahan on asian eteen tehty toimenpiteitä, esimerkiksi harrastetakuu, mikä täällä keskustelussa esille nousi: jokaisella suomalaisella lapsella perhetaustasta ja tulotaustasta riippumatta olisi oikeus yhteen harrastukseen. Tämä on ollut kokoomuksen keskeinen tavoite, ja jo

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

opetusministerinä ollessaan edustaja Sarkomaa palautti koulujen kerhotunnit. Se on yksi erinomainen keino saada lapsille harrastuksia.

Varhaiskasvatukseen on myös panostettu. Maksuton varhaiskasvatus tuli vuodenvaihteessa lähes 7 000 uudelle perheelle, ja varhaiskasvatusmaksuja on alennettu niin, että yhä useammat lapset pääsevät varhaiskasvatuksen piiriin. Arvokasta on myös se, että perusopetukseen on haluttu panostaa. Tasa-arvorahan kaksinkertaistaminen on yksi konkreettinen teko auttaa niitä lapsia, jotka erityisesti apua tarvitsevat, ja nyt on myös nostettu esille toisen asteen kalleus ja se, että jokaisella nuorella olisi mahdollisuus toisen asteen koulutukseen ammatillisessa koulutuksessa tai lukiossa. [Välihuutoja vasemmistoliiton ja sosiaalidemokraattien ryhmistä — Puhemies koputtaa]

16.00 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun erittäin tärkeä kertomus pohjautuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, ja siinä on hyvin keskeisesti vedetty yhteen tärkeitä johtopäätöksiä. Kukaan ei sinänsä kiistä sitä, että hallituksen tietyt kärkihankkeet ovat hyviä ja voivat tuoda myös hyviä uudistuksia, mutta suuri kokonaiskuva on se, että on vain sirpaleisia yksittäisiä hankkeita, kun peruspalveluita on murennettu ja lapsen ja nuoren oikeutta koulutukseen on heikennetty. Näiden perusasioiden pitäisi olla vahvasti kunnossa syrjäytymisen ehkäisyn kannalta, ja harrastetakuukin on kannatettava asia, mutta se tarvitsee oikeasti vaikuttavia toimia, että se myös toteutuu käytännössä. [Timo Heinosen välihuuto — Välihuutoja vasemmalta]

Edustaja Salonen puhui hyvin myös kovan talouspolitiikan ytimeä, ja sitäkin juuri lapsiin satsaaminen on. Jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa puhumattakaan siitä inhimillisestä kärsimyksestä, mitä hänelle ja hänen lähipiirillensä aiheutuu. [Olavi Ala-Nissilä: 100 000 euroa! — Paavo Arhinmäen välihuuto]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten mennään puhujalistaan.

16.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila ansaitsee lämpimät kiitokset erinomaisesta kertomuksesta, jonka toivottavasti kaikki kansanedustajat ja muutkin päättäjät lukevat huolella. Kertomuksessa on paljon tärkeitä näkökohtia.

Tuomas Kurttila kirjoittaa hyvin: Suomi elää hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikaa. Emme onnistu riittävästi nostamaan heikommassa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen ovat olleet viime vuosina eniten toistettuja poliittishallinnollisia iskulauseita. Käytännössä ongelmia hoidetaan hankkeilla ja sirpaleisilla kehittämistoiminnoilla ja syvälliset yhteiskuntapolitiikan johtopäätökset jäävät tekemättä. Olemme sekavuuden tilassa, joka näkyy ylimitoitettuna politiikkapuheena ja alimitoitettuina kansallisina päätöksinä. — Voimakasta tekstiä meille kaikille, eikö vaan?

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu jatkaa raportissaan: Perheen pienituloisuus on yhteydessä kulutuksen niukkuuteen sekä sosiaalisiin ja kulttuurisiin riskeihin. Pienituloisuuden on havaittu helposti periytyvän lapsen myöhempiin elämänvaiheisiin. Pienituloisten perheiden lasten sosiaalinen liikkuvuus on esteisempää. Näin ollen yhteiskunnallisten asemien väliset erot — tai luokkaerot — todennäköisesti syvenevät.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton selvityksen mukaan köyhien perheiden lapset ovat pudonneet tavallisten asioiden ulkopuolelle. Köyhissä perheissä lapset joutuvat luopu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

maan harrastuksistaan. He eivät pysty osallistumaan syntymäpäiväjuhlille, heitä kiusataan jopa useammin kuin muita. He kokevat, etteivät he voi vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Perheissä, joissa on työttömyyttä, taloudellisia tai terveydellisiä ongelmia tai muita vaikeuksia, vanhempien voimavarat eivät välttämättä riitä lasten tarpeiden kohtaamiseen. Tämä aiheuttaa lapselle yksin jäämisen tunnetta ja ulkopuolisuuden kokemista.

Arvoisa puhemies! Säästöt ja leikkaukset palveluissa satuttavat eniten tuen tarpeessa olevia perheitä, lapsia ja nuoria. Jos palvelut eivät kohtaa ihmistä, eniten kärsivät heikoimmassa asemassa olevat. Sekä alueelliset että sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot näyttävät pysyviltä ja jopa paikoin kasvavilta. Meiltä on unohtunut, että panostukset lapsiin ovat tärkeimpiä tulevaisuusinvestointeja, mitä ikinä voimme tehdä. Siksi SDP:n tavoite kohti maksutonta varhaiskasvatusta on niin tärkeä. Yksi panostettu euro varhaiskasvatukseen tulee selvitysten mukaan yhteiskunnalle moninkertaisena takaisin. Tästä on konkreettisesti kysymys, kun puhumme kestävästä kehityksestä yhteydessä hyvinvointitaloudesta ja hyvinvointi-investoinneista.

Nyt suunta on täysin väärä. Hallituksen päätökset lisäävät tuloeroja, ja näin toimitaan täysin tietoisesti. Tämä ei ole oikeudenmukaista, mutta se ei ole myöskään järkevää tulevaisuuspolitiikkaa. Satsaukset kaikkien hyvinvointiin hyödyttävät koko yhteiskuntaa. Leikkaukset vääristä kohdista taas tulevat yhteiskunnalle kalliiksi. Hyvinvointitalous on kestävästä kehityksestä politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi otettava politiikan keskiöön ja koko poliittisen toiminnan punaiseksi langaksi. Päätöksien taloudellisia ja inhimillisiä seurauksia on pystyttävä ennakoimaan paremmin tekemällä vaikuttavuusarviointia sekä laskemalla vaihtoehtokustannuksia sekä ottamalla käyttöön uusia skenaariomenetelmiä ja hyvinvointimittareita. Tämä hallitus lupasi tehdä aluksi lapsivaikutusten arviointia, mutta valitettavasti tämäkin lupaus on tainnut kiireen keskellä unohtua.

Arvoisa puhemies! Tuomas Kurttila toteaa painokkaasti: ”Jos hyvinvointivaltio ei kykene tasoittamaan elämän lähtökohtia, se on epäonnistunut.” Yksi keskeinen tasoittava elementti on varhaiskasvatus. Varhaiskasvatukseen panostaminen on yksi parhaista tulevaisuuden investoinneista, joita voimme tehdä. Varhaiskasvatus edistää lasten kielen ja kognitiivisten taitojen kehitystä, se parantaa kouluvalmiutta ja myöhempää menestystä koulupolulla. Varhaiskasvatuksella on myönteisiä vaikutuksia myös lasten sosioemotionaalisten taitojen kehitykseen. Varhaiskasvatuksen hyödyistä näyttää vallitsevan laaja yksimielisyys tutkijoiden keskuudessa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kaikki lapset hyötyvät varhaiskasvatuksesta, mutta erityisen suurta vaikuttavuus on heikoimmista oloista tuleville lapsille, joiden kasvuympäristössä on heidän kehitystään haittaavia tekijöitä, kuten terveysongelmia tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia. Hyödyt kuitenkin realisoituvat vain, jos varhaiskasvatus on riittävän laadukasta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tekemät säästöt varhaiskasvatukseen ovat heikentäneet sen laatua. Ne viestit, joita kuulen varhaiskasvatuksen kentältä, ovat enemmän kuin huolestuttavia. Päiväkotien tilanne on subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisen ja ryhmäkokojen suurentamisen takia monin paikoin kaoottinen. Suurissa ryhmissä lasten yksilöllinen huomioiminen on vaikeaa, ja osapäiväisten lasten meneminen ja tuleminen tekevät ryhmistä levottomia. [Esko Kivirannan välihuuto] Jatkuvasti muuttuvassa ryhmässä sosiaalisten taitojen oppiminen on vaikeampaa.

Useat ammattihenkilöt ovat kertoneet todellisuuden ja ammatti-identiteetin välisen ristiriidan olevan niin suuri, että he ovat tyystin uupuneet omaan työhönsä — surullisia viestejä. Varhaiskasvatuksen kehittämislta on pohja pois, jos ammattihenkilöt kokevat, ettei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

vät he suurissa ryhmissä ja lasten jatkuvasti vaihtuessa pysty tekemään perustyötään laadukkaasti ja kohtaamaan lapsia yksilöinä. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi, ettei hän halua tehdä enää työtä päiväkodissa ryhmien ollessa niin suuria, että työ tuntuu liukuhihnatyöltä.

Myös monet vanhemmat ovat kertoneet, etteivät he halua viedä lastaan päiväkotiin, sillä suuret ryhmät tekevät lapset levottomiksi eikä lasten tarpeisiin ennätä enää kukaan vastaamaan. Erityisen paljon apua ja tukea tarvitsevat lapset kärsivät tästä tilanteesta. Hallitus on sysännyt vastuun suurista ryhmistä kunnille, mutta kuten lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila toteaa, varhaiskasvatusta tulisi pitää kansallisena kysymyksenä, ei kaupunkipoliittikkana eikä kuntien asiana. Tällä hetkellä lapsen elämään vaikuttaa liikaa se, mihin perheeseen ja mihin kuntaan hän syntyy.

Kuntien välisen eriarvoisuuden lisäksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen 20 viikkotuntiin niiltä lapsilta, joiden huoltajat eivät työskentele kokoaikaisesti, opiskele päätoimisesti tai toimi yrittäjinä, on myös eriarvoistavaa. Päivähoito-oikeuden rajaaminen on jakanut perheet ja lapset eri kasteihin. Miksi työttömien lapset saavat varhaiskasvatusta vähemmän kuin muut? Eikö näillä lapsilla olisi erityisen suuri tarve olla kokopäiväisen varhaiskasvatuksen piirissä? Rajauksen kohteeksi joutuneen lapsen kohdalla voidaan anoa laajennettua päivähoito-oikeutta ja yleensä kunnassa se myös myönnetään. Perustana voi olla esimerkiksi lapsen tuen tarve, lastensuojelu ja perheolosuhteet. Mutta tässäkin on huomattu ongelmia. Nämä lapset nimittäin leimautuvat helposti ongelmaperheiden lapsiksi, ja on suuri riski, että tästä leimautumisesta tulee itseään toteuttava ennuste.

Arvoisa puhemies! Poimin tähän loppuun lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta seuraavat neljä politiikkasuositusta, jotka mielestäni ovat erittäin tärkeitä.

Ensinnäkin: poliitikkojen pitäisi tutustua niiden lasten ja nuorten elämään, jotka ovat pudonneet normaalista arjesta.

Toiseksi: lasten oikeuksien julistus on otettava vakavasti ja kaiken politiikan ohjenuoraksi.

Kolmanneksi: lapsipolitiikan strategian luominen ja sen toteuttamisen seuranta on tehtävä pikaisesti.

Neljänneksi: lapsivaikutusten arviointi ja kunnolliset mittarit arviointiin on saatava käyttöön niin eduskunnassa kuin maakunta- ja kuntatasollakin.

Vielä kerran kiitos lapsiasiainvaltuutetulle puhuttelevasta raportista.

16.10 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! ”Hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta lapsipolitiikan uudistamiseen.” Siihen lapsiasiainvaltuutettu siis kehottaa meitä kaikkia päättäjiä ryhtymään tässä kertomuksessaan. Se on pysäyttävä mutta myös tärkeä viesti. Lainsäädäntö Suomessa — tämäkin todetaan kertomuksessa — on hyvällä mallilla verrattuna moniin muihin maihin, mutta kehitettävää on. Hyvinvointivaltion rakenteet rapistuvat ja kangistuvat, ellei niitä jatkuvasti kehitetä niin nykypäivän kuin tulevaisuudenkin tarpeita vastaavasti.

Lapsiasiainvaltuutettu peräänkuuluttaa kansallisen lapsipolitiikan strategian valmistelua perustana YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Ongelmaksi on Suomessa muodostunut lainsäädännön sirpaleisuus ja hankepohjaisuus sekä systemaattisen lapsivaikutusten arvioinnin puute. Nämä puutteet ovat tulleet surullisen selviksi tämän hallituskauden aikana. Varhaisen puuttumisen tärkeyttä ja merkitystä kyllä painotetaan, mutta kun arvioin hallituksen käytännön toimia, näkyy juuri epäjohtomukaisuus ja sirpaleisuus, joista lapsi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

asiainvaltuutettu kirjoittaa. Tässä edustaja Vehkaperä aikaisemmassa keskustelussa viittasi Lape-hankkeeseen, ja se on hyvä esimerkki. Hallitus siis suuntaa kärkihankerahoitusta sinänsä perusteltuun ja kannatettavaan Lape-hankkeeseen, joka on määräaikainen. Samanaikaisesti tehdään lasten eriarvoisuutta kasvattavia pysyviä heikennyksiä lainsäädäntöön esimerkiksi varhaiskasvatuksen osalta.

Varhaiskasvatuksen kenttä on Suomessa muuttunut moninaisemmaksi, ja tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa lasten oikeudet varhaiskasvatukseen toteutuvat eri tavalla riippuen siitä, millä paikkakunnalla asuu ja minkälaisesta perhetaustasta lapsi sattuu tulemaan. Kunnallinen varhaiskasvatus voi Suomessa olla järjestetty kokoaikaisena, osapäiväisenä tai osaviikkoisena riippuen siitä, onko kunnassa toteutettu subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoituksia ja miten. Varhaiskasvatuksen ryhmäkoot vaihtelevat sen mukaan, onko kyseessä kunnallinen vai yksityinen palveluntuottaja, ja riippuen siitä, onko kunta kasvattanut ryhmäkokoja hallituksen mahdollistamalla tavalla.

Tämän lisäksi kunnissa on monesti tarjolla myöskin perhepäivähoitoa sekä kirjava joukko erilaisia avoimia varhaiskasvatuspalveluita ja kerhotoimintaa. Kunnissa on myös vaihtelevia käytäntöjä, mitä tulee palveluohjaukseen ja sen käyttöön. Joissain kunnissa pyritään jopa ohjaamaan vanhempia, lähinnä äitejä, kotihoitoon tuen piiriin ja avoimien varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjiksi säästöpainneiden seurauksena. Nämä erilaiset kunnalliset käytännöt ja perheiden erilainen suhtautuminen varhaiskasvatukseen näkyvät osallistumisasteen alueellisena vaihteluna niin koko valtakunnan tasolla kuin kuntien ja kaupunkien sisälläkin.

Myös yksityisessä päivähoidossa viime vuosien aikana tapahtuneet muutokset vaikuttavat suomalaisten lasten yhdenvertaisuuteen. Ennen yksityistä päivähoitoa tarjoavat tahot olivat lähinnä pieniä toimijoita, yhdistyspohjaisia tai säätiöitä, jotka painottivat esimerkiksi vaihtoehtoista pedagogiikkaa, mutta tällä hetkellä voimme Suomessakin puhua päiväkotibisneksestä, kun isot voittoa tavoittelevat kotimaiset ja ulkomaiset ketjut ovat kasvattaneet omaa rooliaan varhaiskasvatuspalveluissa. Näissä kaupallisissa päiväkodeissa henkilöstöllä on keskimääräistä pienemmät palkat, ja erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ei oteta yksityiseen päiväkotiin välttämättä lainkaan. Eli tämäkin on lapsia eriarvoistava käytäntö.

Yksityistäminen tästä syystä ei voi olla vain paikallinen kysymys, joka ratkaistaan paikallisella tasolla, vaan siitä on vasemmistoliiton näkemyksen mukaan säädettävä valtakunnallisesti ulottamalla tämä voitontavoittelun kielto perusopetuksen tavalla myöskin varhaiskasvatuksen puolelle. Tämäkin on kysymys, johon nimenomaan lapsiasiainvaltuutettu aikaisemmin Suomessa on kiinnittänyt huomiota.

Vierailin itse maanantaina turkulaisessa päiväkodissa, joka sijaitsee alueella, jossa on työttömyyttä ja vieraskielisiä asukkaita paljon. Lasten kanssa päivittäin äärimmäisen arvokasta työtä tekevien ammattilaisten vahva viesti kansanedustajille oli, että ryhmäkokoihin ja henkilöstön palkkaukseen ja työehtoihin on kiinnitettävä enemmän huomiota, jos halutaan edistää varhaiskasvatuksen laatua ja lasten tasa-arvoa. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] Riittävän pieni ryhmä on ehdoton edellytys sille, että aikuiset pystyvät luomaan vahvoja siteitä lapsiin, että he pystyvät vahvistamaan lasten perusturvallisuuden tunnetta ja että myöskin lapsille jää riittävästi rauhaa.

Vasemmistoliitto julkaisi viime viikolla omat linjauksensa ja ehdotuksensa varhaiskasvatuspolitiikan kehittämiseksi. Haluamme palauttaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden koko maahan, pienentää varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja, laajentaa esiopetuksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

kaksivuotiseksi, laajentaa voitontavoittelun kieltoa perusopetuksen tavoin varhaiskasvatukseen, kehittää lähipäiväkotiperiaatetta sekä nostaa varhaiskasvatuksen koko henkilöstön palkkoja paremmin vastaamaan työn vaativuutta.

Toinen iso ja tärkeä asia, johon lapsiasiainvaltuutettu kiinnittää huomiota tässä kertomuksessa, on lastensuojelun tilanne. Lastensuojelun asiakasmäärät ja sosiaalityöntekijöiden kuormitus ovat kasvaneet vahvasti johtuen, kuten tässäkin kertomuksessa todetaan, muihin palveluihin tehdyistä leikkauksista. Tämä tuo taas kerran esille, kuinka epäjohtomukaisia tämän hallituskauden aikana tehdyt ratkaisut ovat olleet.

On selvää, että lastensuojelun paineita pitkällä tähtäimellä saadaan alenemaan vain parantamalla koko lapsille ja lapsiperheille suunnattua palvelujärjestelmää, mutta olen silti huolissani siitä, ettei hallitus nyt näytä tarttuvan sosiaalityöntekijöiden ja vasemmistoliitonkin tekemään ehdotukseen lakisääteisestä enimmäisasiakasmäärästä lastensuojelussa. Ongelmat ovat jatkuneet liian pitkään useista korjausyrityksistä huolimatta, ja sosiaalityön kuormittavuus vaikuttaa suoraan myöskin kuntien mahdollisuuksiin saada riittävästi pätevää henkilöstöä rekrytoitua lastensuojeluun.

Hallituksen asettama selvityshenkilö Aulikki Kananoja sanoi tänä aamuna, että hänellä on hieman turhautunut olo, koska varhaisen puuttumisen kysymys on ollut esillä lastensuojelukeskustelussa ainakin toistakymmentä vuotta. Hallituksen päätökset ovat tältä osin olleet ristiriitaisia, joten on vaikea nähdä, että lastensuojelunkaan tilanteeseen olisi tulossa merkittävää parannusta, ellei hallitus ole valmis käyttämään järeämpiä ohjauskeinoja.

16.18 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa korostuu, että lapsuus antaa suunnan ihmisen myöhemmälle kehitykselle. Kertomus toteaa: ”Mitä lapsuudessa jää tavoittamatta, kertautuu myöhemmin aikuisuudessa. Mitä lapsuudessa saavutetaan, kertautuu moninkertaisena hyvänä sekä yksilölle että yhteiskunnalle.” Tähän toteamukseen on mielestäni hyvä liittää urauurtavan pedagogin Janusz Korczakin ajattelun kärkiteema 1900-luvun alusta: Lapsuus ei ole vain valmistautumista aikuisuuteen vaan itessään merkityksellistä elämää.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävä lapsiasiainvaltuutetun kertomus on maamme historian ensimmäinen. Se on poikkeuksellisen tärkeä ja ansiokas selvitys. Lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta käy ilmi vaativia haasteita, ja se on paikoin peräti tyly Suomen hallituksille. Minusta on hyvä, että lapsiasiainvaltuutettu kertoo näkemyksistään avoimesti, vaikka kertomus sisältääkin monia politiikkaan meneviä kysymyksiä, joissa ei vallitse suinkaan yksimielisyys. Meidän ei kuitenkaan kannata keskittyä liikaa erimielisyyksiin vaan keskittyä yhteisiin tavoitteisiin. Puoluepolitiikan ja erilaisten ideologioiden keskellä me nimittäin kaikki tavoittelemme lapsipolitiikassa samaa päämäärää: lasten etua, joka pitää sisällään huolenpidon, turvallisuuden ja oikeuden lapsuuteen. Lapsiasiainvaltuutettu vetoaakin meihin kansanedustajiin, jotta määrittäisimme ja hyväksyisimme yhdessä lapsipolitiikan keskeiset tavoitteet ja tarkkailisimme muutosten konkreettisia mittareita.

Uskon, että eduskunnassa on yhteistä tahtoa tehdä lapsivaikutusten arviointi kokonaisvaltaiseksi osaksi päätöksentekoa. Tämän johdosta kerään nyt nimiä toimenpidealoitteeseen, jossa lapsivaikutusarviointi saatetaan vakiintuneeksi osaksi ministeriöiden lainvalmistelua. Asia on meidän kaikkien yhteinen, ja aloitteelle onkin jo allekirjoittajia kaikista eduskuntaryhmistä.

Suomessa on jo vuosia puhuttu lapsivaikutusarvioinnin tekemisen tärkeydestä. Esimerkiksi jo vuonna 2005 sosiaali- ja terveysministeriön alainen toimikunta nimeltä Lapsille

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

sopiva Suomi totesi: ”Kaikissa yhteiskunnan toimenpiteissä ja päätöksissä, jotka koskevat lapsia, on otettava huomioon lapsen etu.” Sama tavoite toistuu valtioneuvoston vuonna 2012 hyväksymässä Suomen ensimmäisessä kansallisessa ihmisoikeustoimintaohjelmassa. Toimintaohjelman hankkeisiin sisältyi hanke lasten ja nuorten huomioimiseksi kaikessa päätöksenteossa.

Nykyisen lapsipolitiikan haaste on sen sirpaloituminen. Lasten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään kyllä yksittäisiä toimenpiteitä mutta kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa tarvitaan. Asiantila on aihetta muuttaa ensi tilassa sellaiseksi, että hallituksen esityksiin sisältyy jatkossa tieto siitä, onko niitä laadittaessa tehty lapsivaikutusarviointi.

Arvoisa puhemies! Vanhemmilla on vastuu lapsista, ja samoin meillä päättäjinä on vastuu yhteiskunnasta, jota tuleville sukupolville rakennamme. Lapset ovat luonnostaan toiveikkaita, ja samoin meidän on oltava aikuisina toiveikkaita ja uskallettava tavoitella rohkeasti sellaista Suomea, joka on maailman paras paikka lapsille.

16.23 Sari Multala kok: Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila on antanut nyt eduskunnalle kertomuksensa ensimmäistä kertaa. Kertomus annetaan kerran neljässä vuodessa. Se koskee lapsiasiainvaltuutetun toimialaan liittyviä kysymyksiä, ja sen tarkoituksena on luoda eduskunnalle edellytyksiä kansallisen lapsipolitiikan rakentamiseksi sekä tarkastella systemaattisesti Suomen lainsäädännön suhdetta YK:n lapsen oikeuksien sopimuksiin.

Haluaisinkin tässä heti ensimmäisenä haastaa teitä hiukan, hyvät edustajakollegat, pohtimaan sitä, mikä olisi sen tässä kertomuksessa peräänkuulutetun lapsistrategian tavoite. Onko se haukkua tätä tai edellistä hallitusta tai sitä edellisiä hallituksia tehdystä tai tekemättä jättämisestä? En ihan usko. Uskon, että tavoitteena olisi löytää ne asiat ja tavoitteet, joista voisimme vihdoinkin olla yhtä mieltä, ja luoda niiden pohjalle pitkäaikaisempaa politiikkaa ja toimenpiteitä. Toivottavasti voisimme joskus keskittyä tämänkin asian pohtimiseen ja pohtia, onko siihen aidosti ja oikeasti edellytyksiä. Tämän keskustelun perusteella tänään hiukan kuulostaa, että ei välttämättä.

Mahdollisuuksien tasa-arvo on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi. Jokaisella ihmisellä tulee olla tasa-arvoiset mahdollisuudet perhetaustasta, taloudellisesta tilanteesta tai asuinpaikasta riippumatta. Mahdollisuuksien tasa-arvo on myös yksi kokoomuksen kantavista arvoista. Lapsia koskevan päätöksenteon ytimessä on tämän tasa-arvon turvaaminen ja vahvistaminen muun muassa koulutuksen, perhepalveluiden, neuvoloiden ja erilaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden avulla.

Kuitenkin edelleen koulutustaso periytyy Suomessakin voimakkaasti. Vaikka olemmekin koulutuksen tasa-arvossa ja saavutettavuudessa Euroopan kärkeä yhdessä Viron kanssa, vaikuttaa lapsen perhetausta ja lähtötaso edelleen liian voimakkaasti siihen, millaiseksi hän kokee mahdollisuutensa ja halukkuutensa kouluttautua. Koulutuksen periytymisessä ja lasten hyvinvoinnin ja todellisuuksien eriytymisessä on kyse monen asian summasta. Toisaalta kouluttautumiseen ja osallisuuteen vaikuttavat yhä perheen varallisuus ja kotoa opitut asenteet, vanhempien koulutustaso ja näkemys koulutuksen kannattavuudesta sekä asuinpaikka ja esimerkiksi etäisyys oppilaitoksista. Yksi voimakkaimmista tekijöistä on lähtötasoerot ja perhetaustan vaikutus.

Lasten varhaisten vuosien merkityksestä tulevaisuuden koulumenestykselle ja elämässä pärjäämiselle saadaan jatkuvasti uutta tietoa. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti lapsen varhaisiin vuosiin panostamalla voidaan ennaltaehkäistä monia ongelmia tulevaisuudessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Hallitus alensi varhaiskasvatusmaksuja yhteensä 70 miljoonalla eurolla vuoden alussa. Uudistuksen on arvioitu lisäävän varhaiskasvatuksen osallistumisastetta ja lisäävän vanhempien työllisyyttä jopa 4 200 henkilöllä. Myönnän, että hallitus on tehnyt myös toimenpiteitä, joita itse toivon, että ei olisi tehty. Ryhmäkoot ovat merkittävä varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava asia.

Nyt tehdään kuitenkin muitakin hyviä tekoja. Varhaiskasvatuslaki uudistetaan, ja siinä lapsen etu ja hyvinvointi ovat ensimmäisellä sijalla. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista pedagogista toimintaa, jota toteuttavat kasvatuksen ammattilaiset. Uuden varhaiskasvatuslain myötä kaksi kolmasosaa varhaiskasvatuksen henkilöistä on korkeasti koulutettuja, joko kasvatustieteen kandidaatteja tai sosionomeja, vuoteen 2030 mennessä. Henkilöstön korkea osaamistaso parantaa tutkimusten mukaan myös varhaiskasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta. Onkin äärimmäisen tärkeää, että henkilöstön osaamiseen panostetaan ja samalla lisätään koulutuspaikkoja, jotta varmistamme henkilöstön saatavuuden myös tulevaisuudessa.

Lapsen edun ja lapsipolitiikan tavoitteellinen toteuttaminen vaatii entistä enemmän hallintorajat ylittävää yhteistyötä. Kuten lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa todetaan, voivat liian syvät rajat eri hallinnonalojen välillä haitata lasten kannalta hyvien toimintamallien syntymistä.

Kokoomus on lapsiasiainvaltuutetun kanssa samaa mieltä siitä, että lapsia koskevista asioista pitäisi päättää aina lapsen etu edellä. Samoin lapsia ja perheitä koskevien palveluiden pitäisi olla saavutettavissa mahdollisimman lähellä lasten ja perheiden todellista arkea. Lapsipolitiikan pitkän linjan tavoitteena tulee olla riittävä lapsivaikutusten arviointi päätöksenteossa, perheiden hyvinvoinnin ja toimeentulon varmistaminen sekä sen turvaaminen, että kaikki lapset saisivat elää lapsuuttaan perhetaustaan tai asuinpaikkaan katsomatta yhdenvertaisesti. Lapset on nähtävä nykyistä selkeämmin omana väestöryhmänä, jolla on väestöryhmäspesifejä tarpeita.

Tällä hallituskaudella on otettu toisaalta isoja askelia lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisessä siitä lähtökohdasta, että huomioidaan lasten ja nuorten todelliset tarpeet muun muassa Lape-hankkeen myötä. Sen väärinkäsityksen haluaisin korjata, että kyseessä olisi tällainen hanke, jossa ikään kuin hankerahoituksen myötä tehdään jotakin nyt ja sen tekeminen lopetetaan. Tässä hankkeessahan on loppu, [Li Anderssonin välihuuto] mutta hankkeen tavoitehan on löytää niitä hyviä toimintamalleja, joiden avulla hyviä toimintamalleja levitetään kunnasta toiseen tai maakunnasta toiseen, ja koota niitä nykyään jo olemassa olevia toimintamalleja perheiden paremmin saataville, ja kun tämä hanke loppuu, niin nämä toimintamallit ovat toivottavasti pysyvästi käytössä. [Eduskunnasta: Ne tarttee resurssit!] — Niin, ja nämä resurssit ovat siellä palveluissa jo tällä hetkellä, ja niitä yritetään vain koota paremmiksi kokonaisuuksiksi, siitä Lapessa on kysymys.

Haluaisin vielä kommentoida tästä lapsiasiainvaltuutetun pitkästä kertomuksesta, johon on koottu paljon tietoa kirjallisuudesta ja johon toisaalta tutkijat ovat kirjoittaneet osan näistä osuuksista, edustaja Gustafssoninkin esiin ottamaa kohtaa, jossa puhutaan oppivelvollisuuden yläikärajasta ja toisaalta siitä, minkälaisia palveluita ja tukea meidän tulisi tarjota niille, jotka eivät toiselle asteelle etene tai sen keskeyttävät.

Olen ehdottomasti samaa mieltä siitä, että meidän tavoitteenamme tulee olla se, että mahdollisimman moni nuori tai toivottavasti jopa kaikki suorittaisivat vähintään toisen asteen koulutuksen. Täällä pohdiskellaan sitä, millä tavoin voisimme päästä siihen tavoitteeseen, ja todetaan, että ne nuoret, jotka keskeyttävät tai eivät hakeudu toisen asteen koulu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tukseen, tarvitsevat monesti voimakkaampia, tukevampia toimenpiteitä ja enemmän tukea kuin toisen asteen koulutus voi tarjota. Tämä onkin asia, jota meidän tulisi pohtia. Mitkä ovat ne toimenpiteet, joilla voimme vaikuttaa parhaiten siihen, että kaikilla olisi edellytykset selviytyä toisen asteen koulutuksesta ja toivottavasti siitä vielä pidemmälle opinnoissaan?

Arvoisa puhemies! Vielä tähän ihan loppuun muutama sana täällä jo esillä olleesta alhaisesta syntyvyydestä. On totta, että paljon voimme tehdä politiikalla ja valitettavasti me emme onnistuneet tällä hallituskaudella uudistamaan perhevapaita. Meidän pitäisi päästä siihen tilanteeseen, jossa työn ja perheen yhteensovittaminen on helppoa. Maissa, joissa näin on, syntyvyys on korkeampaa. Toivottavasti me onnistumme perhevapaaudistuksen tekemisessä seuraavalla hallituskaudella.

On kuitenkin yksi asia, johon voimme vaikuttaa. Itselläni on kaksi pientä lasta, ja monesti mietin, kuinka me puhumme lapsista ja perheistä. Tuomme monesti esiin vain niitä negatiivisia asioita, sitä, kuinka lasten kanssa oleminen, työn ja perheen yhteensovittaminen on välillä raskasta tai kuinka varhaiskasvatuspalveluissa olisi paljon kehitettävää. Myönnän, että näinkin on, mutta yritän itse ainakin kiinnittää huomiota siihen, että kerron niistä hyvistä asioista, siitä, kuinka hienoa on, kun saa olla äiti, saa olla vanhempi. Meillä on upeat varhaiskasvatuksen ammattilaiset, jotka tekevät joka päivä tärkeää työtään niillä edellytyksillä, mitä heillä on. Toivottavasti pystymme niitä edellytyksiä parantamaan, mutta ainakin omat havaintoni päiväkodeista ovat, että siellä tehdään erittäin hyvää työtä, ja vien ilolla, hyvillä mielin joka päivä lapseni päiväkotiin. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Täällä näyttää olevan nyt halukkuutta debattiin. Otetaan lyhyt debatti. Pyydän niitä, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

16.32 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvistä asioista puhuminen on helppoa silloin, kun itsellä elämässä asiat ovat hyvin. Niille perheille, joilla tilanne on toisenlainen, voi olla vaikea niistä puhua, ja tämä meidänkin tässä salissa on syytä muistaa.

En oikein ymmärrä myöskään sitä, miksi kokoomus kokee tämän kertomuksen jotenkin uhkana omalle politiikalleen. Toki tosiasioita on vaikea kuunnella. Esimerkiksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen tulee jättämään historiaan, mistä täälläkin mainitaan.

Mutta kuitenkin on sanottava, että tämä kirjanen on suomalainen lapsikirja. Kun luette tätä ja katsotte tarkkaan, niin eihän täällä puhuta nyt viime vuosina tehdyistä päätöksistä vaan täällä käydään läpi esimerkiksi hallitusohjelmat vuosilta 1945—2015. Sen takia meidän jokaisen — jokaisen — on syytä katsoa peiliin ja lukea tarkkaan nämä täällä olevat asiat.

16.33 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvää ja tärkeää keskustelua. Itse kiinnittäisin huomiota pariin asiaan.

Todella: Suomessa syntyvyys on liian pieni. Mehän olemme olleet tilanteessa, jossa valtio on velkaantunut, velka on kasvanut ja syntyvyys pienentynyt, ja se velkakirja, joka vuositaisesta lisävelasta laitetaan siihen äitiyspakkaukseen mukaan, on ollut 100 000 euroa, kun 5 miljardia jaetaan 50 000:lla. Minusta se on ihan liikaa. Se voi olla myös yksi syy sii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

hen, että perheet katsovat, kuinka paljon lapsia tässä tilanteessa voi tehdä. — Kun vihreät puhuvat kestävästä kehityksestä, niin tämä ei ole kestävää kehitystä.

Puhemies! Toinen on tämä palkkakartelli, jonka sanotaan olevan täällä pääkaupunkiseudulla pienipalkkaisten lastentarhanopettajien osalta, jotka ovat hyvin koulutettuja. Kyllä tähänkin voisi lapsiasiavaltuutettu puuttua. Eihän tässä ole mitään puolusteltavaa. [Kari Uotilan välihuuto] Lääkärin palkkoja kyllä sopimuskorotetaan vaikka kuinka, mutta kun on pienipalkkaiset lastentarhanopettajat, niin heidät pannaan palkkakartelliin. — Ei kai vasemmisto tällaista puolusta?

16.34 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ensiksi edustaja Ala-Nissilälle, että ei vasemmisto ole puolustanut palkkakartellia millään tavalla vaan päinvastoin on nyt eturintamassa sitä selvittämässä, koska me kannatamme varhaiskasvatusammattilaisten palkkojen korotuksia.

Mitä tulee alhaiseen syntyvyyteen, luulen kyllä, että suomalaiset lapsiperheet ovat enemmän huolissaan omien tulojensa riittävyydestä, siitä, onko työtunteja riittävästi, saako asunovelan maksettua, saako opintolainan maksettua, jonka osuutta tämä hallitus on kasvattanut, kuin että siellä kotisohvalla oltaisiin huolestuneita valtionvelan kehityksestä. Kyllä ne oman arjen toimeentulohuolet ovat ensisijaiset monille lapsiperheille.

Mitä tulee edustaja Multalan puheenvuoroon, haluan vielä kerran todeta, että Lape-hanke itsessään ei ole ongelmallinen, mutta tämä on tyypiesimerkki niistä epäkohdista, mistä lapsiasiainvaltuutettu kirjoittaa: tehdään hyviä hankkeita, jotka ovat määräaikaista, ja sitten te teette pysyviä eriarvoistavia heikennyksiä lainsäädäntöön, joita te ette ole valmiit korjaamaan edes asiantuntijakritiikin jälkeen, ei edes sellaisessa tilanteessa, jossa valtiontalouden tila taas on parantunut. Suomalaiset lapset kärsivät näistä pysyvistä heikennyksistä, jotka te olette tehneet tämän kauden aikana.

16.36 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän tehtävämme on huolehtia kaikkein heikoimmassa asemassa olevista. Tässä on tullut kritiikkiä siitä, että tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus tuo vain epäkohtia esiin eikä kerro niistä hyvistä asioista. Totta kai osalla lapsiperheistä menee hyvin, ja se on hienoa, mutta meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että kaikilla menisi hyvin, että kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus hyvään tulevaisuuteen, että kaikki lapset saisivat riittävästi tukea, jotta kaikki lapset pääsisivät osallistumaan varhaiskasvatukseen, pääsisivät koulupolulle, saisivat tukea sen aikana. Sen takia on äärimmäisen tärkeää, että tämä kertomus tulee nyt eduskuntaan käsiteltäväksi ja me pystymme täällä varmistamaan sen, että jokaisella suomalaisella lapsella on mahdollisuudet hyvään elämään riippumatta siitä, millaisesta taustasta he tulevat, mikä on perheen varallisuus, missä he asuvat. Se on meidän yhteinen tehtävä, josta meidän täytyy huolehtia, ja sen takia on tärkeää, että nimenomaan ne kipukohtat on tässä vahvasti tuotu esiin, koska niihin meidän täytyy puuttua.

16.37 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tietysti tavalla ikävää nähdä, ettei täällä ole ministereitä kuuntelemassa, kun näinkin merkittävästä asiasta olemme keskustelemassa — todella vahvaa tekstiä tässä kertomuksessa. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] Kaikki ministerit tuskin ovat ulkomailla tällä hetkellä. Tässä nimenomaan on lapsiasiainvaltuutettu tuonut esille tämän lapsivaikutusten arvioinnin puutteen, jopa hallituksen keskeisten talousarvioesitysten osalta puuttuvat lapsiarvioinnit: asu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

minen [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] ja työelämään liittyvät kysymykset, se, että jokaisella lapsella on mahdollisuus ruokaan ja niihin varusteisiin, joita tarvitsevat. Nämä kaikki asiat koskettavat useampaa eri ministeriötä, ja sen vuoksi hallitukselta olisi ollut kohtuullista, että täällä olisi ollut edustus paikalla, sillä lapsiin panostaminen on parasta ennaltaehkäisyä, joka tuo säästöä tulevaisuuteen. Alhainen syntyvyys kertoo epäonnistuneesta perhepolitiikasta, jossa vastuu on pitkällä aikajänteellä monen harteilla, mutta nyt täytyy kääntää katseet niin, että nuo teot muodostavat sellaisen tulevaisuuden, että lapsia tähän maahan uskalletaan synnyttää.

16.38 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin olen hiukan hämmentynyt, kun selvästi ette ihan kuulleet, mitä sanoin — kuulette sen, minkä halusitte kuulla. En minä koe, että tämä kertomus on millään tavalla uhka meidän politiikalle. Minä haastoin meitä täällä miettimään sitä, mitkä ovat ne yhdistävät tekijät sille, että voisimme luoda sen tässä kertomuksessa peräänkuulutetun pitkäaikaisen lapsistrategian. Sitähän minä yritin sanoa. [Emma Karin välihuuto]

Ja sitten, mitä vielä tähän Lape-hankkeeseen tulee, niin se sinällään on hanke, mutta se on huono esimerkki siitä, että hankerahoituksella tehtäisiin jotakin huonoa. Ymmärrän sen kritiikin, ja se on erittäin aiheellista. Mielestäni meidän pitää nimenomaan pohtia niitä toimenpiteitä, joilla me vahvistamme lasten ja perheiden palveluja tai toisaalta kannustamme sen, minkä voimme politiikan keinoin tehdä, että perheet kokisivat, että lasten hankkiminen ja saaminen on kannattavaa.

Puhuin myös ihan yleisestä diskurssista, en tästä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta. Totta kai tässä tulee tuoda esiin juuri ne politiikkatoimet ja niiden vaikuttavuudet, mutta yleisessä diskurssissa se on yksi vaikuttava tekijä, millä tavoin me puhumme ja millaista kuvaa me luomme palveluista ja niiden laadusta.

16.40 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä itse ainakin koin niin ja tervehdin ilolla edustaja Multalan ajatusta siitä, minkälaisen kuvan me aikuiset ja me yhteiskunnassa annamme lapsista, nuorista ja tulevaisuuden perheistä, minkälaisen kuvan me annamme niille nuorille miehille ja naisille, jotka miettivät, että olisiko minusta isäksi tai äidiksi, minkälaisen kuvan me annamme siitä, miten he pystyisivät ehkä onnistumaan siinä kasvatustehtävässä tai lasten arjen pyörittämisessä. Niitä iloja ja onnistumisia, niitäkin mahtuu perheiden arkeen, ja niistä on syytä puhua. [Suna Kymäläisen välihuuto]

Mutta kyllä vain, meidän yhteiskunnan pitää heikoimmista ja haavoittuvimmista ihmisistä ja myöskin lapsista huolta, ja senpä takia tämän vaalikauden aikana on tehty myöskin hyviä perhepoliittisia päätöksiä. Niitä on pitkä lista: pienimpiä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahoja on korotettu, opintotukeen on tehty huoltajakorotus, [Suna Kymäläisen välihuuto] 2 500 euron tuki äitiyslomalle jäävän äidin työnantajalle. Tämä listaus on todella, todella pitkä. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu useampaan kertaan, ja näitä hyviä tekojakin on tehty. [Krista Kiuru: Useampaan kertaan, vai? — Timo Heinonen: Useampaan kertaan! Ihan oikein kuulit!]

16.41 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu hieman oudolta kuunnella näitä hallituspuolue-edustajien argumentteja. Eiväthän palvelut parane puhumalla niitä paremmiksi, ja tässä lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomuksessa esimer-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

kiksi todetaan hyvin selkeästi tämänhetkisestä lastensuojelun ahdingosta — ”Lastensuojelun arvo ja ahdinko” on otsikoitu tämä osio siellä — että palveluiden leikkaukset ovat johdaneet siihen, että me joudumme nyt sammuttamaan tulipaloja sen sijaan, että meillä olisi toimivat peruspalvelut, ja tämä hallituksen politiikka... [Mirja Vehkaperä: Mitä tapahtuu perheessä?] — Kun täällä äsken käytiin debattia, esimerkiksi te, edustaja Vehkaperä, kysyitte, että miten voi olla, että meillä nyt lastensuojelun määrät ovat kasvaneet niin paljon. Te ette ilmeisesti ole lukenut tätä lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomusta. Täällä kerrotaan, että se johtuu siitä, että te olette leikanneet peruspalveluista ja tukipalveluista. [Keskelä: Viime kaudella! — Timo Heinonen: Tämä on vähän niin kuin itseltään olisi kysynyt!]

16.42 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapset on meille kaikille puolueille erittäin tärkeä asia, ja kaikki puolueet olemme olleet vuorollaan hallituksessa, ja jatkuvasti joka vuosi on lapsien lisääntymisen määrä vain vähentynyt ja vähentynyt. Meidän on ihan tyhjä tässä alkaa syyttelemään toisiamme. Me olemme tehneet paljon isoja, hyviä toimenpiteitä, niin ovat tehneet edellisethän hallitukset, ja kukaan ei varmasti ole tehnyt niitä sen takia, että lapsiperheillä olisi huonompi olla. Jotta me pääsisimme tästä eteenpäin, meidän olisi nyt löydettävä joitakin isompia, selkeitä toimenpiteitä, mitä olisi esimerkiksi joku vanhemmuuden palkka, tai ihan mitä tahansa asioita, joilla me saisimme yleensä ottaen laajasti tilanteen nousemaan. Tällä toistemme syyttelyllä me emme pääse mihinkään.

16.43 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On pakko sanoa, että tässä kertomuksessa osutaan siihen ytimeen, mistä tosiasiasa kertomuksen tarve nousee.

Silloin kun yhdenvertaisuuslakia säädettiin, todettiin, että on järkevää jatkossa arvioida lapsivaikutuksia ja hakea isompaa strategista selkää siihen, miten lapset ja nuoret ja heidän hyvinvointinsa otetaan aidosti poliittisen toiminnan keskiöön, ja minusta tämä ansaitsee kyllä kehumisen paikan siinä, että tässä on onnistuttu.

Mutta kylmää kyytiä on tämä raportti siltä osin, miten eriytymiskehitys näkyy tosiasiasa tänä päivänä ja miten sitä voi poliittisilla päätöksillä myöskin pahentaa. Samaan aikaan tässä raportissa osoitetaan, kuinka rakenteellisesti välinpitämättömyyden politiikkaa voidaan tehdä ja pystytään tekemään. Siksi ajattelen, että lapsivaikutusten arviointi ja lapsistrategian tekeminen olisi kyllä todella tarpeen. Tämä on vakava paikka, koska on osoitettavissa, että huonommin ei enää paljon voi mennä, kun lasten ja nuorten tilaa katsotaan. [Oikealta: Voi hyvänen aika!] Tämä on se sosiaalinen kestävyysvaje, josta voidaan myös puhua isona hintalappuna.

16.44 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen suuri sanoma on se, että eriarvoisuus on kasvanut huomattavasti ja että juuri niissä kaikkein heikoimmin toimeentulevissa perheissä, köyhimmissä perheissä, niissä lapsiperheissä, joissa lasten syrjäytymisriski on suuri, [Maria Guzeninan välihuuto] lasten hätä on suurin ja tarvitaan tukea ja apua. Toisaalta tähän kehitykseen on johtanut se, että lasten palveluita on rapautettu.

Nyt on jo tutkimustuloksia siitä, että päivähoitossa ovat hälinä ja levottomuus kasvaneet johtuen siitä, että on lapsia, jotka tulevat osaksi päivää, ja lapsia, jotka ovat koko päivän. Ja toisaalta on se näkökulma, että lapsivaikutusten arviointi pitää ottaa kaikessa pää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

töksenteossa huomioon. Se on aivan keskeinen asia. Sitähän hallitus on luvannut hallitusohjelmassaan, mutta olette kyllä valitettavasti epäonnistuneet tässä, koska esimerkiksi aktiivimalli on hyvä osoitus siitä, että ette ole mitenkään ottaneet huomioon sitä, miten työn voi mennä töihin, jos hänen lapsellensa ei välttämättä ole työaikoina järjestetty päivähoitoa.

16.46 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika uskomatonta kuunnella tätä keskustelua, että lapsilta on viety palvelut, kun viime kaudella leikkattiin merkittäväällä tavalla kuntien valtionosuuksia ja kunnat näitä palveluita tuottivat hyvin paljon. 90-luvulla tehtiin merkittävät leikkaukset [Krista Kiuru: Ja tämä hallitus on leikkannut enemmän!] ja lähinnä poistettiin nämä ennalta ehkäisevät palvelut, joita ollaan nyt palauttamassa lapsiperheille, ja kotipalveluja lisätään, jotta vanhemmat saisivat tukea näiden lasten hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu kiinnittää juuri oikeaan asiaan huomiota. Meidän pitää saada kansallista koordinoitua lapsi- ja perhepolitiikkaan, ja myös lapsistrategia on erittäin hyvä ja tärkeä asia viedä eteenpäin puolueesta riippumatta. Ensi kaudella pitää saada aikaiseksi yli vaalikausien menevä strategia tähän liittyen. Ja ennen kaikkea, mikä on tärkein, perhe- ja työelämän yhteensovittaminen. Lapsiasiainvaltuutettu aivan oikein sivulla 25 ottaa tämän huomioon, että nyt liian paljon perheet joutuvat valitsemaan koko-aikatyön tai perheen hoidon väliltä. Osa-aikatyötä pitää merkittävästi lisätä, jotta tämä yhteensovittaminen onnistuu, ja työmarkkinoilta pitää aloittaa tämä muutos.

16.47 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me kävimme tässä jossain kohtaa aikaisemmin keskustelua kuntien taloudesta, ja silloin todettiin, että se on myöskin hallituspuolueiden itse kirjoittama meidän raportteihin, että kuntatalous heikkenee. Kuntataloudesta on muistaakseni leikattu — yritin etsiä sitä eksaktia lukua — 880 miljoonaa euroa tai jotain muuta. [Krista Kiuru: Enemmän kuin viime kaudella!] Elikkä ei kannata tässä salissa enää uudelleen toistaa sitä. Tästä syystä ne palvelut ovat heikkenevässä niissä kunnissa.

Meillä on hyvin yksityiskohtaisia esimerkkejä, joista yksi on se, että lapsiryhmien kokoja päivähoidossa kasvatettiin ja kunnilta leikattiin rahat. Subjektiiivista päivähoito-oikeutta rajattiin, kunnilta vietiin rahat etukäteen, jollaista menetelmääkään ei ole ikinä aikaisemmin ollut. Sitten sanottiin, että voitte kompensoida nostamalla kiinteistövero. Kompensointi kunnan toisesta kukkarosta toiseen ei ole kompensointi valtion puolelta, [Marisanna Jarvan välihuuto] mitä olisi tarvittu.

16.48 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Ala-Nissilä oli täällä huolestunut pääkaupunkiseudun lastentarhanopettajien palkoista. Me olemme myös hyvin huolestuneita. Helsingin valtuustossa tehtiin ponsi siitä, että lomarahaleikkaukset, jotka hallitus teki muun muassa lastentarhanopettajille ja kaikille muillekin pienipalkkaisille naisvaltaisille aloille, korvattaisiin paikallisesti palkankorotuksilla. Valitettavasti molemmat keskustan jäsenet äänestivät tätä vastaan. [Krista Kiuru: Kolme!] — Ja itse asiassa kolme keskustalaista, jos Värynen kuitenkin kunniapuheenjohtajana laskeetaan myös keskustalaiseksi. [Timo Heinonen: Totta kai lasketaan! — Naurua]

Arvoisa rouva puheenjohtaja! Riittävät palkat ovat ongelma niin lastentarhanopettajilla kuin lastenhoitajilla ylipäättänsä kunnallisella puolella, mutta samaan aikaan on ongelma

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

myös se, että ryhmäkokoja on kasvatettu monissa kunnissa hallituksen päätöksen pohjalta ja subjektiivista päivähoito-oikeutta on hallituksen päätöksen pohjalta rajattu juuri niiltä, jotka sitä kaikkein eniten tarvitsevat. Tämä on luonut suuren epätasa-arvon kuntien välillä. On sellaisia kaupunkeja, jotka ovat toimineet viisaasti, eivät ole kasvattaneet ryhmäkokoja, [Maria Guzenina: Espoo!] mutta on liian paljon niitä kuntia, jotka ovat nimenomaan leikanneet lapsilta hallituksen päätöksen johdosta.

16.49 Kari Kulmala sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsen oma osallistuminen ja ääni jäävät helposti huomioimatta meiltä päättäjiltä — johtuu varmaan siitä, että lapsi itse ei osaa eikä saa vielä äänestää. Lainsäädäntöä olisi kuitenkin kehitettävä lapsiystävällisempään muotoon lapsen osallisuuden parantamiseksi, koska meidän nuorissa ja lapsissa on tulevaisuus. Lainsäädännön valmistelussa tulisi ottaa lapsen oikeuksien sopimus huomioon eikä vain niissä laeissa, jotka koskettavat suoraan lapsia, kuten lastensuojelulaki. Lainvalmistelun yhteydessä säännönmukaisesti tehtävä lapsivaikutusten arviointi olisi yksi keino, joka auttaisi tunnistamaan sääntelystä kohtia, joissa yhdenmukaisuus lapsen oikeuksien sopimukseen on varmistettava.

Lapsiin kohdistuvien palvelujen saatavuudessa on paljon alueellisia eroja. Lapset ja perheet eivät ole millään tavoin alueellisesti tasa-arvoisessa asemassa: monet palvelut ovat liian kunnista riippuvaisia, varsinkin jos palvelut eivät ole lailla turvattuja. Pienen kunnan päättäjänä olen monesti miettinyt, voisiko neuvolatyön ja varhaiskasvatuksen yhdistää yhdeksi kokonaisuudeksi. [Puhemies koputtaa] Aika näyttää, miten asiassa edetään.

16.51 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun katsoo kuntataloutta, se on tietysti lapsen elämän ja perheiden elämän kannalta aivan ensiarvoisen tärkeä asia, koska kuntahan palvelut järjestää ja pitää huolen siitä, että perheellä menee hyvin siinä ympäristössä, missä perhe elää.

Valtioneuvoston selonteossa 4/2017 sanotaan selvällä suomen kielellä, että ”Pääministeri Juha Sipilän hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutus on nettomääräisesti kuntataloutta selvästi vahvistava vuoden 2019 tasolla, mikäli kunnat ja kuntayhtymät toteuttavat toimet täysimääräisesti. [Krista Kiuru: Se ei toteudu koskaan!] Lisäksi sote- ja maakuntauudistus siirtää pois kunnilta väestön ikääntymisestä aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon menopaineet”. Ja lisäksi sitten vielä, että ”Valtionosuusvähennysten” — mitä te mainitsitte äsken — ”jälkeen kilpailukyky sopimuksen vaikutus kuntatalouteen on lievästi kiristävä. Pidemmällä aikavälillä kilpailukyky sopimuksen suotuisat vaikutukset työllisyyteen ja kasvuun hyödyttävät myös kuntataloutta”.

Tässä on tämä suuri villakoiran ydin. Moni kunta oli teidän aikananne, noin 40 kuntaa, kriisikunta. Nyt meillä on, jos oikein muistan, kolme kuntaa, jotka ovat kriisikunta-tunnusmerkit täyttäviä. Älkää puhuko nyt semmoisia asioita. [Puhemies koputtaa] Kyllä minä tiedän, että te otatte yhden yksityiskohdan ja väitätte siitä maailman tappiin asti, mutta se [Puhemies: Aika!] ei pidä paikkaansa.

16.52 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnassa eilen lapsiasiamies Kurttila esitteli tätä raporttiaan ja käytiin keskustelua. Minusta hän totesi siinä yhden mielenkiintoisen asian tämän keskustelun kannalta, nyt kun tämä menee tämmöiseksi vähän perinteiseksi kirveiden heittämiseksi, että 20 prosentille lapsista Suomi on todella erilainen kuin niille muille. Me kaikki tiedämme täällä, että meillä on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

pääosin lapsipolitiikka palvelujen, koulutuksen ja muun kohdalta hoidettu hyvin. Mutta sitten tämä alisuoriutuminen koskettaa, kun kärjistän — hän käytti nyt sanaa — erityisesti noin 20:tä prosenttia lapsista. Nämä ovat aina rohkeita lukuja, mutta se on varmaan jotain sitä suuruusluokkaa.

Nyt kysymys kuuluu, että meillä pitää olla se poliittinen yhteinen tahto, että kouluissa ne saavat tukiovetusta, jotka sitä tarvitsevat. Kotipalvelut toimivat kunnissa Imatran mallin mukaan. Varhaiskasvatuksessa ryhmäkoot ovat kohtuullisia, ja lapset saavat siellä myös sen sosiaalisen [Puhemies: Aika!] ja psykiatrisen tuen, mitä tarvitsevat. Tässähän tämä pihvi pitää olla.

16.53 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jokaisella suomalaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Se on 20 tuntia viikossa, [Vasemmalta: Enää!] saman verran kuin alaluokkalainen saa myös opetusta laadukkaissa alakouluissa vuosiviikkotunnin määrässä. [Vasemmalta: Olipa heikko vertaus!] Mutta silloin kun lapsi tarvitsee päivähoitoa kokopäiväisesti, se arviointi voidaan tehdä. Sen tekevät sosiaalityöntekijät ja ammattilaiset, ja varmasti se päivähoito-oikeus sieltä napsahtaa ja se saadaan. Se on varmasti tarpeen silloin, kun on kyse sellaisesta lapsesta, joka erityistä tukea siinä kasvussa ja varttumisessa tarvitsee.

Edustaja Arhinmäki, teidän edustajatoverinne Li Andersson puhui juuri terveisistä lastentarhanopettajilta, että palkkaus ja ryhmäkoot eivät ole nyt kunnossa. Erityisesti nyt pääkaupunkiseudulla herätys: ette voi kintaat suorina katsoa nyt tätä, että varhaiskasvatuksessa toimivien lastentarhanopettajien palkkaukset jäädytetään.

16.54 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähän tulee sellainen tunnelma hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroista, että tässä ammutaan sanansaattajaa. Ei se luo lapsille huonompaa arkea, että oppositio ja lapsiasiainvaltuutettu nostavat näitä ongelmia esille, vaan se, että hallitus tekee huonoja päätöksiä. Kannattaisi katsoa nyt peiliin. Tämä on Sipilän hallituksen perinteinen strategia itse pääministeristä alkaen, että on niin ikävä keskusteluilmapiiri, kun meidän leikkauksiamme vastustetaan, muuten kaikki olisi hyvin.

No, se, että leikataan lapsilta, köyhiltä, opiskelijoilta, leikataan juuri niiltä lapsiperheilä, jotka eniten tukea tarvitsevat, on röyhkeää ja julmaa politiikkaa. Jos haluaa muuttaa tämän, mitä lapsiasiainvaltuutettu kritisoi, että Suomessa isossa talouspolitiikassa, kun pistetään ne raamit pöytään, keskusta ja kokoomus heittävät lapset sivuun ja sitten sen jälkeen, kun on tehty leikkauspäätökset, tehdään vähän hankkeita sinne tänne ja ajatellaan, että tällä se hoidetaan, niin hankerahalla ei korjata sitä, että peruspalveluista leikataan, ryhmäkokoja kasvatetaan ja olosuhteet heikkenevät juuri niillä, jotka eniten tukea tarvitsevat. Tämä on sitä rakenteellista välinpitämättömyyttä.

16.55 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin tullut esille se, mitä lapsiasiainvaltuutettu kertomuksessaan toteaa, eli tämä kokonaisarvion puute, joka aiheuttaa tämän perhepolitiikan pirstaloitumisen.

Olemme kuulleet täällä keskustalaisilta edustajilta, Jarvalta ja Vehkaperältä, mitä kaikkea hyvää hallitus on tehnyt, mutta siinä samassa unohtuu se, että hallitus on tehnyt lukuisia eriarvoisuuksia lisääviä päätöksiä. Verotuksen lapsivähennys poistuu, aiemmin jo lapsilisät irrotettiin indeksistä ja niiden tasoa leikattiin, kansaneläkesidonnaisten etuuksien

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

määrää on heikennetty, työttömien lapsilla ei ole samoja oikeuksia kuin työssä käyvien vanhempien lapsilla, ryhmäkokoja on kasvatettu. Leikkaukset ovat kohdistuneet erityisesti niille, jotka ovat jo valmiiksi vaikeassa asemassa. Lapsiperheköyhyyden vähentäminen ja sen seurausten lieventäminen vaatii johdonmukaista politiikkaa, niitä kokonaisarvioita, joita lapsiasiainvaltuutettu tässä hakee.

Meillä elää Suomessa yli 100 000 lasta köyhyysrajan alapuolella, [Puhemies koputtaa] ja se on asia, joka on hyväksyttävä, johon on herättävä [Puhemies: Aika!] ja löydettävä vaihtoehtoja.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Otetaan vielä muutama puheenvuoro ja sen jälkeen mennään puhujalistaan.

16.57 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Minun mielestäni lasten ja nuorten asia on niin tärkeä, [Krista Kiurun välihuuto] että tässä on syytä etsiä yhteistä laajaa ymmärrystä siihen, millä tavalla voimme huolehtia jokaisesta lapsestamme hyvin asuinpaikasta tai perhetaustasta riippumatta, ja silloin myös tärkeään rooliin tulee se, että peruspalvelut ovat kunnossa jokaisessa Suomen kunnassa, että me saamme lapsille apua silloin, kun he apua tarvitsevat, ovat he sitten päivähoitossa, varhaiskasvatuksen piirissä tai toisaalta peruskoulussa tai sitten jatko-opintojen piirissä. Sen takia on tärkeää, että näitä panoksia nyt ohjataan ennen muuta sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Tässä esimerkiksi hallituksen panokset tasa-arvorahoituksen tuplaamisessa ovat merkittävät, [Krista Kiuru: Voi hyvänen aika, ensin poistettiin! — Välihuutoja vasemmalta] eli halutaan auttaa nimenomaan siellä, missä sitä apua eniten tarvitaan.

Toinen kysymys on sitten lasten ja nuorten kuuleminen, mistä olemme täällä tänäänkin puhuneet, ja pidän hyvänä sitä, että nuorisovaltuustot on nyt esimerkiksi saatu jokaiseen kuntaan pakollisiksi.

16.58 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä nyt niin kuin hallituspuolueitten kansanedustajien puheenvuoroista käy hyvin selväksi, että edelleenkin ei lueta sitä, ei perehdytä siihen, mitä asiantuntijat oikeasti sanovat, mitä tämä kertomus yksiselitteisesti sanoo. Teidän tekemänne heikennykset varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon ovat osuneet juuri niihin kaikista heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin. [Mirja Vehkaperän välihuuto — Marisanna Jarvan välihuuto] Tämä on täysin yksiselitteinen, täysin itsestäänselvä asia. Päivähoito-oikeuden rajaaminen, tasa-arvoisen päivähoito-oikeuden lopettaminen, ryhmäkokojen kasvattaminen ovat eriarvoistaneet suomalaisia lapsia. Tämä on täysin yksiselitteinen asia.

On tietenkin mukavaa kuulla tässä nyt hallituspuolueiden huoli lastentarhanopettajien työoloista, mutta missä tämä huoli oli silloin, kun te leikkasitte näiden ihmisten lomarahat, ja siinä vaiheessa, kun te veitte läpi politiikkaa ja päätöksiä, [Paavo Arhinmäen välihuuto] jotka heikensivät näitten ihmisten mahdollisuutta tehdä omaa työtään? Tämä on täysin selvä viesti kentältä: ryhmäkokojen kasvattaminen on heikentänyt lastentarhanopettajien mahdollisuutta tehdä sitä maailman tärkeintä työtä eli kasvattaa tämän maan tulevaisuutta.

16.59 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eriarvoistuminen on kyllä pitkän kehityksen tulos, ei tällä hallituskaudella syntynyt. [Paavo Arhinmäen vä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

lihuuto] Tässä kertomuksessa kuulutetaan useammassa kohdassa tutkimustiedon perään ja myöskin tämmöisten pitkittäistutkimusten perään, ja täytyy todeta, että nämä tämän hallituskauden teot eivät kyllä vielä näy näissä hyvinvointia mittaavissa mittareissa vielä mo-
neen vuoteen, valitettavasti.

Meneilläänhän on nyt monenlaisia toimia sekä hyvinvoinnin eteen että oppimisen eriarvoistumisen torjumisen [Ville Niinistön välihuuto] eteen, mutta minä kuuluttaisin sitä, että meillä Suomessa pitäisi päästä tekemään lasten eteen laaja-alaista työtä yli hallintorajojen, ja sen vuoksi se, mitä tässä esitetään strategiasta, on äärimmäisen hyvä asia. Eli kokonaisuus pitäisi ymmärtää eikä aina puhua pirstaleisesti. [Ville Niinistö: No, miksi hallitus tekee päinvastoin?]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Jarva ja sen jälkeen viimeinen puheenvuoro tämän debatin aloittaneelle edustaja Saloselle. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

17.00 **Marisanna Jarva kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun perätään kokonaisarviointia, tietysti on mukava, että oppositio muistaisi sen, että esimerkiksi köyhimmät lapsiperheet pääsevät varhaiskasvatuksen piiriin nyt helpommin, koska maksuja on alennettu, [Välihuutoja] ja yhä useampi perhe on ilmaisen varhaiskasvatuksen piirissä ja jokaiselle lapselle turvataan kokoaikainen varhaiskasvatus, [Vasemmalta: Nyt unohtuu tuo itse raportti!] jos perheellä ja lapsella on sille tarvetta. Tämä on subjektiivinen oikeus edelleen.

Mutta sitten vielä tästä lapsiperheitten toimeentulosta, niin kuin tässä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa kerrotaan, niin yhä suurempi osuus pienten lasten vanhemmista käy töissä, kokopäivätyöissä, kolmasosa pienten lasten äideistä tekee ylityötä. Eli ongelma ei sinänsä ole edes se, etteivätkö meillä vanhemmat käy töissä, vaan nimenomaan tämä osa-aikatyön puute on se, että ei pystytä yhdistämään näitä, sekä parantamaan toimeentuloa että olemaan perheitten kanssa, [Paavo Arhinmäen välihuuto] ja tämä ei kannusta tähän syntyvyyteen ja siihen toivelapsilukuun, että perhe voisi sitä saavuttaa. Nämä ovat ne, mihin meidän pitää puuttua jatkossa.

17.01 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toin täällä esille hämmästykseni siitä, että aluksi kokoomus mutta nyt myöskin tämän keskustelun aikana keskusta ikään kuin nostavat esille, että miksi tässä tuodaan vain näitä negatiivisia asioita esille, ja täällä edustaja Niinistö hyvin jo asiaa perusteli.

Mutta, arvoisat kollegat, tiedän, että te, jotka täällä salissa olette, olette juuri lasten puolestapuhujia. Sen vuoksi olenkin hyvin pettynyt siihen keskusteluun, johon me nyt ajautuimme. Siis me, joiden pitäisi ajaa yhteisesti yhdessä rintamassa näitä asioita. Tämä keskustelu menee nyt juuri siihen, kuka on tehnyt mitä, ja juupas—eipäs-väittelyksi. Se ei johda mihinkään. Lapsipoliittisen strategian ajatus ja idea on juuri siinä, että se ylittää yksittäiset hallitusohjelmalinjaukset, se ylittää yksittäiset hallitukset, se keskittyy faktoihin ja nostaa lapsen keskiöön. Sen puolesta meidän jokaisen pitäisi puhua sen sijaan, että huudamme toistemme ohi hallituksen tekemisistä tai tekemättä jättämisistä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään puhujalistaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

17.03 **Emma Kari vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kun tätä keskustelua kuulee, niin käy hyvin selväksi se, että tämä opas on jäänyt kyllä todella monelta tässä salissa lukematta. Ja erityisesti olisi tietysti toivonut, että keskusteluun osallistuvat hallituksen edustajat olisivat tämän lukeneet.

Se, mitä lapsiasiainvaltuutettu tässä hyvin selkeästi meille sanoo, on se, että me elämme hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikaa, kun kyse on meidän lapsistamme. Se, missä me olemme pahiten epäonnistuneet, on se, että me emme pysty ottamaan niitä kaikista heikoimmassa asemassa olevia, kaikista eniten apua tarvitsevia lapsia hyvinvointiin mukaan, ja kyllä tämä on semmoinen asia, joka ei selittämällä muuksi muutu. Kyllä tämä on semmoinen asia, jonka pitäisi tässä salissa pysäyttää jokaisen.

Lasten eriarvoistuminen on hyvinvointivaltion suurin epäonnistuminen. Vähintään joka kymmenes lapsi elää tilanteessa, jossa hän on vaarassa syrjäytyä. Osaamistaso laskee, oppimiserot kasvavat ja lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa entistä enemmän se, millaiseen perheeseen, mille alueelle tai mihin sukupuoleen hän on sattunut syntymään. Tehokkain keino puuttua tähän lasten eriarvoistumiseen on hyvinvointiin ja tasa-arvoiseen koulutukseen panostaminen. Sen takia, kun me puhumme koulutusleikkauksista, niissä on kyse paljon suuremmasta asiasta kuin yhdestä rikotusta vaalilupauksesta tai yhdestä yksittäisestä säästöstä. Siinä on kyse siitä isosta tulevaisuuslupauksesta, siitä lupauksesta, joka tässä maassa on aina annettu meidän lapsillemme ja meidän lapsenlapsillemme, että me teemme työtä, niin että teillä olisi paremmin, että tämä on juuri se maa, josta ihan kenestä tahansa voi tulla ihan mitä tahansa. Sen takia meidän politiikkamme, meidän yhteisen politiikkamme tavoitteena ja perustana pitäisi olla se, että tässä salissa ei kertaakaan viedä yhtäkään päätöstä läpi, joka eriarvoistaa tämän maan lapsia, ja sitä olemassa olevaa rakenteellista välinpitämättömyyttä, josta lapsiasiainvaltuutettu tässä raportissa puhuu, lähdetään purkamaan.

Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu on toistuvasti ja melko kovasanaisesti kritisoinut hallituksen leikkauksia päivähoitoon. Tämän hallituksen tekemät päätökset lopettaa lasten tasa-arvoinen päivähoito-oikeus ja kasvattaa päiväkotien ryhmäkokoja ovat juuri niitä päätöksiä, juuri niitä päätöksiä, jotka on nyt peruttava. Ne ovat päätöksiä, jotka rakentavat lasten luokkayhteiskuntaa, mutta näistä päätöksistä, tästä politiikasta, hallitus ei ole missään vaiheessa suostunut ottamaan mitään vastuuta. Mustaa selitetään valkoiseksi, vastuuta ei kanneta, vaikka lastensuojelun asiantuntijat, kaikki varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja lapsiasiainvaltuutettu ovat toistuvasti tuoneet esille, että päivähoidon huonontaminen eriarvoistaa tämän maan lapsia ja se osuu kaikista pahiten juuri niihin kaikista heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin.

Se, mitä lapsiasiainvaltuutettu sanoo, on, että lainsäädäntö, joka alleviivaa lapsen perheitaustan merkitystä, ei koskaan ole lapsen edun mukaista. Varhaiskasvatuksen ulkopuolelle jäävät useimmiten juuri ne lapset, jotka siitä eniten hyötyisivät. Suomessa varhaiskasvatukseen osallistutaan vähiten Euroopassa. Kuitenkin juuri varhaiskasvatuksella me voimme ehkäistä lasten oppimiserojen kasvuja. Jos me jätämme tämän vastuun yksin perheille, yksin kodeille, niin silloin me rakennamme lasten luokkayhteiskuntaa. Sen sijaan, että me rajaamme lasten oikeutta osallistua päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen, meidän pitäisi nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Juuri tämän takia vihreät on esittänyt esiopetuksen laajentamista viisivuotiaille ja varhaiskasvatuksen tekemistä maksuttomaksi. Sen takia me olemme esittäneet päiväkotiryhmien kokojen palauttamista takaisin Sipilän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

hallitusta edeltävälle ajalle, koska me haluamme, että lapsen koulupolkua tuetaan juuri silloin, kun tukea eniten tarvitaan, niillä ensimmäisillä pienillä askelilla.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun esitys lapsistrategian vaatimisesta on todella tarpeellinen ja todella hyvä esitys, ja vihreät tätä täysillä tukevat. Toisin kuin tässä aikaisemmin tuli esille, tämän strategian tavoitteena ei ole haukkua hallitusta. Sen tavoitteena on luoda onnellista, hyvää ja tasa-arvoista lapsuutta, sillä miten lapsi voi kasvaa yhdenvertaisena osana tätä maata, jos hänen mahdollisuutensa luoda itselleen hyvä elämä riippuu siitä, mihin perheeseen, mille alueelle tai mihin sukupuoleen hän on syntynyt? Miten lapsi voi kasvaa yhdenvertaisena osana tätä maata, jos hän esimerkiksi joutuu jatkuvasti pelkäämään karkottamista vaaralliseen maahan? Sen takia me toivomme, että tämän strategian, jonka me kaikki yhdessä toivottavasti pääsemme tekemään, tavoitteena on hyvä lapsuus jokaiselle. Sen tavoitteena on juuri sen rakenteellisen välinpitämättömyyden purkaminen, varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuuden kasvattaminen, lapsiköyhyyden kitkeminen, lasten pahoinvoinnin vähentäminen, erilaisten perheiden aseman parantaminen, tasa-arvoisen vanhemmuuden tukeminen, maahanmuuttajalasten aseman parantaminen ja joka ikisen turvaa tarvitsevan lapsen suojeleminen.

17.09 Mia Laiho kok: Arvoisa rouva puhemies! Lapsemme ansaitsevat ainoastaan parasta, ja me kaikki täällä salissa myös toivomme sitä ja haluamme tehdä päätöksiä, jotka ovat lasten edun mukaisia. Lapsiasiainvaltuutetun kertomus onkin tervetullut tähän saliin käsiteltäväksi. Suomi on ja tulee olemaan yksi parhaista maista lapsillemme. Oppimistuloksissa Suomi on edelleen kärjessä, ja suomalainen koulutus on tasa-arvoista kansainvälisesti vertailtuna.

Joiltain osin moniinkin lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa esille nostettuihin ongelmakohtiin on kuitenkin jo tartuttu nykyisen hallituksen aikana, ja monet ongelmat, mitä siellä tuodaan esille, ovat sellaisia, joihin edellisissä hallituksissa ei ole ollut riittävästi rohkeutta puuttua, kuten koulutusjärjestelmän uudistamiseen. Voin uutena kansanedustajana ja äitinä olla ylpeä niistä kaikista teoista, joita opetusministeriössä on saatu edistettyä nykyisen hallituksen aikana. [Suna Kymäläinen: On leikattu kaikilta koulutusasteilta!] Lapsiasiainvaltuutetun esittämiin ongelmakohtiin onkin vastattu. Hallitus on panostanut esimerkiksi varhaiskasvatukseen, kehittänyt peruskoulua ja parantanut perheiden asemaa monilla toimenpiteillä. Koska kertomuksen tarkoituksena on luoda eduskunnalle edellytyksiä kansallisen lapsipolitiikan rakentamiselle, haluan kuitenkin tuoda tässä esille niitä pilareita, joita ei ole mainittu kertomuksessa tarvittavissa määrin.

Ensinnäkin uudessa varhaiskasvatuslaissa lapsen etu on nostettu keskiöön. On haluttu nimenomaan lähteä lapsen näkökulmasta, lapsen edusta. Vaikka olemme koulutuksen tasa-arvossa ja saavutettavuudessa Euroopan kärkeä, meillä on vielä askelia otettavana. Lapsen perhetausta ja lähtötaso vaikuttavat edelleen liian voimakkaasti siihen, millaisiksi lapsi kokee mahdollisuutensa ja halukkuutensa kouluttautua. Varhaiskasvatus vähentää eriarvoisuutta tehokkaammin kuin mikään muu osa koulutusjärjestelmäämme. Panostukset varhaiskasvatukseen ovat mahdollisuuksien tasa-arvon edistämistä, ja kaikilla lapsilla on mahdollisuus sitä kautta myöskin hyvät alkulähteet koulutukseen kotitaustasta riippumatta saada.

Uudessa varhaiskasvatuslaissa on myös huomioitu vuorohoidon järjestäminen. On tärkeää, että lapselle järjestetään vuorohoitoa, jos huoltaja työssäkäynnin tai opiskelun takia sitä tarvitsee. Myönteistä on myös se, että varhaiskasvatuksen maksuja on pystytty laske-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

maan tällä hallituskaudella, mikä osaltaan on parantanut lapsiperheiden taloudellista tilannetta.

Toinen asia: Pian eduskuntaan saapuvassa lukiolaissa on huomioitu, että oppilailla olisi enemmän tukea ja ohjausta koko lukion ajan. Lukioiden jälkiohjausvelvoite tuo ohjausta myös niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa tai jotka ovat jääneet ilman jatko-opintopaikkaa.

Sitten kolmanneksi vielä lasten turvallisuudesta: Kouluille on julkaistu juuri hiljattain opas seksuaaliseen häirintään puuttumiseksi, ja lisäksi keväällä 2018 käynnistetään esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen ja korkeakoulujen oppimisympäristöjen turvallisuuskulttuuria kehittävä toimeenpano-ohjelma. Me tarvitsemme vielä lisäksi vahvempia toimenpiteitä siinä, miten lapsia pystytetään paremmin suojaamaan huonon sisäilman aiheuttamilta mahdollisilta oireilta ja sairauksilta. Lapsilla ei ole mahdollisuutta valita koulua, ja ongelmista voi tulla pitkäaikaisiakin. Tähän tarvittaisiin parannusta lasten terveyden turvaamisen osalta. Koulujen, sosiaaliviranomaisten ja terveystalveluiden lisääntymässä määrin pitäisi tehdä enemmän yhteistyötä. Homekoulut ovatkin kansallinen häpeämme, ja julkinen rakentaminen valitettavasti kärsii näistä ongelmista.

Arvoisa rouva puhemies! Monet kertomuksessa mainitut ongelmat on tunnistettu ja niihin on jo pystytty vastaamaan. Työn lasten paremman huomisen eteen ei tule kuitenkaan pysähtyä hetkeksikään.

17.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Tuore kansanedustaja, edustaja Laiho nosti esille tärkeän asian, joka jää aika pienelle huomiolle usein, kun puhutaan siitä, mitä talojen sisällä tapahtuu, eli sisäilman. Olen erittäin tyytyväinen, että tämä asia nousee esille, sillä meillä lasten lisäksi myös iso määrä aikuisia eri alojen ammattilaisia, työntekijöitä — lastentarhanopettajia, luokanopettajia, aineenopettajia, muita kouluissa työskenteleviä ja päiväkodeissa työskenteleviä — altistuu vuosittain sisäilmaongelmille. Tämä on huoli, joka pitäisi ottaa jokaisessa kunnassa vakavasti. Tämä ei ole välttämättä kaikkien kuntien ongelma. Toiset kunnat ovat hoitaneet kiinteistöjään huomattavasti paremmin kuin toiset, ja sen takia sitä vastuuta pitää kantaa nimenomaan siellä kunnissa. Se vastuu kuuluu kunnille, että niistä kouluista, päiväkodeista mutta myös tietysti vanhainkodeista ja muista julkisista paikoista pidetään sellaista huolta kuin yhteisestä omaisuudesta pitää pitää.

Tässä on käyty keskustelua, että on tehty ikäviä ja kipeitäkin säästötoimenpiteitä. Ei niitä varmasti ole kiistäminen, mutta minun mielestäni kaikista epäilemättä on ollut se, että tämä maa on elänyt niin pitkään velaksi lapsille. [Suna Kymäläinen: Sitten leikataan lapsilta!] Lapsen maksavat loppupelissä kaikki ne miljardit, joita esimerkiksi täältä äänekkäästi huutavan edustaja Guzeninan ministeriaikanakin tämän maan kassaan jäi velaksi. Nyt onneksi taloutta laitetaan ja on laitettu määrätietoisesti kuntoon. [Jukka Gustafssonin välihuuto] On huomattavasti vastuullisempaa toimia sillä tavalla, että talous on tasapainossa emmekä elä ja elätä tätä yhteiskuntaa velaksi, jonka lopulta meidän lapsemme joskus maksavat. [Suna Kymäläinen: Tarkoititko verohelpotuksia?] — Esimerkiksi verohelpotukset ovat toimineet erinomaisella tavalla tällä kaudella, huomattavasti paremmin kuin se veropolitiikka, edustaja Kymäläinen, mitä sosiaalidemokraattinen valtiovarainministeri Rinne toteutti. [Suna Kymäläinen: 300 euroa sinulle!] Rinteen aikana nimenomaan nostettiin verotusta ja emme päässeet mukaan siihen kasvuun, mihin muu Eurooppa pääsi. Ja silloin niitä miljardeja tehtiin velaksi lapsille. En nyt menisi mielelläni kovin syvälle tähän, mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

kun edustaja Kymäläinen innokkaasti välihuutoja huutaa, niin on todettava se, että nyt, kun veroja on kevennetty, on työllisyys parantunut. Moni lapsiperhe, isä, äiti on päässyt työn syrjään kiinni. Heidän taloudellinen asemansa on parantunut merkittävästi. Ja uskon, että se on ollut monelle lapsellekin iloinen uutinen, kun äiti tai isä on saanut pitkän odotuksen jälkeen työtä ja perhe sitä kautta enempi toimeentuloa.

Lapsiystävällisestä Suomesta on tänään keskusteltu, ja minun mielestäni se on sellainen tavoite, että sen ei pitäisi millään tavalla jakaa tätäkään salia vasemmistoon, oikeistoon tai keskustaan vaan sen pitää olla meidän yhteinen tavoitteemme. Lapsilla pitää olla tulevaisuudessakin yhtenevät mahdollisuudet asuinpaikastaan ja perhetaustastaan riippumatta opiskella, menestyä ja nousta vaikkapa, niin kuin on käytetty esimerkkinä, tämän maan presidentiksi asti.

Tässä keskustelussa aiemmin nostettiin esille sitä, että esimerkiksi harrastukset ovat karranneet monilta. Tämä on totta, ja sen takia tämä hallitus on nimenomaan halunnut panostaa siihen harrastustakuuseen, että jokaisella lapsella perheen tulotasosta riippumatta olisi oikeus vähintään yhteen harrastukseen. Se on hieno tavoite, tärkeä tavoite, ja uskon, että ne panostukset, mitä siihen tehdään, loppupelissä ovat tälle yhteiskunnalle pelkästään plusmerkkisiä. Ja, niin kuin tässä keskustelussa aiemmin tuotiin esille, kuinka 90-luvun lamas-sa säästettiin koulujen kerhot käytännössä pois kokonaan, ne palautettiin jo itse asiassa pari hallitusta aiemmin. Ministerinä oli silloin kokoomuksen edustaja Sarkomaa, ja opetusministerinä hän palautti koulujen kerhot. Muistan, kuinka päästiin siihen, että koulujen kerhoja oli valtava määrä tarjolla, erilaista tekemistä koululaisille.

Varhaiskasvatuksen merkitys on erittäin tärkeä. Siihen pitää panostaa nyt ja tulevaisuudessa, ja pidän myönteisenä sitä, että monet kunnat nyt, kun on taloutta saatu parempaan kuntoon, ovat tehneet lisäpanostuksia ja arvovalintoja varhaiskasvatuksen kohdalla. Myös tämä hallitus on tehnyt sen eteen työtä, että yhä useampi lapsi pääsee varhaiskasvatukseen piiriin. Esimerkiksi maksuton varhaiskasvatus 5-vuotiaille on kokoomuksen tavoite, ja nyt käynnistimme kokeilun sen eteen, että 5-vuotiaat lapset olisivat maksuttoman varhaiskasvatuksen piirissä. Toisaalta, varhaiskasvatusmaksuja kun toisen kerran nyt alennettiin tällä kaudella, saatiin 6 700 perhettä maksuttoman varhaiskasvatukseen piiriin. Eli tällä tavalla pystyttiin auttamaan montaa perhettä ja tarjoamaan heille paremmat mahdollisuudet tuoda lapsensa varhaiskasvatukseen piiriin. Ja toisaalta sitten ihan tavallisten suomalaisten keskituloisten perheiden varhaiskasvatusmaksuja alennettiin niin paljon, että se tarkoittaa vuositulasolla yli 1 200:aa euroa. Sellaista kädenojennusta ei ole ihan tavallisille suomalaisille lapsiperheille tehty tässä maassa ainakaan viimeiseen kymmeneen vuoteen.

Myös tasa-arvo on tärkeää. Toisen asteen kalleudesta on puhuttu, ja itse olen kantanut huolta siitä, että vaikka puhutaan, että meillä on maksuton toinen aste, tällä hetkellä valittavasti ylioppilaskirjoitusten maksut, myös matkat toisen asteen oppilaitoksiin, aiheuttavat monille ongelmia. Myös lukion materiaalmaksut ovat niin korkeita, että osalla on vaikeuksia ja osalla jopa mahdotonta näitä opintoja loppuun käydä. Sen takia tähän pitää kyllä pystyä puuttumaan tulevaisuudessa entistä vahvemmin, että toinen aste ei jää keneltäkään läpikäymättä ainakaan materiaalien kalleuden takia.

Tässä keskustelussa toin esille myös sitä, millä tavalla perusopetukseen on haluttu panostaa. Hallitus lisäsi esimerkiksi tälle vuodelle peruskoulun tasa-arvon vahvistamiseen lisää rahaa. Tasa-arvorahoitus, jolla tuetaan nimenomaan haastavilla alueilla toimivia peruskouluja, kaksinkertaistettiin tälle vuodelle — eli kaksinkertaistettiin tälle vuodelle. [Suna Kymäläinen: Ensin leikkasitte!] Eli hallitus kohdistaa uutta lisärahoitusta kouluille, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

eri syistä ovat vaarassa jäädä kehittämistoiminnan ulkopuolelle tai joilla on hyvin vähäiset resurssit siihen. Ja näissä kouluissa on niitä lapsia, jotka nimenomaan tarvitsevat nyt tätä, ja sen takia sinne kaksinkertaistettiin nämä tasa-arvopanostukset.

Myös opettajien perus- ja täydennyskoulutusta on vahvistettu sen hyväksi, että opettajilla olisi entistä paremmat edellytykset ja mahdollisuudet puuttua ja antaa apua sitä tarvitseville oppilaille. Lisäpanostuksia on koulutuksessa muillekin tasoille pystytty nyt antamaan, kun talous näyttää paremmalta.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi lasten ja nuorten kuulemisesta: Meillä on lainsäädäntö siitä, että lapsia ja nuoria tulee kuulla, kun asioita heidän puolestaan aikuiset päättävät. Se ei valitettavasti vielä kunnissa kyllä toimi sillä tavalla kuin sen pitäisi toimia. Itse toivon, että yhä useammassa asiassa vaikkapa jo alakouluikäisiltäkin voitaisiin erilaisiin asioihin kysyä mielipidettä, ja tähän suuntaanhan meidän lainsäädäntökin toimintaamme edellyttää viettävän. Ja sen takia olen äärimmäisen tyytyväinen, että nuorisovaltuustot tehtiin nyt pakollisiksi jokaiseen kuntaan ja tuli myös maakunnalliset nuorisovaltuustot. Ne ovat erinomaisia järjestelmiä kuulla nuoria, joilla on kokemusta siitä omasta kotikunnasta — usein sieltä varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja ehkä toiselle asteelle asti — siinä vaiheessa, kun he toimivat nuorisovaltuutettuina, ja tätä tietopankkia, tätä osaamista on hyvä meidän jo pidempään päättäjinä toimineiden kuunnella herkillä korvilla.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Koska edustajan nimi mainittiin, annan vastauspuheenvuoron edustaja Guzeninalle. — Olkaa hyvä.

17.24 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä edustaja Heinosen muisti on hyvin valikoiva. Hän muistaa väärin, miten tämä tasa-arvoraha-asia on mennyt. Te siis nostitte viime vuoteen verrattuna, mutta kun te tämän hallituskauden alussa leikkasitte niin valtavasti, niin edes tämä teidän nosto ei kompensoi sitä, kuinka paljon te leikkasitte siitä, kuinka viime hallituskaudella sinne tasa-arvorahoja laitettiin.

Te muistatte myöskin valikoiden sen, että teidän olitte viime hallituskaudella hallituksessa ja teillä oli jopa pääministeri. Muistatte ehkä senkin, että demarit eivät suostuneet leikkaamaan peruspalveluista niin paljon kuin te vaaditte. Sen sijaan me esimerkiksi toimme osittaisen hoitorahan, joka mahdollisti sen, että vanhempi voi käydä osa-aikatyössä ja hoitaa lasta samaan aikaan siellä kotona. 100 euron korotus perusturvaan viime kaudella. Viime kaudella eriarvoisuus väheni, tällä kaudella eriarvoisuus on kasvanut. Lastensuojeluun panostettiin viime kaudella, tällä kaudella on tehty selvityksiä.

Arvoisa edustaja Heinonen, pysytään täällä salissa kuitenkin [Puhemies: Aika!] vähän tarkemmissa muistikuvissa, koska nämä teidän hieman valikoidut muistikuvanne eivät kerro ihmisille totuutta.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annan muutaman debattipuheenvuoron, kun täällä nyt tarvetta näköjään edelleenkin on.

17.26 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt avaisi kauhean syvälle menevää talouskeskustelua, [Maria Guzenina: Te avasitte!] mutta nimenomaan siitähän oli kyse, että sosiaalidemokraateilla kun oli valtiovarainministeri, te halusitte hallitusohjelmaneuvotteluissa tiukan kirjauksen siitä, että jos tehdään säästötoimenpiteitä, niin verotusta tulee kiristää samassa suhteessa. Se oli suurin talouspoliittinen virhe

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

viime vuosina. Sillä nimenomaan kiristettiin siinä vaiheessa meidän tilannetta, kun olisi pitänyt antaa kasvulle — hevosmiehenä voin käyttää näitä sanoja — suitsilla vähän tilaa. Te veditte suitsia vain kireämmälle valtiovarainministeri Rinteen toimesta siinä vaiheessa kun muut antoivat tilaa, että talous pääsisi raville taikka laukalle. Me emme päässeet, meillä pidettiin kiinni siitä tiukasta kirjauksesta, mikä nimenomaan tukahdutti sen orastavan talouskasvun, joka oli itse asiassa edellisen hallituksen aloittaessa, mutta koko hallituskausi meni tämän sosiaalidemokraattisen talouspolitiikan takia kyllä aika lailla penkin alle.

17.27 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen on ottanut tämmöisen hallituspuolueitten — anteeksi, että käytän tämmöistä sanaa nyt — papukaijan roolin tässä, että toistaa... [Timo Heinonen: Nyt mä loukkaannun!] Kun nyt olen kuunnellut edustaja Heinosta, niin se on älyllisesti epärehellistä. — Kuuntele nyt. — Kun hallitus on leikannut ensin 1 000 miljoonaa euroa koulutuksesta, niin nyt se on palauttamassa siitä 100—150 miljoonaa, ja jos niitä vertaa edellisen hallituksen koulutuspanoksiin, niin te olette samassa suhteessa jäljessä. Sen takia minua todella ottaa päähän kuunnella sellaista.

Sitten mitä tulee tulonjakoihin, niin edellinen hallitus teki 100 euron tasokorotuksen kaikkein pienimpiin peruspäivärahoihin, sosiaaliturvaan, [Timo Heinonen: Velaksi!] ja tilastojen mukaan kaikkein pienituloisimman 10 prosentin ostovoima kasvoi 5 prosenttia. [Puhemies koputtaa] Miten tämän hallituksen aikana on käynyt? Suhde on kääntynyt toisinpäin. Eli on hallituksilla ja puolueilla eroa. [Hannu Hoskosen välihuuto — Timo Heinonen: Kaikki tehtiin velaksi!]

17.28 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin viime kaudella ostovoima kasvoi, kun pienituloisille annettiin tuo 100 euron korotus perusturvaan. Kaikki pienituloisten saamat lisäeurot siirtyvät suoraan kulutukseen. Te olette tehneet arvovalinnan, ja teidän hallituksen toimenpiteet, verohelpotukset, kohdistuvat nimenomaan hyvätuloisiin, noin 300 euroa arviolta vuodessa.

Lapsivaikutusten kokonaisarvioita ei ole ollut tähän mennessä yhdelläkään hallituksella, ja se on synty jokaisen listalla, mutta on oikeudenmukaista edellyttää, että näitä kokonaisarvioita tulevaisuudessa tehdään.

OAJ on todennut, että Suomi panostaa vähiten Pohjoismaissa perusopetukseen. Hallitus on leikannut kaikilta koulutusasteilta. Sen vuoksi me tarvitsemme maksuttoman koulupolun aina maksuttomasta varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen, ja on ollut kiva kuulla, että kokoomuskin on tullut tämän SDP:n pitkäaikaisen tavoitteen kanssa samalle linjalle.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Haluaako edustaja Heinonen vastata vielä viimeiseen puheenvuoroon?

17.29 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytetään puheenvuoro, totta kai. Tietysti on nyt rehellistä todeta se, että velaksi on helppo aina tehdä lisäpanostuksia, [Suna Kymäläisen välihuuto — Jukka Gustafssonin välihuuto] ja sen takia tietysti toimittiin tällä tavalla, kun sosiaalidemokraattien valtiovarainministeri Rinne ja hallitusohjelmaneuvoittelussa Urpilainen vaativat sen kirjauksen, joka oli kohtalokas tälle maalle. Me hukkasimme vähintäänkin neljä vuotta. Emme päässeet kiinni siihen talouskas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

vuun, missä muut EU-maat ja euromaat olivat. Meillä talous sakkasi siinä vaiheessa. Kun äsken kuvasin sitä, millä tavalla teidän vaatimuksestanne verotusta kiristettiin siinä vaiheessa, niin se nimenomaan näkyi, ja se näkyi karulla tavalla: 100 000 uutta työtöntä syntyi tämän politiikan myötä. [Maria Guzenina: Ei! — Suna Kymäläisen välihuuto] Nyt kohta on 100 000 uutta työpaikkaa syntynyt, ja se on ollut arvovalinta nimenomaan, että talous on haluttu nyt laittaa kuntoon ja lopettaa velaksi eläminen, [Puhemies koputtaa] jonka lopulta lapsemme maksavat.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt mennään puhujalistaan, ja jos on debattitarvetta myöhemmin, niin jatketaan.

17.31 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Hallituskaudet ovat vaihtuneet, on tehty erilaisia poliittisia ohjelmia, talousarvioita, käynnistetty kärkihankkeita, lakihankkeita, joista monet ovat yksittäisiä toimeenpanoja. Kuitenkin, kuten lapsiasiavaltuutettu toteaa, vaikka paljon tehdään, yksi on unohtunut, ja se on lapsivaikutusten arviointi. Meillä ei ole kansallista lapsipolitiikan strategiaa. Nyt on aika tehdä se. Eriarvoistuminen kasvaa, se on ollut näkyvissä jo pitkään, oppimistulokset ovat heikentyneet, terveyserot kasvussa, koulutus- ja työmarkkinoilla merkittävä osa jää rannalle.

Meillä oli sivistysvaliokunnassa käsiteltävänä olevasta asiasta tänään kattava asiantuntijakuuleminen. Seuraavia asioita nousi esille: lapsiperheköyhyys, lasten ja nuorten mielenterveyshäiriöt, palveluiden sirpaleisuus, erityistä tukea tarvitsevat lapset, väkivalta, häirintä, kiusaaminen, sisäilmaongelmat päiväkodeissa ja kouluissa, toisen asteen yhdenvertaisuus koulutuksessa, syrjäytyminen. Asiantuntijat totesivat laajasti lapsiasiavaltuutetun tavoin: näiden edellä mainittujen ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansallinen lapsistrategia. Perussuomalaiset ovat samoilla linjoilla: kaikki eri osapuolet saman pöydän ääreen rakentamaan kansallista lapsipolitiikkaa, jossa päätösten keskiössä huomioidaan lasten hyvinvointi.

Täällä salissa on käsitelty, mitä on tehty aikaisemmin, ja on semmoista napit vastakkain -keskustelua. Olisi mielestäni hedelmällisempää katsoa tulevaisuuteen ja kehittää nyt tämän kertomuksen mukaisesti uusia parannusehdotuksia lasten hyvinvointiin.

Minä nostankin tässä lopuksi esille yhden asian, nimittäin kiusaamisen kitkemisen. Meillä on tämä Kiva Koulu -projekti, meillä on koulujen omiakin toimintamuotoja kiusaamisen nollatoleranssin saavuttamiseksi. Nämäkään toimet eivät vielä ole olleet riittäviä. Siksi nostakin ehdotuksen koulurauha-asiamiehen nimittämisestä kuntiin. Pienemmät kunnat voisivat valita yhteisen koulurauha-asiamiehen. Edustaja Toimi Kankaanniemi on tehnyt tällaisen aloitteen Jyväskylässä, ja mielestäni tämä sopisi kyllä ihan valtakunnallisesti. — Kiitos.

17.34 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomus on luettu, silmäilty ja viestejä on poimittu. Me keskustassa kannatamme lämpimästi lapsipoliittisen strategian laatimista ja myöskin sen noudattamista poliittisissa päätöksissä.

Olen pitkälti sitä mieltä, että suurin osa suomalaisista lapsista voi hyvin. Perusedellytykset perheissä ovat kunnossa. On ruokaa, hoivaa, hoitoa, puhtaita vaatteita, syliä, on harrastuksia ja kavereita. Mutta edustaja Gustafsson ottikin esille, että 20 prosenttia lapsista tai jopa enemmän voi olla syrjäytyneitä ja erilaisissa huonoissa elämäntilanteissa eläviä, jois-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

ta yhteiskunnan pitää ottaa koppia. Sen takia meillä on erilaisia palveluita ja erilaisia järjestelmiä, joilla me huolehdimme kaikista suomalaisista lapsista.

On silti sanottava, että me luomme yhdessä perustan sille, minkälaista yhteiskuntaa me lapsille ja nuorille rakennamme, minkälaista ilmapiiriä me myöskin rakennamme niille nuorille miehille ja naisille, jotka miettivät oman perheen perustamista. Toivon, että se on hieman valoisampi, hieman iloisempi myöskin sen suhteen, että lapset ja nuoret tuovat iloa ja onnea perheisiin.

On selvää, että varhaiseen ongelmiin puuttumiseen pitää yhteiskunnassamme olla sijaa. On tärkeää panostaa perheisiin niin, että annamme mahdollisimman laajasti perheille käytännön aikaa ja apua niiden ongelmien ratkaisemiseen, aivan siivouksesta äidin tai isän huolien kuuntelemiseen ja siihen, että vanhemmillakin olisi joskus omaa aikaa.

On häkellyttävää nähdä, että vuosi toisensa jälkeen meillä syntyvyys laskee, ja myöskin toisaalta ongelmana on se, että huostaanottojen määrä vain nousee. Meiltä kysytään koko ajan lisää määrärahoja, kun lastensuojelullisten toimenpiteiden määrärahat tuntuvat paisuvan koko ajan vuosi vuodelta lisää.

Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja on ottanut vahvasti kantaa lastensuojelun tilanteen parantamiseen ja ehdottanut listan toimenpiteitä: Tarvitsemme täsmätukea perheille. Tarvitsemme tiimipohjaista työskentelyä ammattilaisten kesken. Perhetyön vahvistaminen on tärkeää. Ja asiakasmitoitus pitää saada kuntoon. Nämä kaikki ovat tervetulleita ehdotuksia, ja näitä varmasti työstimme sitten politiikan pöydissä eteenpäin.

Ministeri Annika Saarikko on vienyt pontevasti eteenpäin Lape-hanketta, jossa on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmasta kyse. Siis kootaan laaja-alaiset perhepalvelut yhteen ja yli hallintorajojen pyritään antamaan perheille tarvittavat palvelut. Itse toivon, että tämä ei ole mikään määräaikainen hanke vaan kaikki tähtäävät siihen, että pysyviä toimenpiteitä saamme kuntiin ja perheisiin ja myöskin tästä eteenpäin niitä toteutamme.

Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty aika monta vetoomusta varhaiskasvatuksen tulevaisuudesta. Mietin itse, asetanko itsekin riman ylös vai mietinkö asiaa realistisesti, voisi sanoa, vähän ehkä hankalastikin talous edellä mentäessä. Tarkoitan tällä sitä, onko meillä kaikkiin näihin toiveisiin, terveisiin varhaiskasvatuksen uudistamisessa varaa. Itse toivoisin, että olisi, mutta pitää myöskin katsoa, mitä siellä meidän yhteisessä massissa oikein oikeasti on ja mihin meillä on tällä hetkellä varaa. Toivoisin, että meillä olisi laadukas ja kattava varhaiskasvatus, mutta sitä emme tee ainoastaan sillä, että on yhtäläisyysmerkit siinä, että se on maksuton. Perustelen sitä sillä, että toivon, että se laadukkuus näkyy monella tavalla: Arvostaisimme lastentarhanopettajan palkkausta, siis sitä koulutusta ja työtä, jonka he ammattiinsa ovat saaneet ja jota he tekevät päivittäin. Siis meidän tulisi kiinnittää huomiota siihen, että lastentarhanopettajan palkkaus on kunnossa.

No, sitten tähän itse maksuttomuuteen: Ajattelisin näin, että ainakin alle 3-vuotiaitten hoivassa ja hoidossa se perheen kasvatus ja hoiva ja hoito olisi ensisijaista ja yli 3-vuotiaiden osalta voitaisiin miettiä tulevaisuudessa maksutonta varhaiskasvatusta. Nythän elokuusta alkaen kokeillaan 5-vuotiaiden maksutonta varhaiskasvatusta, ja odotan innolla siitä tulevia kokeilun hedelmiä ja linjauksia tulevaisuuteen.

Mutta toisaalta me pyrimme laadukkaassa varhaiskasvatuksessa myöskin siihen, että niin hoivan ja hoidon ammattilaiset kuin lapsetkin pystyisivät työskentelemään ja olemaan ja elämään terveellisissä ja turvallisissa tiloissa. Tällä hetkellä en voi sanoa, että olemme tässä aivan täysin onnistuneet. Meillä on monta sisäilmasta kärsivää koulua ja päiväkotia kunnissamme, ja niiden poistamiseksi on tehtävä kyllä lujasti töitä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Sitten nämä ryhmäkoot: Minä myöskin alleviivaan sitä viestiä, että kun varhaiskasvatusammattilaisten kanssa puhun ja käyn siellä päiväkodeissa vierailulla, niin tämä ryhmäkoosia tulee siellä eteen. Se on kieltämättä aivan sama keskustelu kuin käydään meidän koulupuolen kanssa elikkä peruskoulun puolella ryhmäkokooasiasta. Aina ne ryhmät ovat aivan liian suuret, kysyipä sitä keneltä tahansa. Eli tähän ryhmäkokooasiaan varmasti meidänkin pitää puuttua.

Eli kun kerroin tähän mennessä tästä listauksesta näistä kaikista varhaiskasvatukseen tulevista paineista ja muutoksista, niin ne maksavat, ja senpä takia minä toivon, että me mietimme tätä järjestystä, mistä aloitamme ja mitä teemme ensin, kun mietimme, että aivan varmastikaan meillä kaikkeen ei heti ja tässä ja nyt ole varaa, vaikka kuinka polkisin jalkaa tasatahdissa tässä eteenpäin lasten puolesta.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä loppuun sanoa muutaman sanasen perhevapaaauudistuksesta. Olen sitä mieltä, että se uudistus seuraavalla vaalikaudella pitää tehdä, mutta se pitää tehdä lasten näkökulmasta käsin, ei työelämän tai talouden ehdoilla. Minun mielestäni meidän poliitikkojen on luotettava siihen, että erilaisten lastenhoitomuotojen tuominen esille, perheiden aidon ja oikean valinnanvapauden mahdollistaminen siinä, miten omat lapset pystyisi hoitamaan, on meidän poliitikkojen tehtävä — ei ainakaan lisää kiintiöitä eikä myöskään ohjailla ja opasteta ylhäältä käsin, mikä on parempi vaihtoehto. Perhehoiva tai -hoito on omasta mielestäni yhtä arvokasta kuin laadukas päivähoito varhaiskasvatusammattilaisten käsissä.

Minä haluan tulevaisuudessa vahvistaa ehdottomasti vanhemmuutta kaikin tavoin. Sinusta on hyväksi äidiksi ja hyväksi isäksi — tämän pitäisi olla kaikkien meidän poliitikkojen viesti.

17.44 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ihan ensimmäiseksi haluan tässä edellisen puhujan puheeseen viitata. Me todellakin SDP:ssä olemme asettaneet riman korkealle ja hyvin kunnianhimoisen tavoitteen siitä, että meillä tulevaisuudessa aidosti on maksuton koulupolku lapsilla sieltä varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintoihin asti. Edustaja Vehkaperä kritisoi tätä maksuttomuutta eikä pitänyt sitä realistisena omien sanojensa mukaan, ja sinällään historia tuntuu aina aika ajoin toistavan itseään, sillä kun aikanaan SDP:llä oli iso, kunnianhimoinen tavoite peruskoulusta, silloin täysin näillä samoilla argumentoinneilla keskusta vastusti peruskoulua. Nyt me tiedämme, mikä vaikutus peruskoululla on ollut Suomeen ja suomalaisiin ja niin, että edustaja Vehkaperäkin on voinut opiskella luokanopettajaksi ja tehdä työtä siellä peruskoulussa.

Me olemme myös kuulleet tässä keskustelussa tästä tarpeesta toisen asteen koulutuksen maksuttomuuteen, koska tällä hetkellä monen lukio-opinnot ja ammattiopinnot keskeytyvät siitä syystä, ettei yksinkertaisesti ole rahaa noihin oppimateriaaleihin ja muihin. Hallitus on samanaikaisesti leikannut radikaalilla tavalla kaikilta koulutusasteilta ja leikannut hyvin radikaalisti muun muassa nuorisotakuusta, 96 prosentin leikkaus, tai nuorten aikuisten osaamisohjelmasta, 20 miljoonan euron leikkaus, joka on 80 prosenttia koko määrärahasta. Nämä ovat hyvin huolestuttavia leikkauksia, jotka vaikuttavat meidän nuoriin, ja sen johdosta meillä on lähes 100 000 alle 30-vuotiasta aikuista, joilla ei ole toisen asteen koulutusta, ja meidän on välttämätöntä asettaa sellaisia tavoitteita, että näin ei tulevaisuudessa tapahtuisi.

Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila tässä kertomuksessaan, jonka on eduskunnalle luovuttanut, toteaa, että lapsuus luo perustan jokaisen elämäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

le, ja se onkin parasta ennaltaehkäisyä panostaa lapsiin. Kurttilan raportin ydinsanoma on selvä: Hallituksen kärkihankkeet ja strateginen uudistaminen on pirstoutunut, hajanaista ja yksittäisten ongelmien ratkaisuun keskittyvää. Kärkihankkeiden jakautuminen hallinnollisiin aloihin ja palvelukokonaisuuksiin on estänyt näkemästä kokonaisongelmia. Ratkaisuna on sen sijaan tarjottu laastaria haavaan muun muassa lisäämällä resursseja erikois-terveydenhuoltoon, kuten mielenterveyspalveluihin. Silti lasten ja nuorten psykososiaaliset ongelmat ovat kasvussa. YK:n lapsen oikeuksien julistus ja puheet lasten oikeuksista ovat kadonneet sekä retorisesti että diskursiivisesti hallitusohjelmista. Kurttila pitää ehdottoman tärkeänä, että eduskunnan pitäisi nyt aloittaa kansallisen lapsipolitiikan strategian valmistelu, jota YK on vaatinut Suomelta viimeksi vuonna 2011.

Hallitukselta puuttuu lapsipolitiikka, siis kokonaisvaltainen strateginen kokonaisuus. Lapsiasioita ei saa pilkkoa osaksi kilpailukyvyyn kasvattamista tai terveyspalveluiden uudistamista. Tämän hallituksen ja, kyllä, edellistenkin hallitusten olisi pitänyt siirtyä vuosikymmeniä sitten uudistamiseen, ei himmeleiden rakentamiseen. Talousarvion vaikutusarviot lapsiin ja perheisiin puuttuvat lähes kokonaan. Tämän hallituksen keskeisimmissäkään talousarvioesityksissä ei ole yhdessäkään huomioitu lapsia ja arvioitu vaikutuksia. Köyhyyden ja vähäosaisuuden periytyminen on tila, johon meidän on etsittävä estäviä toimenpiteitä. Tämä on estettävissä muun muassa tarttumalla työikäisten ongelmiin. Lapsien hyvinvoinnin takaaminen aikuisten työllisyyden ja tulotason nostattamisen kautta toimii.

SDP on ajanut perhe- ja lapsipolitiikan kokonaisvaltaista rakenneuudistusta, ja tässä kertomuksessaan lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila on samoilla linjoilla. Kurttila myöskin mainitsee hyvin useasti SDP:n painottaman lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnin tarpeen. Kurttilan raportissa käsitellään poikkihallinnollisen dialogin edistämistä ja lisäämistä niin perhepalveluiden kuin perheen ja palveluiden välille — ihmisten välistä kasvatuskumppanuutta. Tämän avulla lasten eritahtinen kehitys voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Kehitystä ei tarkasteltaisi häiriönä normaaliin, mitä siis ratkaistaisiin yksittäisillä lääkkeillä, vaan lapsen kehitys nähdään elämäntaakana, joka kattaa eri vaiheissa ja tilanteissa aktiivisena olevia palveluita. Kun tietoa ja tukea voitaisiin jakaa poikkihallinnollisesti, ongelmiin voitaisiin puuttua varhaisessa vaiheessa.

SDP on myöskin esittänyt kasvatuskumppanuuden nostamisen perhepolitiikan kulmaksi ja ajanut samaa koko kylä kasvattaa -mallia esittämällä ajatuksen perhekeskuksista, joissa tarjottaisiin monipuolisia lapsen kehitystä ja terveyttä tukevia palveluita. Tarkoituksena on tukea vanhempien edellytyksiä kantaa kasvatustuensa, eli palveluiden on oltava lapsi- ja ihmisläheisiä, ja niitä on oltava tarjolla siellä, missä niitä tarvitaan.

Johdin puolueessani lapsiköyhyystyöryhmää, ja kun tutkimme tuota asiaa, niin teimme kyselyn, johon saimme lähes tuhat vastausta. Nämä arjen asiantuntijat, ihmiset, jotka tähän kyselyyn vastasivat, listasivat siellä kolme sellaista merkittävintä tekijää, jotka vaikeuttavat lapsiperheiden toimeentuloa ja selviytymistä arjessa, ja niistä suurimpana tekijänä oli asumisen kalleus — myöskin pätkätyöt, pienipalkkaisuus, työttömyys ja niin poispäin. Meidän tulee muistaa, että työllisyys ei pelkästään auta ihmisten tulotasoa. Suomessa jopa 500 000 työssä käyvää ihmistä elää alle köyhyysrajan. Meillä on palkkatasossa kyllä näihin muihin kustannuksiin, palvelumaksuihin ja muihin elämän vaativiin asioihin, nähden eripuraa olemassa. Ja lasten päivähoitomaksut ynnä koulumaksut ja muut olivat myöskin tässä yhtenä tekijänä.

Täällä eduskunnassa keskusteltiin 7. päivä joulukuuta eriarvoistumiskehityksestä, ja kun tätä lapsiasiainvaltuutetun kertomusta luki, niin kyllä monta kertaa mieli palasi tuohon

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

keskusteluun, jota tuolloin 7. päivä yöllä täällä eduskunnassa kävimme. Kyllä tässä kertomuksessa monet meidän opposition puolelta esille nostamat asiat tulivat alleviivatuiksi.

Vielä tähän loppuun haluan todeta, että tämä analyysi osoittaa, miten ratkaisevaksi muodostuu valtion rooli ja ohjausmekanismit lapsipolitiikan muotoutumisessa. Samalla tämä raportti osoittaa monia vuotokohtia yhteiskuntapolitiikan muuttumisessa oireiden hoitamiseen ihmisen sijaan. Sen vuoksi tämä maksuton koulupolku on yksi parhaita tulevaisuuden eväitä, joita voimme Suomessa tehdä.

17.53 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Huomenna on naistenpäivä. Meillä naisilla on suurin vastuu ja päätösvalta siitä, kuinka paljon lapsia syntyy. Miksi me naiset sitten synnyttämme lapsia yhä myöhemmin, yhä vähemmän tai emme sitten lainkaan? Nyt käsittelyssä olevassa lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa on esitetty paljon hyviä ja tärkeitä asioita. Meidän pitää ottaa nämä kaikki kohdat vakavasti. Mikään puolue tai kukaan kansanedustaja ei halua ainakaan tunnustaa tehneensä mitään päätöstä, joka heikentää lasten tilannetta tai naisten asemaa. Olemme olleet hallituksessa jokainen puolue kerrallaan ja olemme omasta mielestämme yrittäneet tehdä parhaamme, mutta lasten syntyvyys vain vähenee ja vähenee. Me naiset emme jostakin syystä halua tai tee enempää lapsia tähän maailmaan. Lapset ovat tosin aina luojan lahja, ja meillä naisilla pitää olla aina mahdollisuus päättää, teemmekö lapsia sitten ollenkaan.

Lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle tulee todella sopivaan aikaan, kun eilen Yleisradio uutisoi lapsilukujen romahtamisesta. Viimeksi näin vähän vauvoja on syntynyt Suomessa vuonna 1868. Tuolloin Suomessa elettiin kolmatta nälänhädän vuotta, nyt meillä ei ole nälänhätää. Viljasadot olivat huonoja ja sääolosuhteiden takia huonontuneet kahtena vuonna peräkkäin, ja ihmiset kuolivat nälkään ja sairauksiin. Jotkut maakunnat menettivät lyhyessä ajassa jopa viidennekseen väestöstään.

Ja millainen on Suomi tänään? Monista epäkohdista huolimatta kansainvälisestikin vertaillen hyvinvoinnin kärkimaita, mutta lapsia ei enää synny. Viime vuonna Suomen väkiluku on kasvanut ainoastaan maahanmuuton ansiosta. Onko tämä kuitenkaan kestävä tie Suomen kansan ja kulttuurin säilymisen kannalta, jos tilastot jatkuvat tällaisina vaikkapa seuraavan sadan vuoden loppuun?

Yhteiskunnan on tietysti edistettävä hyvää perhepolitiikkaa. Esimerkiksi opiskelevien nuorten äitien ja isien tai monilapsisten perheiden asema on usein hyvin haastava. Kaikilla puolueilla on varmasti peiliin katsomista kuluneiden vuosikymmenten ajalta, onko tarpeeksi tehty lapsiperheiden aseman edistämiseksi. Kuitenkin kyse on monessa suuressa määrin myös siitä, että yhteiskunnassamme asenteita tulisi muokata lapsiystävällisemmäksi. Nykyään, kun mielensä pahoittaminen on muotia, herkästi loukkaannutaan ja koetaan lapsettomien ihmisten syyllistämisenä, kun koetetaan käyttää lasten hankkimiseen ja suurempiin lapsilukuihin kannustavia puheenvuoroja. Tämä on kuitenkin täysin välttämätön tavoite. Esimerkiksi SDP:n puheenjohtaja, edustaja Antti Rinne oli aivan oikeassa puhuttaessa synnytystalkoista. Nämä laskeneet syntyvyysluvut on kansallinen katastrofi. Se on otettava vakavasti. Kaikkia perhepoliittisia toimia suunniteltaessa ja tehtäessä on tämä lähtökohta otettava huomioon.

Arvoisa puhemies! Me naiset, koemmeko olevamme tasa-arvoisia, vaikka tekisimme useamman lapsen? Voimmeko olla reilusti ylpeitä siitä, että meillä on useampi lapsi? Kyse on isosta asenneasiasta. Meidän on haettava esille kaikki asiat, jotka tekevät useamman lapsen tekävän naisen aseman huonommaksi, ja korjattava nämä asiat. Useamman lapsen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tekeminen ei saa olla naiselle mikään arvovalintakysymys. Meidän pitää saada kokea, että kaikki lapsemme saavat samat yhteiskunnan edut, oli lapsi pienestä tai suuresta perheestä. Me naiset emme saa kuitenkaan kokea, että meidän velvollisuutemme olisi olla mikään lapsentekokone. Oma jaksamisemme ja terveytemme on tärkein asia, koska vain siten me jaksamme antaa parhaamme läheisillemme, siis lapsillemme, puolisollemme sekä muille läheisille, joitten kanssa yhdessä hoidamme lapset. Emme saa unohtaa myöskään suku- ja muun läheisen yhteisön merkitystä. Lapset ovat meidän yhteinen asiamme. Kannetaan lapsista vastuu yhdessä.

Lastenteko ja hoitovapaat eivät saa vähentää meidän naisten eläkettä. Meidän pitää voida luottaa, ettemme ole yksin vastuussa lapsistamme. Työnantajamme eivät saa kärsiä siitä, että ottavat töihin nuoren naisen, siis potentiaalisen äidin. Meille äideille pitää antaa mahdollisuus irrottautua töistämme lyhyksikin ajoiksi, jos lapsemme etu sen tarvitsee. Näin ollen: hyvää huomista naistenpäivää kaikille naisille!

17.59 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Onhan tämä keskustelu tänään illalla täällä salissa ollut paikoin hyvinkin värikästä. On harmi, että täällä ei ole nyt siis yhtään koomuksen kansanedustajaa paikalla, mutta kun täällä ensimmäinen debatti käytiin, niin kyllä sieltä oikeistoriveistä kovasti hämmästeltiin, että minkä takia tässä nyt on raportti, lapsiasiamiehen raportti, jossa ei hallitusta kehua. Ja eihän se nyt näin tietenkään voi olla, että hallituksen kehumiseksi tämä raportti on tehty. Ne ovat ne muut maat, joissa tämän-tyyppiset asiamiehet sitten kirjoittavat sellaista tekstiä, mikä hallitukselle sopii.

Tulin tänne istuntoon Karakalliosta. Siellä oli 90 eläkeläistä, ja he kaikki kantavat valtavasti huolta suomalaisesta lapsipolitiikasta. Heillä on nimittäin lapsenlapsia ja vielä lapsenlapsenlapsiakin tässä maailmassa. He totesivat yhteen ääneen, että hallituksen uskottavuus yhteisten asioiden hoitajana on ollut jo pitkään heikolla tasolla. He totesivat erikseen, että sote-uudistus ei ole enää niillä raiteilla, joilla alun perin tarkoitus oli parantaa ihmisten sosiaali- ja terveystalveta, vaan tämä sote-uudistus on muuttunut hallituksen käsissä tämmöiseksi valtapolitiikan ja suhmuroinnin sekamelskaksi. — Nyt painotan, että tämä oli siis heidän mielipiteensä, eli 90 eläkeläistä Espoon Karakalliossa.

He ihmettelivät kovasti tätä päivähoito-oikeuden rajausta työttömien lapsilta, eivät ymmärtäneet tätä ollenkaan. Sitten he ihmettelivät, vaikka itse eläkkeellä ovat, että työttömiä kohdellaan tänä päivänä niin huonosti, että nämä uudistukset ovat paljastuneet kylmiksi kurjistustoimiksi. He puistelivat päätään ja ihmettelivät, että kyllä eletään aikoja. Koulutuksen eriarvoisuuden kasvu, se näkyy etenkin alle 25-vuotiaiden nuorten miesten pääty-
misenä yhteiskunnan ulkorajoille vailla koulutusta, harjoituspaikkaa tai työtä, ja he ihmettelivät kovasti, että miten hallitus ei peru koulutusleikkauksiaan, vaikka tutkimukset osoittavat selkeästi, että nyt on viimeinen hetki perua, jotta Suomella olisi parempi tulevaisuus. Eli hallitus ei kuuntele asiantuntijoita, ei välitä tutkimuksista, ei ota varteen myöskään kansalaisten palautetta. Tuntuu todella kurjalta sanoa, mutta ei totuudesta vaikeneminen hyödytä yhtään ketään. Siksikin tämä lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomus on äärimmäisen tärkeä. Siinä analysoidaan niin lapsiasiainvaltuutetun kuin muutaman Suomen huipuasiantuntijan — muun muassa Matti Rimpelä on siellä yhtenä kirjoittajana — toimesta Suomen lapsipolitiikan epäonnistumiset ja katsotaan, mitä pitäisi tehdä, jotta tulevaisuus olisi parempi. Kyllä tämän lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomuksen pitäisi olla pakollinen luettava jokaiselle kansanedustajalle, mutta erityisesti hallituksen ministereille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Haluan nostaa tästä ansiokkaasta toimintakertomuksesta yhden osion erityisesti keskusteltavaksi, osion, joka on otsikoitu sanoilla ”Lastensuojelun arvo ja ahdinko”. Ja lainaus: ”Asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti sekä avo- että sijaishuollossa, ja sosiaalityöntekijät ovat olleet jo pitkään ylikuormitettuja. Tähän ovat johtaneet monet syyt, eivät vähäisimpinä muiden palvelujen leikkaukset.” — Tällä hallituskaudella tehty leikkaukset. Ja nyt, kun maakuntauudistus tulee toteutumaan, [Sirpa Paatero: Jos!] esimerkiksi pelkästään Uudellamaalla, omassa kotimaakunnassani, edellytetään 61,1 miljoonan euron säästöjä. Eli niiltä, jotka lähtevät sinne maakuntavaltuustoon sitten päättäjiksi, edellytetään 61,1 miljoonan säästöjä. Ja mistä leikataan — mistä leikataan? Perinteisesti on leikattu perheiden palveluista, lastensuojelun tukitoimenpiteistä, ennaltaehkäisystä. Ja eihän tämä ole millään tavalla kestävää. Tämä koko maakuntauudistus pitäisi hyvin nopeasti saattaa roskakoriin: sinne, minne se kuuluu. Tämä ei ole vain minun mielipiteeni. Muun muassa kokoomuksen kansanedustajat ovat olleet täysin samaa mieltä, puhumattakaan omasta sosiaalidemokraattien ryhmästä, jossa meillä jokaisella on tämä sama käsitys.

Eli mitä tässä Suomenmaassa tapahtuu lapsipolitiikassa? Siellä on palvelukokonaisuuksien heikko hallinta, joka johtaa tapausten kasaantumiseen viimesijaiseen palveluun. Lapsiasiainvaltuutettu esittää näitä korjausehdotuksia: Ei enää tällaisia lyhyitä, yhden hallituskauden aikaisia kehittämisprojekteja, vaan pitkäkestoista, aitoa lapsipolitiikkaa — tämä lapsistrategia, josta täällä monet ovat puhuneet ja jota lapsiasiainvaltuutettu ehdottaa. Ja hän toteaa myöskin erään tosi tärkeän asian, eli kun me kehitämme palveluita, meidän pitää kuulla myöskin palveluiden käyttäjiä eli niitä kokemusasiantuntijoita.

Tässä täytyy sanoa, että kun viime hallituskaudella tehtiin valtavan laaja lastensuojelun selvitystyö, jota johti Aulikki Kananoja, niin minkä takia tällä hallituskaudella tehdään tuo sama selvitys uudestaan. Eli Aulikki Kananoja selvitti jo viime hallituskaudella, mitä toimenpiteitä tarvitaan, jotta suomalainen lastensuojelu saadaan toimivaksi, ja tällä hallituskaudella ministeri Saarikko on asettanut Aulikki Kananojan johtamaan selvitystyötä, jonka loppuraportti luovutetaan ehkä ensi syksynä, mikä tarkoittaa sitä, että tällä hallituskaudella ei päästä tekemään niitä tarvittavia toimenpiteitä. Jos olisi otettu se viime kaudella tehty selvitystyö, laitettu toimenpiteet eteenpäin, niin meillä olisi tällä hetkellä jo parempi tilanne lastensuojelussa. Tätä kaksinaismoralismia ihmettelen kovasti, miten näin kestävästi ikinä kuin annetaan ymmärtää, että ollaan kovasti puuhastelemassa, että asioihin saadaan parannusta, mutta käytännössä ne toimet olisi voitu tehdä jo aikaa sitten. Hallituskausi lähestyy loppuaan, ja meidän lapsipolitiikkamme näyttää siltä, että jää seuraavan hallituksen kontolle, että me saamme siihen parannusta. Toivottavasti me demarit olemme siellä, toivottavasti olemme siellä, muut vastuulliset puolueet, jotka aidosti haluavat tekoja eivätkä ainoastaan puheita. — Kiitos, puhemies.

18.06 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Täällä monet kollegat ovat lämpimästi tukenet lapsiasiainvaltuutetun vetoomuksen toivetta luoda lapsipolitiikalle nämä yhteiset tavoitteet ja myöskin konkreettiset mittarit sekä laatia kansallinen lapsipolitiikan strategia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen pohjalta.

Olin itsekin lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen esittelyssä Säätytalolla, ja siellä eräässä asiantuntijapuheenvuorossa nostettiin myös esille tämä lapsiperhepolitiikka, että meillä harvoin pystyy olemaan lapsipolitiikkaa, ellemme ajattele myöskin sitten sitä lapsen lähiyhteisöä, elikkä tarvitsemme sitä lapsiperhepolitiikkaa. Aivan niin kuin lapsiasiainval-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tuutettu on todennut, niin tietoon, politiikan läpinäkyvyyteen ja jatkuvuuteen perustuvan päätöksenteon kannalta eduskunnan määrittelemät mittarit ovat välttämättömät.

Pidän myöskin oikeina ja oikeutettuina lapsiasiainvaltuutetun huomioita lapsipolitiikan sirpaleisuudesta ja myöskin näitten lapsivaikutusten arvioinnin heikkoudesta tai jopa puuttumisesta kokonaan lapsia ja perheitä koskevien lakiesitysten yhteydessä. Tästähän me olemme täällä salissa debatoineet aika paljon. Se on varmasti myöskin syy, minkä tähden muutoin erilaisia projekteja ja monenlaisia erilaisia ohjelmia ja toimenpidekokonaisuuksia sinällään paljon sisältävä, voisiko sanoa, monien toimijoitten yhteistyö on niin huonosti yhteensovitettua ja voidaan puhua siitä, että hyvinvointivaltio alisuorittaa tällä politiikka-sektorilla.

Talousarvion yhteydessä näitten lapsivaikutusten arviointi olisi varmaan ehkä se kaikkein keskeisin, jotta sitten lasten puolesta puhuminen ei jäisi vain juhlapuheitten asteelle. Toivon, että hallitus ottaa tästä vaarin ja toteuttaa tämäntyyppisen arvioinnin jo kevään kehyspäätösten yhteydessä. Toivon, että myöskin kunnissa ja sitten mahdollisesti näissä tulevista maakunnissa tehtäisiin lapsivaikutusten arvioinnit ainakin siinä yhteydessä, kun ollaan rahaa jakamassa ja mietitään, mitä itse kukin talouspäätos sitten tarkoittaa. Hyvin suuri osa näistä lapsiperheitten tarvitsemista palveluista tuotetaan ja niistä päätetään tänä päivänä kunnissa. Tietysti sitten, jos hallituksen suunnitelmat toteutuvat, tulevaisuudessa siellä maakunnissa on entistä suurempi rooli.

Arvoisa puhemies! Suomessa on arvioitu, että jopa 100 000 lasta elää pienituloisissa kotitalouksissa, ja heikko-osaisuus on sellainen asia, joka periytyy usealla elämän osa-alueella, esimerkiksi terveydessä ja koulutuksessa, ja siirtyy toisaalta sukupolvelta toiselle. Eduskunnan lapsen puolesta -ryhmässä olemme pohtineet tuota lapsiperheköyhyyttä ja toivoneet, että tätä aihealuetta oltaisiin täällä eduskunnassakin käsitelty ihan omassa ajankohtaiskeskustelussa, koska monet suomalaiset kantavat huolta lasten ja perheitten hyvinvoinnista ja toimeentulosta. No, tällä kaudella me emme siihen aiheeseen ole päässeet omassa ajankohtaiskeskustelussa, mutta nytten, kun olen kuunnellut täällä kollegojen puheenvuoroja, tuntuu, että tämän keskustelun yhteydessä on haluttu myöskin tätä aihealuetta sivuta ja on puhuttu muun muassa esimerkiksi tästä toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta. Se on tietenkin hyvä — tapahtuuko se sitten omassa aihepuheenvuorossa vai sitten tämän toisen asian yhteydessä — pääasia, että tämä asia nostetaan esille.

Ihminen hyvinvointi, sen perusta rakentuu lapsuudessa, ja lapsuusiän olosuhteet vaikuttavat koko elämän terveyteen ja hyvinvointiin ja muun muassa siihen tulevaisuuden työkykyyn. Köyhyys tarkoittaa usein sitä, ettei ole vaihtoehtoja. Lapsen ja nuoren kohdalla se tarkoittaa monesti sitä, että ei voi harrastaa tai osallistua niihin ikätovereitten kanssa vietettäviin vapaa-ajan toimintoihin, ja se osattomuuden ja ulkopuolisuuden tunne sekä huoli oman perheen pärjäämisestä ovat asioita, jotka jättävät lapsen jälkensä aikuisikään saakka. Huono-osaisuuden periytymisen kierre on kyettävä katkaisemaan yhteiskunnan avoimilla mahdollisuuksilla ja vahvalla tuella, ja jokaiselle lapselle ja nuorelle on annettava mahdollisuus kouluttautua ja harrastaa ja uskoa parempaan tulevaisuuteen.

Täällä on muutamissa puheenvuoroissa keskusteltu juuri tästä toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta, ja itse toivon, että se pystyttäisiin toteuttamaan. Kun olen lukiolaisen äitinä katsonut, millä frekvenssillä oppikirjojen valmistajat ja oppimateriaalien valmistajat uusivat noita kirjoja ja oppimateriaaleja, ja niitten lisenssien umpeenmenoajat ovat sellaisia, että lukion ekaluokkalaisen pitäisi jo tietää, tuleeko hän mahdollisesti kirjoittamaan jonkun aineen, ja siinä harkita, minkäpituisen lisenssin ottaa, kyllä minun mielestäni

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

kuitenkin tämäntyyppiselle rahastukselle, mitä tällä hetkellä on nähtävissä tuolla toisen asteen oppikirjojen puolella, on saatava stoppi. Minä en pidä sitä tavoiteltavana, että me täällä nyt sitten salissa yhdessä lupaamme, että kyllä me yhteiskuntana takaamme toisen asteen koulutuksen ja sitä kautta sitten annamme vapaan piikin sinne oppikirjamateriaalien valmistajille, jotka kyllä taatusti tämän asian käyttäisivät hyödyksensä. Eli tähän on saatava joku sellainen järjestelmä, jolla jokaisen lapsen ja nuoren mahdollisuudet kouluttautua tullaan takaamaan, mutta toisaalta en voi nähdä hyvänä tätä tämänhetkistä rahastusmenetelyä, mikä on menossa. Sama koskee myöskin ammatillisen koulutuksen puolta. Siellä on erittäin paljon erilaisia kalliita välineitä, joita opiskelijat joutuvat ostamaan itsellensä, ja samalla tavalla tämä rahastusmentaliteetti näkyy sielläkin puolella.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten ja perheitten hyvinvointiin vaikuttaa paljon myös se, miten me yhteiskunnassa puhumme näistä asioista: korostammeko aina lapsista ja nuorista puhuttaessa niitä ongelmia ja vaikeutta ja haasteita, pidämmekö äitiyttä ja isyyttä arvossa ja annammeko me tilaa vanhempien huolenpidolle ja rakkaudelle omaa lasta kohtaan? Näillä asenteilla on kyllä merkitystä. Kun me käsittelemme esimerkiksi vaikka näitä perhevapaa-asioita, ovatko lapset silloin jonkunlainen tasa-arvo-ongelma tai kansantaloutta haittaava ikävä katkos työurassa vai voisimmeko me ajatella sillä tavalla, että lapset ovat kansalaisia siinä missä aikuisetkin? Väitän, että meillä Suomessa on näissä keskusteluissa aika paljon asennetasolla myöskin korjattavaa.

Täällä on puhuttu paljon myös tästä heikosta syntyvyydestä, huolestuttavan heikosta syntyvyydestä. Kyllä meidän täytyy asettaa strategiseksi tavoitteeksi se, että meillä on lapsimyönteinen yhteiskunta ja niitten tavoitteitten saavuttamiseen käytetään aikaa ja rahaa ja palstatilaa, kun niistä puhutaan.

Toivottavasti esimerkiksi tätä perhevapaaudistusta ei tulevaisuudessa yritetä tehdä sillä tavalla, että siihen ei haluta laittaa missään nimessä yhtään lisäeuroa, vaan siten, että löytyisi aitoa tahtotilaa lisätä perheitten hyvinvointia. Kristillisdemokraattien mielestä me tarvitsemme kyllä sen perhevapaaudistuksen, mutta se on tehtävä niin, että joustoa ja tukea ja valinnanvapautta perheitten arkeen lisätään eikä suinkaan lähdetä vähentämään.

Arvoisa puhemies! Lapsipolitiikan puuttumisella ja yhteiskunnan lapsikielteisyydellä on ihan selkeä kansantaloudessa mitattava hintansa. Valtiovarainministeriö arvioi vuonna 2010, että hedelmällisyysluvun 0,5 prosentin kasvu vähentäisi kestävyysvajetta 1 prosenttiyksiköllä eli tuolloin niillä luvuilla 2 miljardilla eurolla. Trendi on kuitenkin ollut, ikävä kyllä, päinvastainen, eli hedelmällisyysluku on laskenut kymmenessä vuodessa 2,5 lapsesta 1,5 lapseen naista kohti. Suomen 100-vuotisjuhlavuonna syntyneiden lasten määrä väheni ennätyksellisen alas, ja niin kuin kuultiin eilen, uudet ennätykset on todellakin rikottu. Toivottavasti tämäntyyppisiä ennätyksiä ei enää tulevaisuudessa rikota. Me olemme siinä tilanteessa, että väestörakenteen vinouma pahenee ja sen myötä kestävyysvajae. Taloudellisia panostuksia näitten lapsiperheitten ja nuorten etuuksiin kannattaa katsoa myös tästä näkökulmasta, ja jos me voimme lisätä erilaisin toimin nuorten aikuisten halua perheen perustamiseen ja toisaalta perheen luottamusta tulevaisuuteen, niin se panostus kannattaa myöskin taloudellisessa mielessä.

Lapsiperheitten tukeminen on parasta kasvupolitiikkaa. Voi sanoa, että silloin me ihan oikeasti puhumme kansantalouden kovasta ytimestä. Liian usein me ajattelemme niin, että kun me puhumme lapsiperhepolitiikasta, niin se on jotakin pehmoilua, ja siellä käytetään sellaisia pehmeitä adjektiiveja, kun siitä asiasta puhutaan, mutta hei, tämä on kansantalouden kova ydin. Jos tätä asiaa ei saada kuntoon, niin me emme saa kestävyysvajetta kun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

toon, ja tämä on oikeasti sellainen, että tämän pitäisi olla kaikissa mahdollisissa talouskeskusteluissa ihan siellä keskiössä, minkälaista perhepolitiikkaa me teemme Suomessa.

18.16 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! On ilo ja täytyy kiitokset antaa lapsiasiainvaltuutetulle tästä raportista. Sanotaan, että hyvä raportti nyt viime vuosista mutta antaa loistavan kuvan vuodesta 1945, mitä on tapahtunut, miten eri hallitusohjelmat eri aikakausina ja eri puolueet niissä olleina ovat lasten asioita toteuttaneet. Ilahtunut olin siitä viimeisimmästä osiosta siitä kirjasta, jossa oli katsottu läpi YK:n lasten oikeuksien sopimus ja siellä kaikki artikkelit ja arvioitu sitten, mitkä niistä ovat mitenkään toteutuneet täällä Suomessa. Tämmöistä kokonaispakettia ei ole tähän mennessä sattunut ainakaan omiin käsiini tätä ennen, ja sen takia se on ollut ihan loistava.

Yhtenäinen ajattelu tämän päivän keskustelusta tuntuu olevan siitä, että me tarvitsemme oman lapsipolitiikan tai lapsistrategian tähän Suomenmaahan. Kuulostaa jopa hassulta ja ihan järkyttävältä, että meillä on tehty päihdeohjelmia ja päihdestrategioita, jotka on päätetty tässä eduskunnassa, ja niihin liittyen sivuttu joskus lapsia mutta varsinaista sellaista strategiaa, että olisi keskusteltu lapsista ja lapsipolitiikasta, ei ole tehty.

Tietenkin lasten asiat liittyvät niin moneen eri sektoriin. Kun puhutaan varhaiskasvatuksesta tai kun puhutaan harrastamisesta tai puhutaan asumisesta tai puhutaan toimeentulosta, niin kaikkien näitten osaltahan meillä on olemassa myöskin lapsia koskevat kohdat, joista sitten se toinen kohta, josta tänä iltana olen ollut tyytyväinen ja iloinen, on se, että lapsivaikutusten arviointi halutaan näihin kaikkiin lakiesityksiin sekä budjettiin mukaan.

Tiedän, että joittenkin hallintoihmisten mielestä se on rankkaa ja raskasta, että täältä vaaditaan ja edellytetään tasa-arvovaikutuksia, miesten ja naisten välistä arviointia, jos tehdään valtion budjettia, tai lapsivaikutusten arviointia, mutta ne ovat ne ainoat keinot, joilla ne asiat tulevat näkyviksi, jos ne voidaan sieltä todentaa — myöskin tietysti se, että ne ovat parantuneet, miten ne asiat ovat menneet eteenpäin. Sen takia myöskin mielelläni halusin nähdä tämän.

Tähän YK:n vuonna 1979 tehtyyn lasten oikeuksien sopimukseen Suomikin sitten liittyi ja vihdoinkin viimein sai kirjoitettua myöskin toisen lisäpöytäkirjan alle. On aina hyvä muistuttaa meitä itseämme, että vaikka meillä pääosa, niin kuin tässä on tänään todettu, 80 prosenttia, lapsista voi erittäin hyvin ja asiat ovat kunnossa, niin on Suomi saanut huomautuksia myöskin. Muistan aikaa, kun me olemme saaneet erityisiä huomautuksia esimerkiksi lasten päihteiden käyttöön liittyen, missä Suomi poikkesi hyvin paljon muista maista, ja perheväkivaltaan liittyen, jossa Suomi valitettavasti myöskin poikkeaa muista maista. Elikkä näissä kohdin YK:n lasten oikeuksien artikkelit ja se, mihin Suomi on sitoutunut, eivät ole toteutuneet, sillä lapset ovat näissä jääneet vähälle.

Meillä slogan ”Hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta lapsipolitiikan uudistamiseen. Lasten ja koko yhteiskunnan parhaaksi”, joka on luettavissa tästä kirjasta, on erittäin hyvä tiivistys. Kun toisaalta tässäkin salissa on keskusteltu siitä, kuinka talous menee parempaan suuntaan ja meillä on hyviä mahdollisuuksia ja Suomessa 100-vuotisen historian aikana ollaan oltu taloudellisesti huomattavasti, huomattavasti heikommassa tilanteessa ja silti on satsattu lapsiin, niin surullista oli se SOSTE-järjestön tekemä analyysi kaksi viikkoa sitten, jossa todettiin, että ihan nyt viime vuoden päätöksillä heikennetään lapsiperheiden taloudellista asemaa. Miten voi olla niin, että meillä on varaa siihen, että vaikka talous kasvaa, niin meillä ei satsata lapsiperheisiin tai opiskelijoihin, jotka työttömien ja eläke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

läisten lisäksi olivat siellä toiset, jotka ovat jääneet vähemmälle tässä ja joiden toimeentulo on itse asiassa laskenut? Sen takia tietenkin tätä pitäisi muuttaa.

Me olemme tehneet omia esityksiä, ja niitä on käsitelty täällä joulun alla ja tänä iltana-kin on useita asioita näistä otettu esille.

Päivähoito-oikeuden rajaamista ei olisi pitänyt tehdä, vaan subjektiivinen päivähoito-oikeus olisi yhä edelleenkin pitänyt säilyttää kaikilla lapsilla. Kaikki eivät sitä missään tapauksessa aina käytä, eikä ole varmaan tarpeenkaan, mutta että kaikilla se mahdollisuus olisi ollut, tästä ovat kaikki kasvatusalan ammattilaiset samaa mieltä.

Varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja ei olisi pitänyt kasvattaa, sillä nyt jo tiedetään, että kun ryhmäkoot ovat liian suuria, lasten keskittyminen ja huomio, jonka he tarvitsevat siihen opetukseen ja kaikkien tehtävien tekemiseen, ei riitä, kun niitä lapsia on siellä liian paljon.

Perhevapaauudistus valitettavasti kaatui, jossa olisi vanhemmille tasaisemmin jaettu vastuuta lasten kasvatuksesta.

Oppivelvollisuuden pidentämisestä äsken edustaja Essayah käytti lukiokirjojen osalta esimerkin, mitä ovat monet perheet jopa joutuneet vähentämään tai miettimään uudelleen. Ihan niin kuin joskus kuulemma — en itse ole käynyt oppikoulua — on joskus jouduttu perheissä arvioimaan, voidaanko lapsia laittaa oppikouluun siitä syystä, että se on niin kallista, niin nyt jo joudutaan tekemään samaa siis lukiokirjojen osalta. Eikä ole ihan edullista myöskään ammatillisen koulutuksen käyminen, sillä kaikki laitteet ja varusteet ovat kirjojen lisäksi siellä aikamoinen menoerä.

Lastensuojelun osalta lastensuojelun tasosta on tarve keskustella, ja siihen on saatava parannusta, ja erityisesti myöskin sen ennalta ehkäisevän toiminnan osalta. Elikkä kotiin vietävien palveluiden ja varhaisen puuttumisen menetelmiä meillä on, ja meillä on hyviä esimerkkejä vaikka Imatralta ja muualta, joita voitaisiin viedä eri puolille Suomea.

Sitten viimeisenä asiana tämä harrastamisen mahdollisuus. Se on jotenkin hieno lause, minkä tämäkin hallitus on ohjelmaansa kirjoittanut, että kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus harrastamiseen. Mutta kun katsotaan, mitä se käytännössä tarkoittaa, niin jako on se, että valtionosuudet, mitkä menevät täältä valtiolta kunnille ja jotka siihen vaikuttavat, on yksi osa, mistä voidaan keskustella paljonkin. Kuntien päätökset ovat todella merkittävät siinä, kuinka paljon meillä on esimerkiksi avoimia liikuntapaikkoja, kulttuurin harrastamisen paikkoja, nuorisotaloja, mihin on mahdollisuus mennä ilman, että on omaa varallisuutta tai omaa lompakkoa täynnä. Ja tietenkin se kotitalouksien asema siinä, että mitä enemmän ihmisillä on työpaikkoja, turvattu toimeentulo ynnä muuta, se tietenkin parantaa myöskin lasten harrastusmahdollisuuksia.

Siitä syystä onkin surullista, että muun muassa lapsivaikutusten arvioita ei ole tehty siinä kohtaa, kun täällä hallituspuolueet veivät läpi aktiivimallin, jossa toimeentuloa heikennetään ja ihmisiä ajetaan toimeentulotukiluukulle, niin kuin Kelan pääjohtaja nyt hämmästelee, vaikka se oli jo luettavissa hallituksen esityksestä, tai kilpailukykysovimuksen kohdalla, jossa pienituloisten ihmisten lomarahojen leikkauksen osalta sitten kertomusten mukaan viime kesältä jäivät monelta lomamatkat lasten kanssa toisenlaisiksi, kun lomarahojen leikkaus, 30 prosenttia, tuli yhtäkkiä todellisuudeksi. Näitä ei varmaan ollut siinä kohdassa ajateltu, koska tuskin tällaisia päätöksiä olisi tehty, jos niitä lapsia olisi ajateltu.

18.24 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Vanhemmaksi tuloon ei taida olla täysin valmis koskaan. Huoli vastasyntyneestä lapsesta täytti reilut puolitoista vuotta sitten jokai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

sen minuuttini ja sekuntini. Se vyöryi heti päälleni peittäen alleen kaiken muun. Se tuntui harteilla fyysisenä painona. Se seurasi suihkuun, kauppaan ja uniin. Ja vaikka kuinka järjellä yritti itselleen selittää toisin, tunne ei antanut järjelle sijaa.

Olen vuosikausia puhunut neuvolajärjestelmämme nerokkuudesta muiden päättäjien taivoin, mutta vasta nyt ymmärrän, miten ratkaisevaa lapsen tulevaisuudelle voi olla vanhempien sieltä saama tuki ja apu. Edelleen on tärkeää seurata lapsen painon kehitystä, mutta lapsen hyvinvoinnin kannalta aivan yhtä tärkeää on kysyä vanhemmalta: miten sinä jaksat?

Lapseni kasvaessa vahvistui myös oma luottamukseni itseeni vanhempana. Huolen taasaantuminen antoi minulle taas tilaa katsoa ympärilleni, muihin lapsiperheisiin. Miten ihmeessä tästä kaikesta selviävät ne perheet, joiden arkea varjostavat vanhemman sairaus, taloudelliset huolet, työttömyys tai lähiverkoston puute? Miten työttömyyden keskellä vanhemmalla voi olla voimavaroja huolehtia vielä siitä, että oma puolipäiväisesti varhaiskasvatuksessa oleva lapsi saisi päiväkodissa kokopäiväisesti olevaan lapseen verrattuna yhtä hyvät lähtökohdat koulupolulle? Miten ulkopuoliseksi ja osattomaksi lapsi voikaan itsensä tuntea jo varhaislapsuudessa — ja tulla vielä kiusatuksi sen vuoksi.

Valintoja korostavassa maailmassamme nämä eivät ole perheiden valintoja. Ne ovat muiden heille tekemiä valintoja. Ne ovat valintoja, joiden vaikutukset kohdistuvat lapsiin. Ne ovat meidän päättäjien tekemiä tai tekemättä jättämiä valintoja. Vanhempina otamme vastuun oman lapsemme hyvinvoinnista, mutta päättäjinä meidän on nyt otettava kollektiivinen vastuu kaikista maamme lapsista.

Arvoisa puhemies! Tänään tässä salissa on ensimmäinen lapsiasiainvaltuutetun eduskunnalle koostama kertomus. Tämän kirjan kanssa on syytä pysähtyä. Ensinnäkin on kiitettävä lapsiasiainvaltuutettua ja kaikkia kertomuksen valmisteluun osallistuneita tästä mittavasta tietopakettista. Samalla on myös katsottava peiliin. Eduskunta ei voi ylpeillä sillä, että päätöksien vaikutukset lapsiin olisi otettu kiitettävällä tavalla huomioon päätöksiä tehtäessä. Juhlalpuheidemme huolet lasten eriarvoistumisesta ja nuorten osattomuudesta eivät konkretisoidu kaikkia politiikkalohkoja lävistävänä päätöksentekona. Itse teot jäävät liian usein puuttumaan.

Sen vuoksi Suomen tuleekin aloittaa lasten oikeuksia koskevan kansallisen strategian laatiminen, jossa huomioidaan kaikkien lasten tilanne ja YK:n sopimusten mukaiset oikeudet. Strategia on tehtävä parlamentaarisenä työnä, johon sitoutuvat kaikki eduskuntapuolueet. Pidemmän aikavälin strategian vaikuttavuus on parempi kuin hallitusohjelmien yksittäiset kirjaukset, joita toki niitäkin lisäksi tarvitaan.

Oikeastaan strategian pitäisi muuttaa tapaamme ajatella. Lapsi ei ole vain yksi muistilistalla oleva näkökulma vaan tapa ajatella ja hahmottaa maailmaa. Johdonmukaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta tarvitaankin päätöksenteossa lisää, jotta lasten asema tulisi paremmin olennaiseksi osaksi päätöksentekoprosesseja. Kovaa talouspolitiikkaa on investoida lapsiin.

18.29 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! ”Suomi elää hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikaa”, näin sanoo lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila ensimmäisessä kertomuksessaan eduskunnalle. ”Emme riittävästi onnistu nostamaan heikossa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Tästä kärsivät kaikki”, hän jatkaa. Lapsiasiainvaltuutetun viesti on vakava. Olemme vaarallisesti luisumassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

historiassa taaksepäin aikaan, jolloin lasten tulevaisuuden mahdollisuudet määritteli vanhempien varallisuus.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää lapsiasiainvaltuutettua ansiokkaasta kertomuksesta. Toivon todella, että se herättää meidät kaikki vakavaan pohdintaan siitä, miten varmistamme jokaiselle, ihan jokaiselle lapselle hyvän lapsuuden ja vahvat eväät tulevaisuuteen.

Aiemmissa puheenvuoroissa on nostettu esiin tärkeitä asioita, kuten huoli palveluiden pirstoutumisesta, lastensuojelun asiakasmäärien kasvu, lapsiperheköyhyyden lisääntyminen, varhaiskasvatuksen laadun heikentyminen ja varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen. Itse haluan nostaa esiin laadukkaan ja tasa-arvoisen peruskoulun. Jokaisen lapsen pitää voida osallistua opetukseen ja saada siitä välttämättömät elämäntaidot. Jos lapsi tarvitsee erityistä tukea koulunkäyntiin, hänellä on oikeus siihen.

Tämän päivän Suomessa koulutuksen yhdenvertaisuus on vaakalaudalla. Koulutuksesta on leikattu liikaa, eivätkä resurssit enää riitä turvaamaan tasa-arvoisen koulutuksen toteutumista. [Tapani Tölli: Onko peruskoulusta leikattu?] Koululaisten oppimistulokset ovat laskussa, ja heikosti menestyvien oppilaiden määrä kasvaa voimakkaasti. Vanhempien koulutus ja varallisuus näkyvät oppimistuloksissa yhä selvemmin. Sukupuolten väliset oppimiserot ovat Suomessa OECD-maiden suurimmat. Joka kahdeksas poika ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen. Alueiden ja kuntien väliset erot ovat kasvaneet, ja kaupunkien sisälle on syntynyt huono-osaisuuden taskuja. Kolmasosa kunnista on vähentänyt perusopetuksen määrää vuonna 2016. Erot opetustuntien määrässä kuntien välillä saattavat olla jopa lukukauden verran. Olemme epäonnistuneet yhdessä peruskoulun ydintavoitteista: kotitaustan, asuinpaikan ja sukupuolen aiheuttamien erojen tasaamisessa. Korjausliikkeiden aika on nyt.

Arvoisa puhemies! Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin peruskoulutusta. Jokaisella on oikeus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tämä oikeus ei Suomessa jokaisen kohdalla toteudu. Lukion ja ammatillisen koulutuksen kustannukset ovat monelle kohtuuttomat. Kirjojen ja työvälineiden kalleus pakottaa osan nuorista keskeyttämään opintonsa. Joka kuudes ammattiin opiskeleva on turvautunut pikavippeihin taloudellisessa ahdingossaan. Toisen asteen opinnoista onkin tehtävä aidosti maksuttomia. Siitä syntyvät kustannukset maksavat itsensä takaisin ehkäisemällä nuorten syrjäytymistä.

Edustaja Essayah nosti omassa puheenvuorossaan huolen siitä, että lupaamalla maksuttoman toisen asteen avaamme piikin oppikirjojen tekijöille. Huoli on sinänsä aiheellinen, mutta sen ei pidä estää tärkeän tavoitteen edistämistä. Maksuttomuuden toteuttaminen tulee tehdä niin, ettei siitä mikään taho voi rahastaa välistä.

Arvoisa puhemies! Monen koululaisen oikeutta täysimääräiseen kasvuun ja kehitykseen heikentää myös koulukiusaaminen. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista toimintarajoitteista tai ulkomailla syntyneistä nuorista jopa 40 prosenttia kokee kiusaamista. Kiusaaminen ja rasismi kouluissa on saatava loppumaan, ja tähän tarvitaan vahvempia toimia.

Oppilaiden oikeus turvalliseen oppimisympäristöön vaarantuu myös silloin, kun koulurakennuksessa on sisäilmaongelma. Sisäilmaongelma voi estää opetukseen osallistumista ja pahimmillaan sairastuttaa lapsen pysyvästi. Sisäilmaongelmiin on puututtava viipymättä jokaisessa kunnassa, ja valtiolta on saatava tähän tukea.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus suojeluun kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Valitettavasti tämä oikeus ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tällä hetkellä toteudu. Yläkoululaisista ja toisen asteen tytöistä 30 prosenttia ja pojista noin 10 prosenttia on kokenut seksuaalista häirintää. Se on ihan liikaa. Siksi on hienoa, että kouluille on tehty opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Jokaisessa koulussa on pidettävä huoli siitä, että seksuaalinen häirintä otetaan vakavasti ja siihen puututaan joka kerta, kun sitä ilmenee. Näitä ohjeita todellakin tarvitaan. Viimeaikaisten Me too -uutisten joukossa on monta kertomusta siitä, kuinka häirintä on painettu villaisella useiden vuosien ajan ja opettaja päästetty pälkähästä. Tällaisia tarinoita ei saa tulla enää yhtään lisää. Jokaisen lapsen ja nuoren koskemattomuus on pystyttävä takamaan.

Sama koskee perheväkivaltaa. Lapsen oikeuksien sopimus turvaa oikeuden suojeluun kaikelta väkivallalta ja laiminlyönniltä sekä ruumiilliselta kuritukselta. Viime kädessä lapsen fyysisen turvallisuuden takaa lastensuojelu. Ennen ylikuormittunutta lastensuojelujärjestelmää perheille tarvitaan matalan kynnyksen ennalta ehkäiseviä palveluita tukemaan vanhemmuutta ja perheen hyvinvointia. Suomessa lasten kurittaminen fyysisesti on lailla kielletty. Vaikka kuritusväkivallalta on vähentynyt, sitä esiintyy edelleen. Lastensuojelun Keskusliiton kyselyssä 41 prosenttia vastaajista kertoi kurittaneensa lasta joskus, ja väkivallalla uhkailu on kasvanut. Vaikka nollatoleranssiin on vaikea päästä, siihen on silti pyrittävä kaikin keinoin. Sama koskee muuta perheväkivaltaa. Perheväkivalta vaikuttaa aina myös lapsiin, vaikka fyysinen väkivalta ei kohdistuisikaan heihin. Se voi vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin. Väkivallan ehkäisyssä on tärkeää edistää lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan sekä lasten turvataitokasvatusta. Jokaiselle lapselle ja nuorelle on oltava selvää, mitä eroa on huolenpidolla ja häirinnällä ja mihin saa vetää rajan.

Arvoisa puhemies! Aiemmin tänään puhuimme kulttuurin merkityksestä. Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus omaan kulttuuriin ja kieleen. Vaikka lainsäädännössä asia on huomioitu, niin käytännössä oikeus ei toteudu riittävästi saamelaisten ja romanilasten kohdalla. Suuri osa saamenkielisistä lapsista asuu saamelaisalueen ulkopuolella, eikä heidän oikeuttaan omankieliseen varhaiskasvatukseen ja koulupetukseen siellä ole turvattu. Tähän tarvitaan parannusta. Romanien kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota koulunkäynnin tukeen sekä lasten ja nuorten kokemaan syrjintään.

Arvoisa puhemies! Hallituksen lapsipolitiikka on ollut poukkoilevaa ja ristiriitaistakin. Ensin hallitus heikensi lasten oikeutta päivähoitoon rajaamalla subjektiivista päivähoito-oikeutta, sen jälkeen paransi sitä alentamalla varhaiskasvatusmaksuja. Lapsen etua ei ole riittävästi arvioitu päätöksenteossa. Kaikessa päätöksenteossa tulisi arvioida lapsivaikutukset niin etu- kuin jälkikäteen. Nämä arviot hallitus on liian usein jättänyt tekemättä. Suomeen tarvitaan pitkän aikavälin kansallinen lapsistrategia, mikä ylittää hallituskaudet ja takaa pitkäjänteisen lapsi- ja perhepolitiikan. Lapsen edun on oltava päätöksenteon keskiössä puheiden lisäksi myös teoissa.

18.38 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle vuonna 2018 on toki hienoa luettavaa ja painoasultaan todella upea teos.

Mutta ennen kuin menen itse asiaan, totean pari asiaa, mitä tässä demarit omissa puheenvuoroissaan nostivat esille ihan tietoja vääristellen, että keskusta olisi joskus vastustanut peruskoulun tuloa Suomeen. Päinvastoin, keskusta oli innokkain kannattaja. Silloinen keskustan puheenjohtaja Johannes Virolainen oli tämän aatteen suurin kannattaja ihan varmasti, ja hänhän muun muassa oli henkilö, joka väellä ja voimalla ajoi sellaiseen pieneen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

kaupunkiin kuin Joensuu silloisen korkeakoulun, josta sittemmin on tullut Itä-Suomen yliopisto. Ilman Johannes Virolaisen päättäväisyyttä meille ei olisi koskaan tullut sitä korkeakoulua Joensuuhun. Demaritan vastustivat silloin korkeakoulun tuloa Joensuuhun, mutta me tiedämme kaikki, miten tosiasiat ovat, niin että kannattaa poliittisissakin puheissa kuitenkin pitäytyä totuuksissa. Se lieene kaikkien kannalta viisainta.

Toinen asia sitten päivän asiaan mennäkseni: Edustaja Tölli tuossa äsken totesi, ja olemme hänen kanssaan tästä asiasta monta kertaa keskustelleet, että kun kansakoulut aikanaan olivat tässä maassa, niin lukutaidottomuus ei ollut mikään ongelma. Kaikki koulusta lähteneet oppilaat osasivat lukea — tänä päivänä eivät. Se ei varmaan johdu siitä, että poliitikot ovat menneet vähän väärin. Yhteiskunta on muuttunut niin valtavasti, että lasten kannalta epäolennaiset asiat ovat tulleet tärkeiksi ja se oppiminen on jäänyt sivuseikaksi ja muun muassa toisen ihmisen kunnioittaminen ei ole enää hyve. Se taas on pitemmän tarinan asia, mikä tässä rikkoutuneessa yhteiskunnassa on valtava ongelma, kun ei enää tiedetä isää eikä tiedetä äitiä. Voi olla kaksi äitiä muttei yhtään isää ja sitten useampiakin muita siinä samassa kuviossa: kasvatapa siinä sitten lapsia oikein menestyksellä.

Mutta sitten asiaan syvällisemmin:

Lapsen elämän kannalta ensiarvoisen tärkeä asia on oma koti, tasapainoinen koti, missä isä ja äiti ovat, nykyisessä menossa kun ei enää todellakaan tiedä, mikä se perhe on. Alkaa olla semmoinen tilanne joissakin talouksissa, että on kuin osto- ja myyntiliike: kasvatapa siinä sitten lapsia rauhallisesti ja onnellisesti. Kyllä lapsi tarvitsee turvallisuutta. Rakkautta ja rajoja se lapsi tarvitsee eikä mitään demarien ihannoimia suuria julistuksia taikka valtavaa määrää virkamiehiä. Lapsi tarvitsee kodin eikä mitään muuta, turvallisen kodin, missä vanhemmat rakastavat sitä lasta, rakastavat ja antavat hänelle rajoja, missä elää. Lapsi tarvitsee aivan varmasti sen perheen ympärilleen vielä pitkään. Ja vanha kansanviisausahan sanoo, että pienenä lapsi polkee äidin syliä, isona sydäntä. Tämän kun me edustajat muistaisimme, että mitkä ovat ne perustotuudet. Niitä ei puolueohjelmilla eikä millään muullaakaan ohiteta.

Tällä vihreiden eduskuntaryhmän puheenjohtaja Krista Mikkonen luetteli valtavan määrän ongelmia, mitä on tehty, mutta voin sanoa, että kun joskus 70-luvulla tai 60-luvulla oli ongelmia — se on totta, että niitä oli — silloin kuitenkin kansakoulu toimi ja joka tapauksessa kasvatusta annettiin ja hyvät tavat olivat kunniassa. Toivoisin, että kun historiaa siteerataan, niin sitä ei lähdetä vääristelemään. Tämän päivän Suomessa sentään ne ongelmat, jotka ovat olemassa, ovat paljon vakavampia ja monesti ja hyvin, hyvin usein ne liittyvät perheiden hyvinvointiin, onko sitä taloudellista mahdollisuutta kasvattaa lapsia, antaa lapselle mahdollisuus hyviin harrastuksiin, hyvään kaveripiiriin ja ennen kaikkea siihen normaaliin elämään, mitä tällä hetkellä Suomessa normaalina elämänä pidetään.

Tällainen jatkuva moittiminen siitä, että nyt tämän hallituksen aikana on tehty valtavan huonoja päätöksiä, osittain pitää paikkansa, mutta taloushan oli pantava kuntoon. Kuvitteleeko joku opposition kansanedustaja, että olisimme sillä viime vaalikauden menolla jatkaneet, kun olimme Kansainvälisen valuuttarahaston portteja kolkuttelemassa kriisivaltiona kuten Kreikka? Edustaja Filatov vallaan hyvin tietää, että 20 miljardin euron velanotolla vaalikautta kohden, jos toinen 20 miljardia tällä kaudella olisi otettu velkaa, sama kohtalo olisi ollut kuin Kreikassa. Se on fakta, ihan varmasti. Kolmesta isosta kansainvälisestä luottoluokittajasta kaksi oli näyttänyt jo keltaista korttia. En uskaltaisi eikä minun kanttini ainakaan kestä enää sitä kolmatta katsoa. Toivon, että kun te nostatte näitä asioita esille ja punotte päätä sillä hetkellä, että olisimme voineet sillä hulvattomalla talouden, sanotaan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

ko, romutussysteemillä jatkaa, niin unohtakaa koko juttu. Kyllä poliittisillakin puheilla pitää joku tolkkua olla.

Lapsen elämän kannalta tärkeää on se, että hän saa ensinnäkin pienenä siinä kodissa ja perheessä hyvät palvelut, sitten hänellä on käytettävissään neuvolapalvelut omassa kotikunnassaan, sitten hänellä on hyvä alakoulu, missä on hyvät opettajat, hyvät kaverit, sitten hän tarvitsee tietysti yläkoulun sen jälkeen ja sen jälkeen tietysti sen yhteisön, missä hän kasvaa. Vanha kansanviisaushan sanoi, että kylä lapset kasvattaa, ja se muuten piti paikkansa. Opetettiin käyttäytymään, opetettiin sosiaalista elämää ja opetettiin toisen ihmisen kunnioittamista. Tänä päivänä, kun menee vaikka rautatieasemalle ja kuuntelee hetken aikaa sitä tekstiä, mitä pienten lasten suusta siellä kuulee, niin ensinnäkään näiden lasten ei pitäisi olla siellä ja toinen juttu on semmoinen, että se teksti, mitä siellä kuulee, saa tällaisen ujon maalaispojan punastumaan jo ensimmäisen minuutin jälkeen. Missä vika on? Pitäisikö siihen joku virkamies panna vahtimaan? Haloo, miettikääs nyt, hyvät ystävät, vähän, mistä tämä homma on kiinni. Kyllä sen lapsen tarvitsee olla illalla kotona silloin, kun viimeiset junat Helsingin rautatieasemalta lähtevät tuonne maakuntiin. Sen lapsen paikka on silloin kotona eikä rautatieasemalla. Siihen eivät demarien asettamat virkamiehet eivätkä opposition isot vastalauseet auta yhtään mitään, kun sen lapsen pitäisi olla kotona.

Valtiontalous on se perusta tietenkin, mikä luo kuntien talouden, mutta katsokaapa viime vaalikaudella, mitä tapahtui. Meillä oli noin 40 kuntaa kriisikuntastatukseen menossa. Nyt tällä hetkellä, jos oikein muistan, luku on kolme kuntaa. Kotikuntanikin talous on edelleen sellainen, että vaikka piti olla negatiivinen tilinpäätös ja siihen varauduttiin tiettyjen seikkojen takia, siitä huolimatta näyttää, että tulos on positiivinen. Jos ei työtä saada lisää ihmisille, niin kaikki tällaiset toimenpiteet, joilla rahaa syydetään seurausten hoitoon, eivät auta yhtään mitään pitkässä juoksussa, koska syihin on päästävä käsiksi. Se on aivan sama, kun jos jollakin on keuhkokuume, niin sen oireiden sietämisen kestämiseen saatu lääkitys ei auta yhtään mitään. Se tauti on poistettava, niin kuin tässäkin asiassa se tauti, miksi meillä on onnettomia perheitä tässä maassa, on poistettava. Virkamiehet ja hienojen selontekojen tekeminen asiasta eivät auta yhtään mitään, jos emme saa niille ihmisille töitä ja toimeentuloa.

Sitten jos vielä sen jatkoksi hämmennämme tällä nykyisellä filosofialla, että perheessä saattaa olla kaksi äitiä, isästä ei ole tietoaakaan ja porukka vaihtuu siinä huushollissa, että ei tiedä enää viikon kuluttua sosiaaliviranomainen, kuka oikeasti se isä on tai äiti, kyllä kai siinä pieni lapsi joutuu jo sellaiseen pyöritykseen, että ei selväjärkinen aikuinenkaan saa siitä enää mitään selvää. Kyllä näissä perusasioissa kannattaa pysyä. Ne vuosituhantiset perinteet, mitkä ihmiskunta on opettanut meille, eivät ole yhtään tänä päivänä vanhenneet. Päinvastoin, ne ovat entistä enemmän kunniassa.

Sitten kun lapsi kasvaa, on tärkeää, että hän saa hyvää liikuntaa. Meillä alkaa olla hyvin, hyvin paljon lapsia, joilla on kakkostyyppin diabeteksen oireita jo nuorena — kakkostyyppin diabeteksen oireita nuorilla lapsilla. Joka ainoa lapsi haluaa liikkua. Sen olen omasta tyttärentyttärestäni nähnyt, että paremminkin pitää pikkuisen rajoitella sitä vauhtia, kun antaa mahdollisuuden liikkua. Se on juuri näin, eikä tarvitse epäillä, etteikö näin olisi. Toivon, että tässä asiassa, kun lapsen turvallista ympäristöä mietitään, tehdään selonteko ja tulkoon vaikka jokunen virkamies, mutta jos ne perusasiat unohtamme, niin ikinä millään rahalla tätä ei ole korvattavissa. Perusasiat pysyvät perusasioina, ne ovat vuosituhansia niin olleet. Lapsi tarvitsee onnellisen kodin, isän ja äidin ja hyvää rakkautta ja rajoja elääkseen. Siitä kaikki alkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

18.46 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, mitä edustaja Hoskonen sanoi, että lapsi tarvitsee hyvän kodin, mutta valitettavasti tilanne on kuitenkin tänä päivänä se, että kaikilla lapsilla ei ole hyvää kotia, ja silloin yhteiskunnan on huolehdittava siitä, että myös näillä lapsilla on hyvät eväät elämälle. Ja on aivan totta, että jos verrataan vuosikymmenten taakse, niin paljon edistystä on tapahtunut, ja se on hienoa, se on ollut Suomen upea tarina. Minun huoleni on se, että pidämme tästä tarinasta kiinni.

Nyt tässä kertomuksessa esitetyt huomiot tulisi ottaa vakavasti ja varmistaa se, että jokaisella lapsella on hyvät eväät elämälle ja jokainen lapsi saa riittävästi tukea, myös ne lapset, jotka eivät saa sitä sieltä kotoa. Siinä mielessä en ajattele, että tässä nyt tarvitsee ketään sormella osoitella tai syyttää, tähän on tietysti pitkäaikaisen politiikan tulosta, mutta nyt täytyy herätä siihen huoleen, [Puhemies koputtaa] mikä tässä esitetään, ja varmistaa, että tulevaisuudessakin lapset kasvavat hyvin.

18.47 **Tarja Filatov sd**: Arvoisa puhemies! On ilo käsitellä lapsiasiavaltuutetun toimiston tekemää raporttia. Itse asiassa viime kaudella päätimme, että tämänkin raportti tulee eduskuntaan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Me käsitelimme silloin näitä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston siirtoja ja siihen liittyviä uudistuksia ja pohdimme sitä, että monta muuta raporttia meille tulee mutta lapsiasioista tehtyä raporttia ei tule eduskuntaan. Silloin se tuli lakiin, ja sen vuoksi itse henkilökohtaisesti olen iloinen, että saan olla tätä käsittelemässä.

Tässä on usein jo siteerattu sitä, että lapsiasiavaltuutetun vakava viesti on, että Suomen hyvinvointivaltio alisuoriutuu suhteessa lapsiin. Tämä on aika hyvin sanottu, koska se kuvaa sitä, että meillä on resursseja ja meillä on lainsäädäntöä mutta me emme pysty käyttämään niitä niin hyvin kuin meidän pitäisi. Toisaalta se kertoo myös siitä, että me olemme tehneet päätöksiä, jotka vaikuttavat siihen, että lasten ja lapsiperheiden asema on vaikeutunut. Ja kun samaan aikaan ympärillä oleva yhteiskunta muuttuu, varsinkin työelämä, sillä tavalla, että se tuo lisää haastetta lapsiperheille, niin meidän pitäisi miettiä, miten meidän palvelujärjestelmämme tukevat perheitä, eikä suostua siihen, että niitä heikennetään.

Edustaja Hoskonen tässä puhui paljon taloudesta. En viitsi muuten kommentoida tuota puheenvuoroa, mutta toivoisin, että hän katsoisi ihan oman hallituksensa valtiovarainministeriön taulukot siitä, mitä taloudessa on tapahtunut, niin se on ehkä parempi vastaus hänen pohdintoihinsa kuin se, että minä lähdän niitä analysoimaan.

Ja toisen asian haluan sanoa: Kyllä siihen kunnioittamiseen kuuluu myös erilaisten perheiden kunnioittaminen. Ei voi olla niin, että me kavennamme oman maailmankuvamme vain sen mukaiseksi, millainen perhekesitys meillä on. Jos me haluamme lapsia arvostaa, niin me arvostamme kaikkien lasten vanhempia myös.

Valtuutettu kysyy, onko meillä malttia sijoittaa lapsiin riittävästi rahaa ja energiaa, ja se on hyvä kysymys. Vielä tärkeämpää on kysyä, onko meillä sydäntä, älyä, aikaa ja taitoa pitää hyvää huolta lapsista, ja tämänkin kysymyksen valtuutettu raportissa esittää. Sana ”sijoittaa” on talouden kieltä, ja ehkä se on hyvä sana meille tänne eduskuntaan, kun me niin usein puhumme rahasta. Hyvä sijoitus tuottaa voittoa, mutta lapsuudella on itseisarvo sinällään, ja jokaisella lapsella on oikeus hyvään huolenpitoon. Lapsen ei tarvitse ansaita huolenpitoa, se kuuluu hänelle, ja tämä meidän pitää muistaa. Suomen taloudellinen kehitys on tiukasti kiinni siitä, mitä tapahtuu meidän inhimillisen ja sosiaalisen pääoman puolella, ja sen vuoksi sijoitus lapsiin on myös talouden näkökulmasta se kaikkein paras sijoitus.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tus. Kun me olemme puhuneet täällä rahasta, siitä, että rahasta on pulaa, tai kestävyysvajesta, niin kyllä suurin kestävyysvaje muodostuu siitä, jos me emme tarjoa lapsillemme hyvää koulutusta ja sellaisia palveluja, jotka pitävät elämän syrjässä kiinni.

No, mitä se lapsuuteen sijoittaminen on? Se tarkoittaa muun muassa vanhemmille riittävää toimeentuloa ja aikaa ja mahdollisuutta olla lasten kanssa, ja lapselle yhteiskunnan on turvattava hyväntasoinen varhaiskasvatus ja koulu. Mielestäni tässä raportissa oli viehättävää se, että siinä lähestyttiin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kautta myös suomalaista politiikkaa. Tätä muuten tehdään nykyään useammassa kunnissakin, ja se on siinä mielessä hyvä asia, että se kertoo meille siitä, mihin me olemme sitoutuneet. Ja jos sanotaan, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus lähtee kolmen p:n politiikasta — elikkä provision, protection ja participation — niin hieman jos oikoisii mutkia, niin voisi sanoa suomeksi, että panostus, puolustus ja porukka, samat kolme p:tä, sen vuoksi, että panostus olisi riittävien voimavarojen osoittamista lapsille ja lapsiperheille.

Mutta kyse on paitsi rahasta myös resurssista kokonaisuutena, ja myös aika on nähtävä resurssina erityisesti silloin, jos arvioidaan työn ja perheen, työelämän ja lasten hoivan yhteensovittamista. Isät ja äidit ovat Suomessa tiukasti kiinnittyneet työhön, ja työ tuo toimeentuloa, mutta se myös haastaa perheen yhteistä yhdessäoloaika.

On todella surullista, että perhevapauudistus törmäsi sisältöristiriitoihin ja rahapulaan. Sitä olisi tarvittu tasa-arvoisemman vanhemmuuden tueksi. Keskusteltiin siitä, olisiko tuosta uudistuksesta ollut työllisyshyötyä. Itse uskon, että siitä olisi ollut työllisyshyötyä, mutta se olisi ollut silkkaa bonusta, ei itseisarvo. Tuo uudistus olisi pitänyt tehdä lasten ja tasa-arvon vuoksi ja olla tyytyväisiä, että siitä seuraa hyvää myös työllisyydelle.

Suomalaisvanhemmat tekevät paljon töitä. Äidit ja isät käyvät töissä yleisemmin kuin lapsettomat, tämä on aika merkille pantavaa. 67 prosentissa kahden huoltajan perheistä molemmat vanhemmat ovat työssä ja kouluikäisten vanhemmista 79 prosenttia. Nämä ovat ihan kunniallisia, kunnioitettavia lukuja. Suomessa myös äitien työllisyysaste on korkeampi kuin naisilla keskimäärin EU-maissa. Ja se, missä me poikkeamme: Meillä tehdään paljon koko-aikatyötä, eli myös ne työtunnit ovat suurempia kuin monessa muussa maassa. Lisäksi äideistä reilu kolmannes teki ylityötä viikoittain ja isistä lähes puolet, siis pienten lasten vanhemmista, ja usein tuota ylityötä tehdään myös kotona työajan jälkeen.

No, jos me mietimme, mitä työelämässä on tapahtunut, niin naiset tekevät osa-aikatyötä selvästi vähemmän kuin EU-maissa, mutta meillä ovat lisääntyneet pirstaleiset työajat. Ja jos mietimme, kun edellisessä puheenvuorossa sanottiin, että lasten paikka on kotona illalla silloin, kun junat lähtevät, eikä maailmalla, niin voisi sanoa, että kyllä on niitten pienten lasten vanhempienkin paikka siellä kotona siihen aikaan. Jos me hyväksymme sen, että työelämä saa pirstaloitua ja ikään kuin ottaa vallan koko elämästä — itse kuulun siihen joukkoon, joka ehdottomasti haluaa tehdä töitä sen eteen, että useammalla ihmisellä on töitä ja vielä enemmän töitä, mutta joku tolkkua siinä pitää olla perheidenkin näkökulmasta — jos meidän palvelujärjestelmämme ei vastaa työelämän muutokseen, niin meidän on turha ihmetellä, mistä lasten ja nuorten syrjäytyminen johtuu. Siinä mielessä vanhemmuudella, työllä ja perheillä on yhteys siihen, miten Suomi voi.

Vaikkapa nyt nämä nollasopimukset, joita meillä tällä hetkellä on käynnissä, tai se, että osa-aikatyössä on lisätyön vastaanottovelvoite: meillä on tällaisia velvoitteita, ja me ajattelempa, että ihmisten pitää sopeutua myös tällaiseen työelämään, mutta samaan aikaan me emme ole valmiita panostamaan meidän palvelujärjestelmään siten, että ihminen voisi tällaisessa työelämässä selviytyä myös pienten lasten vanhempana. Ja vaikkapa tämä työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

voimapolitiittinen aktiivimalli, joka nyt on otettu käyttöön: Se koskee 45 000:ta vanhempaa, jotka ovat työttöminä, mutta samaan aikaan rinnalle ei ole rakennettu minkäänlaista turvaa sille, että lapsen saa hoitoon. Työttömyysturva lähtee osittain, jos ei pysty tekemään keikkatöitä tai osallistumaan aktiivitoimiin, mutta samaan aikaan me emme tarjoa mahdollisuutta lapselle päästä hoivaan. Ja sen vuoksi subjektiivinen päivähoito-oikeus on äärimmäisen tärkeä.

Vielä työelämän näkökulmasta yksi asia, joka pistää pohtimaan tässä raportissa aika paljon: se, että vanhemmat kertovat siitä, miten työ syö heiltä perheen yhteistä aikaa, ja ihmiset kokevat, että heillä ei ole tarpeeksi aikaa kotiasioille eikä tarpeeksi aikaa lapsillensa. Mutta vaikka samaan aikaan tuo aika on vähentynyt, niin kokemus siitä, että tuota aikaa on liian vähän, on pienentynyt. Elikkä on syytä kysyä, minkälainen suhde meillä on työn ja lasten suhteen: olemmeko me ikään kuin jo hyväksyneet sen, että se työ ihan luvallisesti saa viedä lasten aikaa sillä tavalla, että se vaikuttaa lasten elämään? En tiedä, ymmärsittekö mitä yritin sanoa, koska tämä on monimutkainen yhtälö, mutta se on se, mitä itse jän miettimään, kun luin tuota raporttia, mistä tämä muutos johtuu. Toivon, että valiokunta-kuulemisessa saamme siihen enemmän vastausta, koska jos meille tulee sellainen käsitys, että se aika, joka lasten kanssa ollaan, voi vain vähentyä ja vähentyä ja vähentyä, kun työ-aika tulee vaativammaksi ja vaativammaksi ja vaativammaksi, niin tämä kehä on aika huolestuttava.

Ehkä tässä työelämän näkökulmasta olisi paljon muutakin, mitä tästä raportista haluaisin sanoa, mutta aika on jo täysi. Haluan ehkä sanoa vain sen, että puolustus tässä politiikassa liittyy siihen, että me puolustamme lapsen oikeuksia erityiseen suojeluun ja hoivaan, koska lapset tarvitsevat aikuisia suojelemaan itseään ja puolustamaan riittäviä palveluitansa. Lapsuus on kuitenkin suora lähetys, se ei odota niitä parempia valtiontalouden aikoja, ja jos sitä lapsuutta ei hoideta, niin ei myöskään tule niitä parempia valtiontalouden aikoja. Se on se suurin kestävyysvaje.

18.57 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tämä ensimmäinen lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle antaa erittäin laajan katsauksen lasten asemaan Suomessa ja lapsiperhepolitiikan pitkän tähtäimen historian kehitykseen ja tarjoaa myös hyviä näkökulmia tulevan kehityksen suuntaviivoiksi.

Lapsiasiainvaltuutettu Kurttila vetoaa kertomuksensa johdannossa eduskuntaan ja hallitukseen lapsipoliittisen kokonaisvaltaisen strategian laatimiseksi. Tämä lapsiasiain strategia ulottuisi parhaimmillaan yli useiden vaalikausien ja tekisi siten lapsia ja perheitä koskevasta poliittisesta päätöksenteosta paremmin ennakoitavaa nykyisen lyhytjänteisen ja lyhytnäköisenkin politiikan sijaan. Tähän lapsiasiainvaltuutetun näkemykseen on erittäin helppo yhtyä.

Arvoisa puhemies! Valtuutettu Kurttila vetoaa myös lapsivaikutusten arvioinnin merkitykseen lakiesitysten valmistelun yhteydessä. Se on asia, jota oppositio on perännyt hallitukselta kerta toisensa jälkeen, mutta valitettavasti hallitus ei ole ottanut opposition neuvoista vaarin. Toivottavasti lapsiasiainvaltuutetun virastaan käsin esittämä huomio lopulta herättää Sipilän hallituksen.

En myöskään usko, että eduskunnassa on yhtään lapsikielteistä kansanedustajaa, mutta silti jotkut täällä tehtävät päätökset voivat olla lasten hyvinvoinnin kannalta haitallisia siksi, että kaikki tosiseikat eivät ole päätöksentekohetkellä tiedossamme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen korosti äsken, aivan oikein, kodin merkitystä lapselle. Toisaalta edustajat Maijala ja Essayah kiinnittivät huomiota siihen, että suomalaisten syntyvyys on alimmillaan puoleentoista vuosisistaan. Se osoittaa omalta osaltaan sen, ettei viime aikojen lapsi- ja perhepolitiikka ole ollut järin kannustavaa, ja nyt on hallituksen tehtävä suunnanmuutos tämän asian suhteen.

18.59 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Meillä on käsillä tärkeä keskustelunaihe lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen johdosta. Tässä on puhuttu pitkä ilta lapsipolitiikasta, mutta mielestäni pitäisi puhua vielä enemmän lapsiperhepolitiikasta, [Sari Essayah: Nostin saman asian!] kun lasten hyvinvointiin vaikuttaa ratkaisevasti se, miten perheet voivat. Liian harvoin kysymme myös, miten lapsiperheiden vanhemmat jaksavat, mikä on lapsiperheiden toimeentulo, sekä aineellinen että henkinen jaksaminen. Tähän meidän on syytä kiinnittää vakavasti huomiota.

Tässä keskustelussa on hyvin perustellusti ja aivan oikein otettu esille, miten tärkeä asia on laadukas varhaiskasvatus- ja koulujärjestelmä. Kyllä meillä tämä järjestelmä näiltä osin lähtökohtaisesti on hyvässä kunnossa, mutta sitten, kun lapsi tulee laadukkaaseen varhaiskasvatukseen piiriin, saattavat olla jo syrjäytyminen ja pahoinvointi tapahtuneet. Me puhumme usein varhaisesta puuttumisesta, ja nyt olisi aika puhua varhaisesta puuttumisesta lapsiperheiden tilanteeseen.

Tutkimusten mukaan se, mitä pienet lapset pelkäävät, he pelkäävät todella paljon, on hätkähdyttävä asia: se on se, että isä ja äiti eroavat — että isä ja äiti eroavat. Miten me kiinnittäisimme huomiota siihen, että perheet säilyisivät ehyinä? Mikä olisi oikea aika tukea perheitä siinä, etteivät ne hajoaisi? Liian moni lapsiperhe hajoaa, ja tästä jää pitkäaikaisia vaikeuksia. En halua syyllistää ketään erityisesti, mutta kyllä tämä asia on yhteiskunnallisesti vakavasti otettava asia. Se on monessa mielessä tällä hetkellä yhteiskunnallinen ongelma. Kun seuraa vaikka lehtiä, niin tämän tästä on uutisena, että on onnellinen ero josakin, ja se on suuri uutinen. Taas joku naimisissa oleva on pikarakastunut, ja taas on uutinen. Ovatko nämä ihanteita? Eikö ihanne ole kestävä avioliitto? Tähän tarvitsisi myöskin yhteiskunnan tukea, sitä, että tuetaan.

Muutama vuosi sitten keskustelin iäkkään, kokeneen kunnallisen luottamushenkilön kanssa. Hän oli aikoinaan 50- ja 60-luvuilla ollut pitkään sosiaalilautakunnan puheenjohtajana omassa pienessä kunnassaan. Hän ei ollut keskustalainen, haluan sen sanoa, vaan oli kokonaan toisesta puolueesta, hyvin vasemmalta. Hän sanoi, että siihen aikaan sosiaalilautakunnan puheenjohtajan yhtenä tehtävänä oli myös sovitella, kun joku ilmaisi avioeroaikomuksensa. Hän kertoi, että minä kutsuin näitä kotiini ja me keskustelimme asiasta ja tuumiteltiin, että kannattaako nyt näiden asioiden takia panna kantapää vastakkain, ja sitten tultiin yhdessä siihen tulokseen, että eiköhän yritetä. Hän kertoi, että hän on vuosia jälkeenpäinkin saanut joiltakin kukkia sen takia, että hän oli edesauttamassa sitä, että päästiin sovintoon.

Lasten kannalta on hyvin merkittävää, että perheen eheys säilyy. Saadaan turvalliset eväät siihen laadukkaaseen varhaiskasvatukseenkin. Se ei enää ratkaise kaikkia ongelmia.

Tässä tuli vastikään lukuja siitä, miten syntyvyys on dramaattisesti laskenut. Tuli mieleeni eräs kirjoitus, jonka luin vuosia sitten. Se oli sotavuodelta 44 sodan vielä kestäessä. Silloinen Väestöliiton puheenjohtaja V. J. Sukselainen kirjoitti perheistä ja lapsista, ja hän oli huolissaan siitä, miten Suomen tulevaisuudessa käy. Niin kuin tiedämme, 1930-luku oli sellainen, jolloin syntyvyys laski aika merkittävästi. Sukselainen arvioi siinä, että Suomen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

väkiluku kääntyy vakavaan laskuun, ja hän sanoi siinä, että olisi tärkeää, että perheissä olisi enemmän lapsia. Totean vielä, että kirjoitus oli tehty sodan kestäessä. Hän arvioi, että jos olosuhteet paranevat ja lapsiluku kasvaa, on mahdollista, että Suomi 1975 voisi saavuttaa 4 miljoonan asukkaan rajan, ja hän analysoi — kun hän oli myös taloustieteilijä — mitä se vaikuttaa meidän kokonaistalouteen. No, mitä tapahtui, kun sota päättyi? Se on mielenkiintoinen ilmiö, minkälainen tulevaisuudenusko ja, voi sanoa, elämisen tahto ja elämisen nälkä oli. Perheitä perustettiin ennätysmäärä, ja 1946 syntyi Suomen historian suurin ikäluokka, ja 4 miljoonan asukkaan raja saavutettiin jo 50-luvun alussa.

Minä vain haluan ottaa esille sen, mitkä tekijät vaikuttavat sitten siihen, että on tulevaisuudenuskoa. Siihen aikaan, 40-luvun lopulla, tuli lapsilisäjärjestelmä. Me puhumme usein siitä, onko jakovaraa siihen, että perheitä pystytään tukemaan. Kun lapsilisäjärjestelmä tuli, ei se tullut sen vuoksi, että valtiontaloudessa oli jakovaraa, vaan sen vuoksi, että syntyisi jakovaraa, että perheet saisivat elämän reunasta kiinni ja pääsisivät sillä tavalla elämisen puitteet järjestämään kohdalleen, että se olisi elämisen arvoista. Nähtiin, että tämä investointi kannattaa. Siltä ajalta, vuodelta 48, on peräisin meidän lapsilisäjärjestelmä.

Tämän haluaisin todeta siitä, että perheiden hyvinvointi on sellainen, johon meidän kannattaa aina kiinnittää huomiota, ja meidän lasten tulevaisuuteen vaikuttaa ratkaisevasti se, miten perheet jaksavat. Tähän vaikuttaa myös meidän hyvässä järjestelmässä se, minkälainen neuvolajärjestelmä meillä on, että pystytään jo varhain toteamaan ongelmat ja tukemaan sitä, miten lapsia kasvatetaan. Siihen sitten niveltyy — vaikka se on hyvin tärkeä asia, nyt tuntuu, että ylikorostuneen merkityksen saava — laadukas varhaiskasvatus. Se on hyvin tärkeää, mutta ei se korvaa koskaan sitä, mitä kotona pitää tehdä, eikä näitä tule asettaa vastakkain. Mutta toisinaan tuntuu siltä kuin vanhemmilta vietäisiin oikeus kasvattaa omia lapsiaan ja kuin he eivät osaisi. Ei voi olla niin, että asetelma muuttuu niin, että lapsen lähin omainen on viranomainen. Tämä on meidän yhteiskunnan keskeinen asia, miten tätä järjestetään. Perhe on nyt ja on tulevaisuudessakin yhteiskunnan perussolu. Miten perheet jaksavat, heijastuu koko yhteiskunnan hyvinvointiin.

19.08 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Tölli piti yhden tämän päivän parhaista puheenvuoroista, ja toivoisin, että hänen sanomansa saataisiin laajemminkin nyttien levikkiin siitä, mitä hän toi vahvasti esille. Ennen kaikkea se, mitä hänen puheensansa arvostin, oli se, että on turva, perheille turva, usko siihen, että lapset voivat elää rauhassa, niin että ei tarvitse pelätä, ei tarvitse pelätä eroa, ei tarvitse pelätä yksin jäämistä. Tölli puhui myöskin erittäin hyvin siitä, missä meillä on usko huomiseen, usko tulevaisuuteen, usko elämään, ja työtilannekin on monissa paikoin epävarma. Ne ovat asioita, joita meidän todella pitäisi miettiä nyt laajemminkin. Ja hän toi esille tämän perhepolitiikan. Tänä päivänä on puhuttu erittäin vähän perhepolitiikasta, on puhuttu vain lapsiasioista, mutta lapsiasiaa ei pysty erottamaan asiasta nimeltä perhe, koska perhe muodostaa sen laajan kokonaisuuden.

Aikoinaan tuli tämä lapsilisä, niin kuin edustaja Tölli toi esille, mutta olisiko meillä nyten aika löytää joku vastaava heräte, joku iso toimenpide, kokonaisuus, jolla me saisimme oikeasti perheitten tilanteen muutettua niin, että perheet uskaltaisivat tehdä lapsia? Lapsentekoon todellakin tarvitaan turvallisuudentunne ja luottamus siihen liiton kestämiseen. Vanhemmille on hirveä tilanne, jos pitää pelätä sitä, että jää yksin kotiin useamman lapsen kanssa. Yhden tai ehkä kahdenkin kanssa voi pärjätä, mutta miten sitten, jos siinä on useampi lapsi? Kyllä lähtökohta pitää olla se, että perhe saadaan kestäämään. Jos lapset jou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tuvat jonkun verran riitojakin näkemään ja kokemaan, niin parempi sekin on, että asiat opitaan selvittämään kotona kuin että niitä haudotaan ja lähdetään sitten helposti toiseen tilanteeseen.

Krista Mikkonen toi kiitettävästi esille saamen kielen asiat. Kieliasia on yksi olennainen asia siinä, että lapset saavat oppia oman äidinkieltensä, sukunsa kielen. Sen takia olisikin tärkeää, että kielipesätoimintaa saataisiin laajennettua entisestään. Viime syksynä me saimme useamman uuden kielipesän nyt sitten pyörimään saamen kielen osalta, mutta niitä tarvittaisiin jatkossa yhä enemmän ja enemmän, koska tänä päivänä onneksi uskalletaan taas puhua saamen kieltä ja opiskella sitä. Varsinaiseen saamen kielen opetukseen tulee nytten satsata paljon, sillä jo 70 prosenttia saamelaisista asuu saamelaisalueen ulkopuolella ja ainoastaan saamelaisalueella on oikeus saamen kielen koulutukseen, niin että siihen saa valtiolta rahoituksen. Meidän pitäisi löytää esimerkiksi pari miljoonaa rahaa, niin että SAKK elikkä Saamelaisalueen koulutuskeskus voisi suoraan perusopetus-oikeudellansa opettaa lapsia kaikkialla Suomessa netin kautta, niin että tämä asia ei olisi kuntien vastuulla vaan suoraan voitaisiin esimerkiksi SAKKista suorittaa se opetus eri puolille, jotta lapset saisivat sen oman kieltensä opiskella.

Vielä otan esille tämän kulttuuriasian. Kun tänään oli keskustelualoite kulttuurista ja kulttuurin merkityksestä, niin lapsille on erittäin tärkeää, että he oppivat oman kulttuurinsa. Kulttuuri ei todellakaan ole aina sitä, että on kaikkia hienouksia ja kaikkia kalliita ooperoita ynnä muita asioita, vaan kulttuurihan on yksinkertaisia, jokapäiväisiäkin asioita. Ne ovat hyvin lähellä, ovat ne sitten liikkumista, laulamista tai muita vastaavia asioita. Haetaan niitä elämyksiä lapsille. Mutta muistetaan myöskin se, että kaikkein tärkein asia lapsille on läheisyys. Läheisyyttä ei ole se, että kännykän kautta toimitaan ja tehdään, vaan läheisyyttä on se, että ollaan oikeasti läsnä eikä vain kännykän läheisyydessä.

19.13 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa ja aihepiirissä selvästi on nähtävissä painetta yleisempäänkin perhepoliittiseen keskusteluun, ja tässä ovat näkyvillä myös tietyt jakolinjat, mitkä tässä ideologisesti ottaen vallitsevat. Itse haluan hieman tuoda esiin tätä perinteisen perhearvon näkemystä, jonka puolesta itsekin liputan. Eli ainahan se perinteinen ydinperhemalli ei ole mahdollinen erilaisista syistä, mutta kyllä yhteiskunnan siihen pitäisi kuitenkin pyrkiä ja tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka sitä edistävät. Aina nämä viime aikojen ratkaisut eivät ole sellaisia olleet.

Monta kertaa tämä keskustelu menee näihin hokemiin ja uskonkappaleisiin, kuten varhaiskasvatus tai perhevapaaudistus. Tässä keskustelussa ikään kuin metsä häviää puilta ja asioista tehdään turhan mutkikkaita. Tämä syntyvyys on vakava kysymys, sen vähäisyys nimenomaan, ja sille yhteiskunnan on pakko tehdä jotain, mutta aihepiiri on varsin traumaattinen ja ongelmallinen. Sitä kuvastaa se, että kun eräs puoluejohtaja käytti termiä ”synnytystalkoot”, seurasi valtakunnallinen kohu. Mistä tällainen voi johtua? Mielestäni tämä asia on ennen kaikkea asennekysymys. Nykyaikainen minäkeskeisyys, minä ensin -asenne, todennäköisesti tämän ongelman aiheuttaa. Kysymys ei ole niin taloudellisista resursseista, mistään tukemisesta, varhaiskasvatuksesta tai koulutuksestaakaan. Syntyvyys absoluuttisesti on suurinta köyhissä maissa, joissa ei tällaisista varhaiskasvatusasioista puhuta mitään.

Eräs tähän liittyvä piirre tässä meidän yhteiskunnassamme on ensisynnyttäjien keskimääräisen iän nouseminen kohti keski-ikää. Kun lasten hankinta venyy sinne nelikymppi-seksi asti, niin kyllähän se matalaan syntyvyyteen väkisinkin johtaa jo biologisista syistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Miten tähän sitten ollaan jouduttu ja mikä tätä aiheuttaa, on se kysymys, johon yhteiskunnan pitäisi löytää vastauksia. Miksi nuoret aikuiset eivät perusta perhettä? Oman käsitykseni mukaan kysymyksessä on ainakin työsuhteiden epämääräisyys, niiden kesto, asuminen kustannukset ynnä muut vastaavat, aivan käytännön elämän asiat, jotka eivät näillä korpuheilla mihinkään ratkea.

19.15 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 on minusta erittäin laaja katsaus paitsi menneisyyteen ja historiaan myös aika paljon tulevaisuuteen kantaa ottava kertomus. Laajuudesta kertoo jo sekin, että tämä on parisataa sivua pitkä kaiken kaikkiaan. Mutta kun tätä katsoo, niin voi todeta, että täällä on käytetty aivan erinomaisia puheenvuoroja tästä aiheesta, edellä muun muassa edustajat Hoskonen ja Tölle ja Maijala ja niin edelleen.

Itsekin kun tätä lueskelin, niin mieleeni tuli lähinnä se, miten me voimme tukea noita perheitä heidän arjessaan parhaiten. Nimittäin se, mikä pysäytti, oli esimerkiksi sivulla 70 oleva tilasto, joka kertoo, että 15 vuodessa meidän lasten huostaanotot ovat tuplaantuneet ja kodin ulkopuolelle on sijoitettu 18 000 lasta. Nämä ovat aika kovia lukuja ja kertovat siitä, että aina se arki ei ole se, mitä toivotaan tai mitä me päättäjätäkään toivoisimme. Sen takia lasten hyvinvointi, kuten täällä on aikaisemmin hyvin todettu, kietoutuu paljon sen perheen hyvinvointiin. On hyvä muistaa, kun puhutaan lapsiperheiden palveluista ja erilaisista tuista ja jaksamisesta, että jokaisen vanhemman arki on jonkun lapsuus, ohikiitävä hetki, ja sen takia meidän päättäjien on syytä kiinnittää tähän huomiota.

Tässä heti alussa otetaan aika voimakkaasti kantaa lapsiasiainvaltuutetun, voi sanoa, toteamuksella hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta lapsipolitiikan saralla. Ymmärrän tämän ajatuksen, tämän taakse, mutta väistämättä se panee miettimään, että eihän tässä kuitenkaan unohdeta sitä tärkeintä, että kun puhutaan lasten hyvinvoinnista, niin se ei ole hyvinvointiyhteiskunta, [Puhemies koputtaa] joka siitä huolehtii, vaan ennen muuta lasten vanhemmat.

19.17 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka täällä jo yhden puheenvuoron kävin pitämässä, niin kyllä tämä aihe on minun mielestäni niin keskeinen ja tärkeä, niin kuin täällä monissa näissä viimeisimmissäkin puheenvuoroissa on tullut esille, että nyt puhutaan siitä kansantalouden syvästä ytimeästä, kun puhutaan lapsiperhepolitiikasta ja siitä, millä sitten loppujen lopuksi hoidetaan niin huoltosuhteet kuin kestävyysvajeetkin kuntoon. Kun seurasin sitä keskustelua, mitä tuon perhevapaaudistuksen ympärillä käytiin, ja siinä todellakin lähdettiin eläkekertymästä ja työelämän tasa-arvosta ja ties mistä muista argumenteista liikenteeseen, niin joku oli hyvin tviitannut, että se ei muuten ole se eläkekertymä, joka tulee sinua moikkaamaan sinne vanhainkotiin. Tämä on hyvä pitää mielessä, kun aihepiiriin ympärillä käytämme puheenvuoroja.

Edustaja Tölle käytti myös erittäin hyvän puheenvuoron ja todella alleviivasi sitä, että tässä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessakin nyt puhutaan paljon siitä, että tarvitaan lapsipolitiikkaa, mutta kyllä se on todella lapsiperhepolitiikka, mikä on keskeistä silloin, kun mietitään, millä tavalla parhaiten pystytään sitä lapsen elämää viemään eteenpäin ja siihen vaikuttamaan.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen eli THL:n pari vuotta sitten julkaistun tutkimuksen mukaan yhdeksän kymmenestä lapsesta voi kuitenkin hyvin. Se on tärkeää muistaa, kun täälläkin tänään olemme tietysti nostaneet ennen kaikkea niitä haasteita näissä puheen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

vuoroissa esille. Kun katsotaan historiallisesti, niin lapset voivat kyllä keskimäärin paremmin kuin koskaan aiemmin ja he kokevat aiempaa vähemmän turvattomuutta ja viihtyvät paremmin koulussa ja nuorten päihteitten käyttö on vähentynyt. Mutta sitten toisaalta samaan aikaan yksi kymmenestä on vailla läheistä ystävää, viidennes nuorista tytöistä kokee masennusta ja nuorten itsetuhoisuudessa on myös ollut kasvua ja lastensuojeluilmoitusten määrät ovat nousseet, niin kuin täällä on tuotu puheenvuoroissa esille, elikkä lapsuus voi sitten kyllä osalla olla hyvinkin onneton ja vaikea.

Keskeinen kysymys kaikkien kannalta on, miten lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan yhä enemmän vahvistaa ja tukea. Yhteiskunta ei todellakaan voi samalla tavalla hoivata, huolehtia ja rakastaa kuin vanhemmat, suku ja muut läheiset ihmiset voivat. Viranomainen ei voi koskaan korvata perhettä. Se on täällä tänään monen suusta sanottu. Siksi yhteiskunnan tehtävä on ennen kaikkea sitten vahvistaa ja tukea niitä lähiyhteisöjä, jotta nämä pystyvät puolestaan tukemaan ja kannattelemaan lasta ja nuorta. Joskus on tietysti niinkin, että yhteiskunta joutuu ottamaan sen korvaavan lähiyhteisön roolin. Silloin me tiedämme, että niitä vaurioita siellä lähiyhteisössä on jo päässyt tapahtumaan.

Inhimillisintä ja taloudellisinta olisi tietysti antaa riittävää tukea perheelle jo varhaisessa vaiheessa, jotta se pystyy kannattelemaan ja jaksaa kannatella lasta läpi lapsuuden aina sinne aikuisikään saakka. Perheitten ja lähiyhteisöjen ratkaisevan tärkeä merkitys on jopa itsestäänselvää varmaan jokaisen omassakin elämänhistoriassa. Kuitenkin julkisessa keskustelussa tuntuu, että tämän merkitys usein jää taka-alalle ja unohdetaan ja korostetaan ehkä sitä yksilöllisyyttä ja — niin kuin tässäkin keskustelussa — näitä viranomaispolkuja ja yhteiskunnan järjestelmiä. Mutta todellakin, kyllä perhepolitiikassa on kysymys ennen kaikkea siitä perheestä ja sen kasvatustyön tukemisesta, ja aina lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on viime kädessä kysymys juuri siitä perhe- ja lähiyhteisön hyvinvoinnista.

Niin kuin täällä tuotiin puheenvuoroissa esille: miten sitten voitaisiin näitä lasta kannattelevia lähisuhteita tulevaisuuden Suomessa parantaa ja miten niitä voitaisiin enemmän tukea? Niin kuin täälläkin tuli jo esille, erityisesti tietenkin kaikkein parasta olisi, kun lapsen lähisuhteet säilyisivät ja esimerkiksi avioerolta voitaisiin välttyä, mutta ikävä kyllä näin ei aina ole.

Tuossa ennen joulua tuli tämä oikeusministeriön työryhmän ehdotus, jossa oli käsitelty lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa lainsäädäntöä ja sen uudistamista. Se luovutettiin silloin oikeusministerille. Siellä työryhmän mietinnössä oli paljon sellaisia minusta tärkeitä avauksia, joissa esimerkiksi myös näiden muiden kuin vanhempien, muiden läheisten ihmisten, tukemisen mahdollisuus lasta kohtaan otettaisiin paremmin huomioon ihan lainsäädännössä ja niissä päätöksissä, koska on usein se tilanne, että vaikkapa juuri avioerossa ne isovanhemmat saattavat muodostua entistä läheisemmiksi.

Sitten toisaalta tiedetään elävästä elämästä, että tällaisen vieraannuttamisen lisäksi, mikä saattaa kohdistua toiseen vanhempaan, saatetaan myöskin isovanhemmat sulkea lapsen elämänpiiriin ulkopuolelle. Esimerkiksi itse tässä kansanedustajan työssä olen saanut aika riipaisevia yhteydenottoja isovanhemmilta, jotka ovat kertoneet näistä tilanteista, että ei enää ole ollut mahdollisuus tavata lapsenlasta ja miltä se on tuntunut heidän puoleltaan ja miltä se varmasti on tuntunut sitten myös siellä lapsen puolella.

Tuossa oikeusministeriön työryhmän mietinnössä oli esimerkiksi otettu esille se, että lakiin ehdotettaisiin tällainen säännös, jonka mukaan tuo tapaamisoikeus voitaisiin vahvistaa oikeudellisesti sitovalla tavalla myös lapsen ja hänelle erityisen läheisen henkilön

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

välille. Siinä on viitattu Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojaa koskevan 8 artiklan velvoitteeseen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöihin.

Itse ajattelen näin, että on tärkeää, että tämäntyypiset esitykset myöskin etenisivät, vaikka tuossa työryhmän mietinnössä erityisen läheisen henkilön määritelmää on rajattu siten, että se on tämmöiseen vanhemmuussuhteeseen verrattava suhde. Mutta juuri siinä elävässä elämässä, missä aika paljon nämä isovanhemmat ja heidän roolinsa siellä perheessä voivat olla ratkaisevan tärkeitä, minusta olisi hienoa, jos sitä voitaisiin laajentaa ja ajatella, että esimerkiksi samassa taloudessa asuneet isovanhemmat tai sijaisvanhemmat tai isä- tai äitipuoli voisivat olla myöskin tällaisia läheisvanhempia.

Arvoisa puhemies! Täällä on käyty tosi hyvää ja arvokasta keskustelua tämän kertomuksen ympärillä. Toivon, että tähän ei tulisi turhaan semmoisia politisoituneita sävyjä siinä mielessä, että jos puhutaan vaikka tästä syntyvyyskysymyksestä, niin kyllähän se on varmaan myönnettävä, että se on aika lailla pidemmän aikavälin ja useamman hallituksen tekosia kuin mitä nyt tällä kaudella on saatu aikaiseksi. Vaikka tämän sanon ihan opposition edustajana, nyt on tietysti tärkeää miettiä, miten sitten tästä eteenpäin. Jos ollaan päädytty siihen tilanteeseen, että ollaan historiallisesti alhaisimmissa syntyvyysluvuissa, niin kyllä meillä on yhteinen vastuu sitten lähteä miettimään, minkälaista perhepolitiikkaa me teemme täällä Suomessa, että me saisimme syntyvyyden kasvuun ja että ennen kaikkea tulisi nuorille perheille sellainen olo, että tähän yhteiskuntaan uskaltaa ja haluaa lähteä sitten omia lapsia tuomaan ja heitä eteenpäin elämänpolulla viemään. Toivotaan, että me saisimme sellaisen käänteen yhdessä aikaiseksi ja että tämän aiheen ympärillä löytyisi sellaista konsensusta ja yhteistä tekemistä yli hallitus- ja oppositiorajojen.

19.25 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pidän erittäin myönteisenä asiana tätä uutta käytäntöä, että lapsiasiainvaltuutettu tuo kertomuksen toiminnastaan ja lapsi- ja perhepolitiikan ajankohtaisista teemoista myös tänne eduskuntaan käsiteltäväksi ja eduskunnan suuren salin ruodittavaksi.

Rouva puhemies! Tämän päivän ja illan aikana on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja ja käyty erittäin laaja-alaista keskustelua. Itsestäni on tuntunut siltä, että tästä lapsiasiainvaltuutetusta, joka on aika tuore toimija meillä Suomessa — siinä on nyt toinen henkilö historiassa — on muodostunut aika merkittävä yhteiskunnallinen keskustelija Suomessa ja aika merkittävä mielipidejohtaja. Hän on erityyppisissä lapsia kosketavissa asioissa paljon julkisuudessa ja muodostaa siinä linjaa.

Tänä iltana on käytetty todella hienoja, koskettavia ja mieleenjääviä puheenvuoroja, mutta tahdon niistä nyt nostaa esille edustaja Tapani Töllin vähän aikaa sitten käyttämän puheenvuoron, joka kieltämättä kyllä kolahti. Siinä oli paljon sellaista asiaa ja arvopohjaa, joka itsestäniikin tuntuu hyvältä ja oikealta. Tällaisesta nuoresta kolmekymppisestä miehestä, jolla ei muita lapsia vielä ole kuin kolme kummilasta, se tuntui erittäin hyvältä ja järkevältä. Tähän suuntaan meidän pitää edetä.

Haluaisin, puhemies, painottaa sitä, että kyllä lapsen kasvussa tärkeää on se, että koko kylä kasvattaa. Se koko kylä kasvattaa -ajattelu oli aikanaan siellä Ylihärmässä Sippolanrinteelläkin, missä itse sain varttua.

Puhemies! Haluan ottaa esille myös isien roolin. Aina välillä tuntuu siltä näin miehenä, että olemmeko me häivyttäneet pikkuisen pois lapsen elämästä isän merkityksen. Kyllä sillä isälläkin edelleen merkitystä on. Ehdottomasti meidän täytyy pystyä nykyistä paremmin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

tukemaan lapsiperheitä, pariskuntia, että perheet pysyisivät kasassa ja voisivat pitää lapsista huolta.

Arvoisa puhemies! Kyllä pitää todeta, että kun lapsia käsitellään, perheitä käsitellään, niin raha ei saa olla [Puhemies koputtaa] ainut asia, mikä ratkaisee: ei vain euro, vaan pitää olla muitakin arvoja, ei vain elinkeinoelämä ja työelämä.

19.27 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pari asiaa jäi sanomatta edellisessä puheenvuorossa. Toinen on se, että kun puhuin siitä, mikä on lapselle turvallinen kasvuympäristö, niin se varmasti on koti, ja nyt kun ollaan suunnittelemassa erilaisia manööverejä, niin tämä hieno kirja, tämä selonteko tai paremminkin kertomus, joka on eräänlainen selonteko, miten lapsiperheillä tänä päivänä menee, on hyvä lähdeote siitä, missä todella mennään. Mutta kaiken sen numerotiedon, kaiken sen viisauden, monen virkamiehen työn, kaiken sen, takana pitää kuitenkin se perustotuus olla, että perhettä pitää tukea. Perheet ovat se perussolu, joka tämän yhteiskunnan pystyssä pitää. Kaikki muut vaihtoehdot ympäri maailman, mitä on kokeiltu, ovat olleet huonompia, ihan varmasti.

Toinen asia on sitten se, että kun perhevapaaudistusta suunnitellaan — siitähän tuntui olevan silloin, kun tämä asia oli tässä talossa kuuma, ymmärtääkseni kaikki yhtä mieltä, että se pitää tehdä — oikeista asioista pitää silloin sopia. Oma kantani asiaan on se, että perheen sisälle älköön yhteiskunta menkö päättämään, milloin pitää äidin tai isän olla perhevapalla hoitamassa pientä lasta. Kyllähän se biologinen tosiasia on, että kun tuo lapsi syntyy tähän maailmaan ja äiti vaikka imettää — se on edelleen kuitenkin jonkunasteinen totuus, että äiti imettää pientä lasta — sitä yhteyttä ei pidä mennä katkaisemaan lainsäätäjän toimin, ei missään tapauksessa. Sen pienen lapsen ylivoimaisesti paras hoitaja on aina äiti. Äidin ja lapsen välistä rakkautta ei kumoa mikään rakkaus, ei mikään. Se on niin lämmentä ja niin pyyteetöntä, niin aitoa, niin puhdasta. Sitä älkööt poliitikot menkö hämmentämään. Päättäköön perhe itse keskuudessaan, mikä on heille parasta.

Minä olen aina vähän kammoksunut tätä mallia, jossa yhteiskunta päättää perheiden puolesta, mitä tulisi tehdä. Niistähän on kokeiluja muun muassa tuossa itärajan takana aika pitkälti, mutta väitän, että ne ovat kohtuullisen huonosti onnistuneet. Tämän kun pidämme mielessämme ja tunnustamme luonnon tosiasiat, niin pääsemme helposti ihan oikeisiin päätöksiin.

19.29 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Jos ajatellaan sitä, millä tavalla me pystymme yhteiskuntana tukemaan sitä, että jokaisella lapsella on turvallinen arki, hyvä mahdollisuus kasvaa tässä yhteiskunnassa, niin totta kai perheellä on keskeinen rooli siinä, mutta oleellista on se, että yhteiskunta pystyy tukemaan perheitä tässä.

Nostan muutamia asioita, ensin päivähoidon osalta. Tällä hetkellä käy, ja on hyväkin, että käy, kuumana keskustelu päiväkodin opettajien palkoista, niiden riittämättömästä tasosta. Me tarvitsemme koulutettuja, osaavia päiväkodin opettajia, ja kyllä erityisesti pääkaupunkiseudulla, Helsingissä päiväkodin opettajien palkkataso on sellainen, että sillä on vaikea pärjätä. Julkisuudessa on esitetty väitteitä siitä, että pääkaupunkiseudun kuntien välillä olisi niin sanottu kartelli, että on sovittu, että palkat eivät ylitä tiettyä tasoa. Ainakin meille on hyvin voimallisesti kiistetty tämä, että tällaista ei ole, ja voi olla, että se pitää paikkansakin, mutta on toiset mekanismit, jotka ohjaavat tähän. Ne ovat niitä, että nykyään kunnat, esimerkiksi isoimmat kunnat, tavoittelevat kaikki kuuden suurimman kun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

nan keskiarvoa kustannuksissa, ja kun luodaan tällaisia malleja, niin ne tavallaan vievät samaan suuntaan, ilman että tästä olisi olemassa joitain sopimuksia.

No, toinen tietysti pitää nostaa esiin näiden palkkojen osalta. Eihän ainoastaan lastentarhanopettajat vaan pienipalkkaisia ovat ylipäättänsä julkisen puolen naisvaltaisilla aloilla toimivat, ovat he sitten lähihoitajia, sairaanhoitajia, opettajia, tai jos puhutaan päiväkodeista, niin lastentarhanopettajien lisäksi yhtä lailla tärkeätä työtä tekevät myös muilla kouluksilla olevat lastenhoitajat.

Kyllä se palaute, jota suoraan on tullut minulle tästä kiky-sopimuksesta, lomarahojen leikkaamisesta, on ollut aika rajua ja syystäkin. Nämä ihmiset ovat pienituloisen joukko, tekevät äärimmäisen tärkeätä työtä, ja kyllä heillä se lomarahojen leikkaaminen tuntuu. Kun täällä aikaisemmin debatissa edustaja Vehkaperä kysyi, mitä vasemmisto on Helsingissä tehnyt lastentarhanopettajien palkkojen puolesta, niin voin kertoa, että itse esitin valtuustossa sitä, että paikallisesti sopien — me vasemmistossa kannatamme paikallista sopimista silloin, kun se ei ole kenenkään sanelemista vaan yhteistä sopimista — olisi nämä lomarahaleikkaukset palkankorotuksilla korvattu. Helsingissä on peräti kaksi keskustan valtuutettua, valitettavasti kumpikaan näistä ei tukenut, ja oikeastaan kolmas on vielä Paa-vo Väyrynen, kunniapuheenjohtaja, ja kun hänetkin lasketaan mukaan, niin kukaan näistä ei valitettavasti tukenut tätä esitystä. [Tapani Tölli: Ei ole keskustan ryhmässä! — Välihuutoja] — Hän toki toimii tällä hetkellä kristillisdemokraattien ryhmässä, mutta en usko, että tässä äänestyksessä kristillisdemokraatit haluavat tätä kunniaa osakseen. — Tämä esitys jäi kolmesta äänestä kiinni, eli jos vihreiden ryhmästä olisi kolme — se jakautui kahtia — eli kolme vielä enemmän ollut tämän lomarahaleikkausten korvaamisen kannalla, niin me olimme päässeet tässä eteenpäin.

Tämä on yksi kysymys, nämä riittävät palkat, ja siitä pitää puhua, se pitää hoitaa kerta kaikkiaan kuntoon niin paikallisella tasolla kuin valtakunnan tasolla, mutta sen lisäksi on sitten muita kysymyksiä. Subjektivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen, se valitettavasti koskettaa juuri niitä lapsia, jotka kaikkein eniten tarvitsisivat päivähoitoa. Vaikka täällä sanotaan, että kyllä jokaisella on oikeus 20 tuntiin tätä varhaiskasvatusta, niin tosiasiaassa, tosielämässä se rikkoo päivää, se hankaloittaa päiväkotien toimintaa, ryhmien rakentamista ja ryhmät ovat hyvin epätasapainoisia. Samoin kuin se, että ryhmäkokoja on kasvatettu päivähoidossa, hankaloittaa sitä työntekeä siellä päiväkodin tasolla. Liikaa lapsia näitä hoitajia, aikuisia, kohden. Tämä on luonut epätasa-arvoa Suomen sisällä. On paljon kaupunkeja, joissa on viisaita päättäjiä, jotka eivät ole kasvattaneet ryhmäkokoja, jotka eivät ole rajanneet subjektiivista päivähoito-oikeutta — esimerkiksi Helsinki on toiminut näin — mutta sitten on kaupunkeja, kuntia, joissa on toimittu toisin. Tavallaan riippuen siitä, missäpäin, missä kunnassa asuu, missä kaupungissa asuu, voi olla hyvin eritasoista päivähoitoa. Se ei voi olla oikein. Tämä on asia, joka pitäisi korjata. Siitä saadut säästöt olivat minimaalisia, mutta ne vaikutukset ovat suuria tulevaisuuden kannalta.

Toinen seikka, jonka, arvoisa rouva puheenjohtaja, haluan nostaa esille, on peruskoulu. Suurin osa meidän lapsista voi entistä paremmin, viihtyy hyvin, harrastaa, pärjää koulussa, viihtyy koulussa, mutta meillä yhteiskunta polarisoituu. On joukko lapsia ja nuoria, jotka voivat entistä huonommin. Ilmeisesti lapsiasiamies on arvioinut, että se olisi noin 20 prosenttia lapsista, jotka jo kuuluvat tähän joukkoon. Erityisesti tämä näkyy siinä, miten jatketaan peruskoulun jälkeen: on näitä koulupudokkaita, jotka eivät jatka mihinkään, ja sitten toisaalta toisella asteella, varsinkin ammatillisella puolella, on pudokkaiden määrä aivan liian suuri. Silloin toimet, joilla vähennetään esimerkiksi ammatillisella puolella lähi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

opetusta, ovat myrkyä, pahinta mahdollista myrkyä juuri näille, jotka ovat siinä riskissä, että heidät syrjäytetään yhteiskunnasta. Kun ei ole sitä lähiopetusta, ei ole sitä tukea samalla lailla kuin aikaisemmin, ja nyt jo keskeytysluvat ovat liian suuret. Sen vuoksi me olemme jo pitkään ajaneet oppivelvollisuusiän pidentämistä.

Se ei tarkoittaisi sitä, että peruskoulu jatkuisi sellaisenaan 18 ikävuoteen tai toiselle asteelle. Voisimme jatkaa niin kuin nykyään — peruskoulu, ja sitten peruskoulun jälkeen haakeudutaan lukioon, ammatillisiin oppilaitoksiin, jotkut oppisopimuskoulutuksiin, muihin toimiin — mutta oleellista tässä on kaksi asiaa: Ensinnäkin se, että kun kysymys olisi oppivelvollisuudesta, niin materiaalit, oli sitten ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa, missä tahansa, olisivat maksuttomia. Tämä on iso kysymys, ja kansalaisaloitetta tällä hetkellä kerätään, eli se on aidosti monille perheille, ihan keskituloisillekin, työssä käyville perheille iso kysymys, miten maksaa nämä suuret maksut, jotka voivat olla pahimmillaan tuhansia euroja vuodessa lukiossa tai ammatillisella puolella. Mutta vielä oleellisempaa on se, että silloin tavallaan toiminta on kaksipuolista. Kaupungeilla ja kunnilla on velvollisuus katsoa perään, pitää huolta jokaisesta nuoresta siihen täysi-ikään asti. Ei voida katsoa läpi sormien, kun on oppivelvollisuus, mutta toisaalta se toisinpäin eli se tuo myös velvollisuutta ja vastuuta niille nuorille. He eivät voi vain sanoa, että otanpa paperit ulos, minun oppivelvollisuuteni loppui, vaan tämä on molemminpuolista. Minä uskon, että tästä meidän on yhdessä mahdollista löytää järkevällä tavalla ratkaisu, jolla me pystymme puuttumaan näihin kahteen ongelmaan ja tukemaan suuresti nimenomaan niitä lapsia, niitä nuoria, jotka ovat kaikkein suurimmassa syrjäytymisvaarassa yhteiskunnassa.

Arvoisa rouva puhemies! Viimeisenä asiana nostan esille perhevapaiden tasa-arvoisemman jakamisen, perhevapaauudistuksen, joka ei valitettavasti näytä tällä kaudella etenevän.

Toimin viime kaudella tasa-arvoasioista vastaavana ministerinä, ja silloin me saimme edistystä perhevapaiden tasa-arvoistamisessa. Isälle korvamerkittyä vanhempainvapaata pidennettiin, ja ehkä vielä tärkeämpää oli se, että sitä joustavoitettiin niin — aikaisemmin oli hyvin jäykkää, miten sitä käytettiin — että nyt sitä pystyy joustavasti käyttämään siihen, kun lapsi on kahden vuoden iässä. Tämä tehtiin nimenomaan korottamalla isälle korvamerkittyä osuutta, ei ottamalla keneltäkään pois. Oleellista on se, että kun sanotaan, että perheet pystyvät päättämään parhaiten itse, niin samaan aikaan kaikki kansainväliset esimerkitkin osoittavat, että mitä enemmän vapaata jaetaan vanhempien kesken, mitä enemmän korvamerkitään perhevapaita, niin sitä enemmän isät niitä käyttävät. Tällä pystyttäisiin puuttumaan yhteen meidän isoimpaan tasa-arvo-ongelmaan, joka sortaa sekä naisia että miehiä, siihen, että miehet tekevät silloin, kun lapset ovat kaikkein nuorimpia, kaikkein pisimpiä työpäiviä — juuri silloin, kun heidän olisi hyvä olla myös kotona tukemassa sitä perheen arkea. Tämä johtuu asenteista, joita tällä voidaan muokata, ja monesta muusta seikasta.

Lopuksi sanon sen, että ei ole mitään yleistä lähtökohtaa, että isä on parempi vanhempi tai äiti on parempi vanhempi. Ensin edustaja Hoskonen sanoi, että perheiden pitää saada itse päättää, minkä jälkeen hän piti pitkän luennon siitä, miten äiti on aina parempi vanhempi kuin isä lapsen hoidossa. [Antti Kurvisen välihuuto — Silvia Modigin välihuuto] Annetaan nimenomaan perheiden päättää eikä toimita niin kuin edustaja Hoskonen täällä, joka sanoi, että äidillä on aina suurempi rakkaus lasta kohtaan [Timo Heinonen: Niin, mutta kyllä isälläkin voi olla!] ja äiti aina hoitaa paremmin. Ei se nyt aina välttämättä näin ole, vaikka voi usein olla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.